

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

**Reprezentace Karlovarského kraje v evropském
správním prostoru**

Julie Vaňková

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Julie Vaňková

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Reprezentace Karlovarského kraje v evropském správním prostoru

Název anglicky

Representation of the Region Karlovy Vary in European Administrative Space

Cíle práce

Problematika paradiplomacie, tj. působení subnacionálních jednotek veřejné správy na nadnárodní úrovni, bude osvětlena na konkrétním případě Karlovarského kraje. Cílem diplomové práce je ukázat možnosti a úskalí reprezentace vybraného regionu na celoevropské úrovni a objasnit mechanismy jeho zapojení do přeshraniční spolupráce

Metodika

Diplomová práce bude mít charakter případové studie. Založena bude na studiu dokumentů. Půjde zejména o dokumenty orgánů územní samosprávy a konkrétní navrhované či realizované projekty regionálního rozvoje a spolupráce. Doplňující informace mohou být získány prostřednictvím rozhovorů s představiteli krajských orgánů a dalších aktérů regionálního rozvoje.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Karlovarský kraj, paradiplomacie, regionální rozvoj, přeshraniční spolupráce

Doporučené zdroje informací

- ČMEJREK, Jaroslav, BUBENÍČEK, Václav, LUHANOVÁ, Markéta. Politika v regionálním rozvoji: úvod do studia. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta ve vydavatelství Credit, 2004. ISBN 978-80-213-1157-23.
- ČMEJREK, Jaroslav. Obce a regiony jako politický prostor. Praha: Alfa nakladatelství, 2008. ISBN 978-808-7197-004.
- DRULÁK, Petr. Podíl obecních a krajských samospráv na zahraniční politice ČR. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2004. Identifikační kód RB 7/10/03
- GREENWOOD, Justin. Interest representation in the European Union. New York: Palgrave Macmillan, 2003, xv, 310 p. European Union series (Palgrave Macmillan (Firm)). ISBN 03-339-9572-4.
- HUDEČKOVÁ, Helena, LOŠŤÁK, Michal, ŠEVČÍKOVÁ, Adéla. Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2006. ISBN 80-213-1413-3.
- SCHENDELEN, Rinus van a [z anglického originálu ... přeložil Pavel DUFEK]. Jak lobbovat v Evropské unii, aneb, Machiavelli v Bruselu. Brno: Centrum strategických studií, 2004. ISBN 80-903-3332-X.
- TICHÝ, Luboš. Evropské právo. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. ISBN 978-807-4003-332.
- WOKOUN, René, LUKÁŠ, Zdeněk, KOUŘILOVÁ, Jana. Výkladový slovník regionální a strukturální politiky Evropské unie. Praha: IFEC, 2002. ISBN 80-864-1218-0.
-

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. PhDr. Jaroslav Čmejrek, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 4. 12. 2012

prof. PhDr. Ing. Věra Majerová, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3. 3. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 23. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Reprezentace Karlovarského kraje v evropském správním prostoru" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29.3.2016

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. PhDr. Jaroslavu Čmejkovi, CSc. za vedení této diplomové práce, cenné informace a rady, které mi poskytl.

Reprezentace Karlovarského kraje v evropském správním prostoru

Souhrn

Tato diplomová práce se zabývá problematikou paradiplomacie Karlovarského kraje. Cílem diplomové práce je ukázat možnosti a úskalí reprezentace vybraného regionu v evropském správním prostoru a objasnit mechanismy jeho zapojení do přeshraniční spolupráce a také to, jak využívá možnosti přeshraniční spolupráce. Předmětem analýzy reprezentace Karlovarského kraje je také činnost jeho zástupců ve Výboru regionů EU a Kongresu evropských místních a regionálních orgánů Rady Evropy (CLRAE). Dále diplomová práce zkoumá fungování Regionálního operačního programu Severozápad, jako klíčového nástroje zprostředkovávajícího finanční podporu z evropských fondů a Stálého zastoupení Karlovarského kraje v Bruselu.

Klíčová slova: evropský správní prostor, Karlovarský kraj, Kongres evropských místních a regionálních orgánů Rady Evropy, paradiplomacie, přeshraniční spolupráce, Regionální operační program Severozápad, regionální rozvoj, Stálé zastoupení Karlovarského kraje v Bruselu, Výbor regionů EU

Representation of the Karlovy Vary Region in European Administrative Space

Summary

This thesis is focused on the issue of paradiplomacy of the Karlovy Vary Region. The aim of this thesis is to show the possibilities and pitfalls of representation of the selected region in European administrative space and explain the mechanisms of its involvement in cross-border cooperation and how this region uses the possibilities of cross-border cooperation. The representation of the Karlovy Vary Region is also analyzed by the work of its representatives in the Committee of the Regions EU and the Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe (CLRAE). Furthermore, the thesis examines the functioning of the Regional Operational Programme of the Northwest, as a key tool in mediating financial support from European funds and the Permanent Representation of the Karlovy Vary Region in Brussels.

Keywords: the Committee of the Regions EU, the Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe, cross-border cooperation, European administrative space, the Karlovy Vary Region, paradiplomacy, the Permanent Representation of the Karlovy Vary Region in Brussels, regional development, the Regional Operational Programme of the Northwest

Obsah

1 Úvod	10
2 Cíl práce a metodika	11
Teoretická východiska.....	13
3 Regiony a regionalizace	13
4 Kraj	19
4.1 Proměny postavení karlovarského regionu v historii krajského zřízení.....	19
4.2 Cesta ke krajskému zřízení po roce 1989	21
4.3 Krajské zřízení	24
5 Regiony soudržnosti (NUTS 2)	28
6 Evropský správní prostor	31
7 Paradiplomacie	33
7.1 Cíle a motivy paradiplomacie	34
7.2 Podoby a nástroje paradiplomacie	35
7.3 Vztah státu k regionům.....	38
8 Přeshraniční spolupráce a její financování.....	39
Vlastní práce.....	44
9 Charakteristika Karlovarského kraje.....	44
10 Region soudržnosti Severozápad.....	47
10.1 Základní charakteristika ROP Severozápad	48
10.2 Rozhodování a řízení ROP SZ.....	49
10.3 Problémy ROP SZ.....	51
11 Reprezentace Karlovarského kraje v CLRAE a Výboru regionů EU	56
12 Stálé zastoupení Karlovarského kraje v Bruselu.....	58
13 Přeshraniční spolupráce Karlovarského kraje	65
13.1 Přeshraniční spolupráce Karlovarského kraje s dalšími evropskými regiony ..	66
13.2 Přeshraniční spolupráce Karlovarského kraje se Saskem a Bavorskem	67
13.3 Přeshraniční projekty realizované Karlovarským krajem	68
13.4 Projekty realizované partnery přeshraniční spolupráce Karlovarského kraje ..	71
14 Závěr	77
15 Seznam použitých zdrojů	80

Seznam příloh

Příloha 1 Otázky semistandardizovaných rozhovorů	88
--	----

Seznam obrázků

Obrázek 1 Krajské rozdělení Čech 1635-1714	89
Obrázek 2 Krajské rozdělení Čech z roku 1744	89
Obrázek 3 Krajské rozdělení Čech 1751-1849	90
Obrázek 4 Krajské rozdělení Čech 1850-1854	90
Obrázek 5 Krajské rozdělení Čech 1855-1862	91
Obrázek 6 Neuskutečněné rozdělení Čech na župy v roce 1920	91
Obrázek 7 Krajské rozdělení Čech 1949-1960	92
Obrázek 8 Krajské rozdělení Čech 1960-1990	92
Obrázek 9 Porovnání krajského rozdělení Čech v roce 1950 a v roce 2005	93
Obrázek 10 Regiony soudržnosti ČR	93
Obrázek 11 Administrativní členění Karlovarského kraje	94

Seznam tabulek

Tabulka 1 Největší sídla Karlovarského kraje	94
Tabulka 2 Vývoj počtu obyvatel Karlovarského kraje v letech 2007-2014	95
Tabulka 3 Současné zastoupení ČR v Komoře regionů CLRAE	95
Tabulka 4 Členové a náhradníci Delegace ČR ve Výboru regionů EU za AKČR pro období 2015 - 2020	95
Tabulka 5 Partneři projektu CLARA II: Rozvoj společné partnerské spolupráce veřejné správy česko-bavorského regionu	96
Tabulka 6 Partneři projektu CLARA II: Rozvoj společné partnerské spolupráce veřejné správy v česko-saském regionu	96

1 Úvod

Tématem diplomové práce je Reprezentace Karlovarského kraje v evropském správním prostoru. Pojem reprezentace je chápán ve smyslu zastoupení, zastupování na veřejnosti prostřednictvím reprezentantů, politických zástupců či představitelů, kteří jsou pověřeni jednat ve jménu kraje či regionu. Tato politická reprezentace, bude zkoumána na evropské úrovni, tzn. zejména v rámci možností, které jsou dány Evropskou unií.

Karlovarský kraj patří k nejmenším krajům ČR. K dalším jeho charakteristikám patří nejnižší průměrná mzda, nejnižší počet průmyslových podnikatelských subjektů a nejnižší výdaje do oblasti vědy a výzkumu. Okres Sokolov je řazen mezi strukturálně postižené regiony a část karlovarského okresu Ostrov mezi regiony s vysoce nadprůměrnou nezaměstnaností. Dalšími problematickými oblastmi kraje je nízký stupeň zalidnění venkovského prostoru, kdy navíc mnoho vesnic je špatně dostupných veřejnou dopravou a naopak nadprůměrná koncentrace obyvatel ve městech. Karlovarský kraj patří ve srovnání s ostatními kraji ČR k regionům s nejnižší vzdělanostní úrovní obyvatelstva, kdy skoro čtvrtina obyvatel starší 15 let dosahuje pouze základního vzdělání, což představuje nejvyšší hodnotu v rámci krajů ČR. Po Ústeckém kraji má Karlovarský kraj druhý nejnižší podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel, tedy méně než 8 %. Ke slabým stránkám kraje patří nedostatek kvalifikovaných pracovních míst, špatná dopravní dostupnost (absence dálničního spojení s Prahou, ale i napojení na hl. německé dopravní tepny). Mezi silné stránky Karlovarského kraje patří zejména jeho geografická poloha. Karlovarský kraj je nejzápadnějším krajem ČR, proto je označován za nejotevřenější kraj vůči zahraničí (zejména vůči Německu). Což dokládá také fakt, že je zde po Praze nejvyšší podíl žijících a pracujících cizinců a také nejvyšší návštěvnost zahraničními turisty. [Program rozvoje Karlovarského kraje pro období 2007-2013: Socioekonomická analýza, s. 8-10].

Důležitou možností jak překonávat problematické oblasti Karlovarského kraje je proto soustředění se na jeho silnou stránku v podobě dobré geografické polohy. Rozvíjení zahraničních aktivit totiž může vést ke zlepšování regionálního rozvoje Karlovarského kraje, zejména prostřednictvím podpory přeshraniční spolupráce se sousedními německými regiony.

2 Cíl práce a metodika

Problematika paradiplomacie, tj. působení subnacionálních jednotek veřejné správy na nadnárodní úrovni, je osvětlena na konkrétním případě Karlovarského kraje. Cílem diplomové práce je ukázat možnosti a úskalí reprezentace vybraného regionu v evropském správním prostoru a objasnit mechanismy jeho zapojení do přeshraniční spolupráce a také to, jak využívá možnosti přeshraniční spolupráce. Předmětem analýzy reprezentace Karlovarského kraje je také činnost jeho zástupců ve Výboru regionů EU a Kongresu evropských místních a regionálních orgánů Rady Evropy (CLRAE). Dále diplomová práce zkoumá fungování Regionálního operačního programu Severozápad, jako klíčového nástroje zprostředkovávajícího finanční podporu z evropských fondů a Stálého zastoupení Karlovarského kraje v Bruselu. Na základě vytyčeného cíle diplomové práce autorka stanovila okruh výzkumných otázek, které se týkají zejména stálého zastoupení Karlovarského kraje a přeshraniční spolupráce Karlovarského kraje, jakožto dvou nejvýraznějších paradiplomatických aktivit, které jsou krajem rozvíjeny:

- 1) Jak lze hodnotit činnost stálého zastoupení Karlovarského kraje v Bruselu v době jeho fungování (tzn. v období od roku 2006 do roku 2012)? Proč bylo stálé zastoupení Karlovarského kraje v roce 2012 zrušeno? Jak je nyní zajištěna reprezentace a lobbying Karlovarského kraje v rámci EU?
- 2) Je přeshraniční spolupráce Karlovarského kraje rozvíjena zejména z důvodu ekonomického rozvoje kraje? Jaká pozitiva a negativa přináší přeshraniční spolupráce? Jaké subjekty lze označit za aktéry přeshraniční spolupráce Karlovarského kraje?

Diplomová práce má charakter případové studie, která je založená na studiu dokumentů. V praktické části se jedná zejména o dokumenty orgánů územní samosprávy. Předmětem analýzy dokumentů jsou konkrétně smlouvy uzavřené mezi Karlovarským krajem a jeho zahraničními partnery, koncepční a strategické dokumenty kraje a další dostupné materiály (např. zápisy z jednání Zastupitelstva KK, výroční zprávy KK, Měsíčník Karlovarského kraje apod.) dále pak dokumenty Asociace krajů České republiky (výroční zprávy ASČR, zápisy z jednání Rady AKČR a dokumenty vztahující se ke konkrétním navrhovaným či realizovaným projektům regionálního rozvoje a přeshraniční spolupráce. Analýza dokumentů přináší obraz o tom, na jaké oblasti se paradiplomacie

kraje soustřeďuje (věcný obsah), jakým směrem se orientuje (teritoriální zaměření) a co všechno paradiplomacii utváří, kdo ji ovlivňuje, tedy jací jsou její aktéři (intelektuální zázemí).

Doplňující informace byly získány prostřednictvím rozhovorů s představiteli krajských orgánů a dalších aktérů regionálního rozvoje. Semistandardizované rozhovory přináší informace zcela jiného charakteru, než tomu je v případě analýzy dokumentů. Jedná se zejména o hodnocení celého procesu paradiplomacie, tak jak je viděn očima jeho aktérů – tedy především krajských úředníků. Rozhovory byly vedeny autorkou práce na základě částečně připravených třinácti otázek v průběhu února a března 2016 prostřednictvím elektronické komunikace (viz Příloha 1). Otázky byly zaslány zaměstnancům Odboru kanceláře hejtmána a vnějších vztahů, Odboru legislativního a právního, Odboru regionálního rozvoje a zastupitelům Karlovarského kraje. Dále byly otázky zaslány vybraným aktérům regionálního rozvoje - město Karlovy Vary, euroregion Euregio Egrensis. Zpětná vazba, však byla velmi nízká, navzdory tomu, že se autorka práce zaručila zachovat anonymitu respondentů. Z řad zaměstnanců Krajského úřadu Karlovarského kraje odpověděli tři zaměstnanci, dále jeden zastupitel Karlovarského kraje a jeden zaměstnanec Magistrátu města Karlovy Vary. I přes skutečnost nízké odezvy oslovených subjektů, je získaných pět rozhovorů považováno za relevantní základ empirického šetření, protože jsou zastoupeny všechny strany podílející se procesu regionálního rozvoje a přeshraniční spolupráci: Zastupitelstvo KK jako orgán, který určuje a schvaluje priority v této oblasti, zaměstnanci KÚ KK jako hlavní realizátoři a město Karlovy Vary jako partner. Respondenti jednotlivých semistandardizovaných rozhovorů jsou v práci rozlišeni na základě označení dotazovaný/respondent č. 1-5. Výsledky empirického šetření na základě těchto rozhovorů jsou vloženy na závěr kapitol č. 10, 11, 12 a 13.

Diplomová práce je členěna na teoretickou a praktickou část a má celkem 14 kapitol (včetně úvodu a závěru). Teoretická část se zabývá širokým tematickým spektrem zahrnujícím problematiku pojmu region a procesu regionalizace (kapitola č. 3), podobou krajského zřízení ČR v historii i v současné době a s tím spojenými proměnami území karlovarského regionu a legislativním rámcem současného krajského zřízení (kapitola č. 4), legislativním rámcem regionů soudržnosti (kapitola č. 5), vymezením evropského správního prostoru (kapitola č. 6), paradiplomacii (kapitola č. 7) a přeshraniční

spolupráci a jejím financování (kapitola č. 8). V teoretické části diplomová práce využívá a dále rozvíjí přístup P. Druláka (zejména v kapitole č. 7). Toto široké tematické spektrum je však z hlediska rozsahu práce rozvedeno jen do té míry, která je nutná z hlediska zaměření práce. Praktická část diplomové práce začíná charakteristikou Karlovarského kraje (kapitola č. 9), na kterou navazují klíčové kapitoly práce zaměřující se na Region soudržnosti Severozápad (kapitola č. 10), reprezentaci Karlovarského kraje v CLRAE a Výboru regionů EU (kapitola č. 11), stálým zastoupením Karlovarského kraje v Bruselu (kapitola č. 12) a přeshraniční spolupráci Karlovarského kraje (kapitola č. 13).

Teoretická východiska

3 Regiony a regionalizace

Pojem region je odvozen od latinského slova „*regio*“, které sloužilo jako označení pro spravovaný kraj, hranice či hraniční čáru, směr, krajinu nebo také světovou stranu [Čmejrek, 2008, s. 29-30]. Podle názoru jiných autorů může být pojem region odvozen od latinského slova „*regere*“, což znamená vládnout, řídit nebo vést či od latinského slova „*rex*“ (král) nebo „*regnum*“ (říše) [Dušek, 2011, s. 6]. „Například v latinských análech Franků byly za *regiones* označovány okrsky různého rozsahu od jednotlivých sídel až k územím, která obýval celý kmen“ [Martínek, 2007, s. 17].

Definice pojmu region není úplně snadnou záležitostí, jelikož v literatuře, vztahující se k tomuto tématu, nebývá region definovaný stejně, ale rozdílně z hlediska různých kritérií, které vycházejí ze samotného významu regionu, který také nebývá jednoznačný [Čadil, 2010, s. 1]. Region se podle Čmejřka začal velice frekventovaně užívat především od 2. poloviny 20. století, avšak obsah tohoto pojmu není dodnes jednoznačně určen [2008, s. 30]. Jak poukázala studie Svazu měst a obcí z roku 2001: „málokterý pojem je, především v posledních deseti letech, tak rozporuplně vyložitelný a navzájem zaměnitelný jako pojem region“ [cit. dle Čmejrek, 2008, s. 29].

Nejčastěji je na pojem region v odborné literatuře nahlíženo dvěma způsoby. Prvním z nich je přístup geograficko-deterministický, podle kterého je region dán (vymezen) na základně charakteru a rázu krajiny, země, půdy – tedy z jakýchsi objektivních hledisek. Podle tohoto přístupu „...je region vymezen na základně reálných a jasně definovaných kategorií (např. administrativní hranice, geografické prostředí apod.)“

[Dušek, 2011, s. 7]. Naproti tomu druhý přístup lze charakterizovat jako subjektivní, protože takto vymezené regiony vymezili sami lidé, např. na základě kulturních či historických souvislostí [Dušek, 2011, s. 7].

Význam regionu je často ovlivněn účelem, za kterým byl region vymezen. „Region lze definovat z hlediska fyzické geografie, sociální geografie, demografie, ekonomické struktury, infrastruktury, životního prostředí, z hlediska historického, kulturního, administrativního apod“ [Čmejrek, 2008, s. 31]. Čmejrek považuje za zvláště důležité administrativní hledisko, protože často dochází k vymezování regionů právě z důvodu reformy státní správy a samosprávy. Takovéto členění regionů má podle jeho názoru dlouhodobý charakter, ale samozřejmě je to také podmíněno dalšími vlivy, ať už geografickými, historickými, sociálně-ekonomickými apod. [Čmejrek, 2008, s. 31].

Dnes se pojem region nejtypičtěji vztahuje k problematice regionálního rozvoje a strukturální a regionální politiky EU. Podle Pomahače „...právo EU přebírá definici regionu ze soft-law, konkrétně pak z doporučujících aktů Rady Evropy a z Charty regionalizace, přijaté ve formě rezoluce Evropského parlamentu“ [Pomahač, 2002, s. 42]. Region je tak podle Pomahače definován jako „...územní společenství na úrovni teritoriální jednotky, která má blíže k centru než k místním územním celkům. Toto společenství je nadáno řadou politických, hospodářských a sociálních práv“ [2002, s. 42]. Pomahač ale také poukazuje na problémy tohoto vymezení regionu: „Na mapu sice umíme zakreslit regiony prvního až pátého stupně ve smyslu nomenklatury Eurostatu, interpretace významu těchto jednotek pro EU je však často mlhavá. I v případě vyšších jednotek, s nimiž se především pracuje v regionální politice, se vyznačuje politický status těchto regionů velkou variabilitou. Škála politicko-právního statusu se rozprostírá od suverénního národního státu přes členský stát federace či zemi, autonomní politickou jednotku, samosprávný kraj, dekoncentrovaný kraj či okres, až k pouhé statisticko-plánovací jednotce bez jakéhokoliv ústavního zakotvení.“ [2002, s. 43]. V souvislosti se strukturální a regionální politikou EU a problematikou regionálního rozvoje se význam pojmu region váže k územně menší jednotce než je stát a i úroveň rozhodování regionů je podřazená úrovni vládní.

Podle Čadila „v zásadě žádná z definic přitom není (a ani nemůže být) pokládána za univerzální a obecně platnou. Můžeme pouze říci, že se správnost definice regionu odvíjí od účelu, pro který je používána“ [Čadil, 2010, s. 1]. Čadil však poukazuje na to, že

všechny definice regionu mají určitý společný rys, a to že „...region je taková určitá jednotná geografická oblast, že jsme schopni na tuto oblast nahlížet jako na jeden objekt“ [2010, s. 2].

Pro účely této diplomové práce se bude pojmem region rozumět kraj, tedy vyšší územní samosprávný celek, který je uveden v Zákoně č.1/1993 Sb. - Ústava České republiky, jako jeden z typů členění území ČR, vedle obcí - základních územních samosprávných celků. Kraj je dle Zákona č. 129/2000 Sb. o krajích (krajské zřízení) definován jako územní společenství občanů, kterému připadá právo na samosprávu [§ 1 odst. 1]. Kraje odpovídají dle nomenklatury EU jednotkám na úrovni NUTS 3.

S regionem úzce souvisí pojem regionalizace, což zjednodušeně znamená způsob vymezení určitého regionu [Čadil, 2010, s. 2]. Čmejrek také spatřuje hlavní a tradiční význam pojmu regionalizace ve „...vytyčování regionů, tedy rozčleňování míst a oblastí do regionů“ [2008, s. 30]. Vedle tohoto významu však regionalizace může označovat i proces, kdy sílí vliv regionů. Regionalizace je tak podle Čmejřka stejně problematickým a nejednoznačným termínem jako pojem region.

Čadil uvádí dva základní principy vymezení regionu (regionalizace). Prvním způsobem regionalizace je vymezení regionu jako území, které má určité společné znaky (např. míru HDP na obyvatele, míru nezaměstnanosti nebo průmyslové oblasti apod.). Tento typ regionu je takzvaným regionem homogenním, tedy že se ve zkoumaném předmětu shoduje s regionem dalším. Budou-li se však tyto regiony zkoumat z hlediska dalších deskripcí, mohou se od sebe lišit (heterogenní regionu). Do této kategorie spadají i administrativně vymezené regiony, které jsou charakteristické vlastní samosprávou (např. obce, kraje, státy aj.), které tak jsou pro výzkum nejvhodnější z hlediska dobré dostupnosti statistických údajů.

Druhým způsobem regionalizace je vymezení regionu z hlediska jeho funkce (tzv. funkční vymezení) – např. z hlediska koncentrace určité činnosti na daném území jako třeba těžby dřeva apod. Z funkčního hlediska se zkoumá intenzita vazeb mezi zkoumanými oblastmi. „Speciálním případem funkčního vymezení jsou tzv. spádové (nodální) regiony, které se vyznačují jedním dominantním (centrálním) místem v rámci regionu (např. velké město) a periferií, která má s centrálním místem velmi silné vazby, nicméně je *de facto* v pozici ekonomicky slabšího partnera“ [Čadil, 2010, s. 4].

Vymezení regionu může být v jednotlivých evropských zemích odlišné. Mezi úplně nejobecnější vymezení regionu patří jeho umístění mezi úroveň státu a úroveň města či obce. Region lze takto vymezit institucionálně, socio-ekonomicky, kulturně či politicky, nebo kombinací jednoho či více těchto přístupů [Drulák, Königová, Kratochvíl, 2004, s. 2]. Pro účely této práce je však zásadní vymezení regionu na základě institucionálního a politického hlediska. Nejznámější klasifikační metodou je metoda pro účely Evropské unie tzv. NUTS (Nomenclatures des Unités Territoriales Statistiques)¹ neboli územní statistické jednotky, které mají několik úrovní. Na úrovni paradiplomacie se do popředí zájmu dostávají především regiony NUTS 2, a to především ve státech jako Francie, Itálie či Rakousko, protože zde tyto regiony tvoří územně samosprávné jednotky. V jiných evropských zemích jsou to regiony na úrovni NUTS 1 (např. v Belgii nebo v Německu). V ČR jsou územně samosprávnými jednotkami regiony typu NUTS 3. Může se na první pohled zdát, že tyto odlišnosti v rámci členění území evropských států, mohou zapříčinit zpomalování přeshraniční spolupráce, protože tato nesouměřitelnost regionů může činit nepřekonatelné potíže. Realita je však taková, že často mnohdy nezáleží na velikosti aktérů, protože se nečiní rozdíly, jedná-li se o město či region. „Mnohdy platí, že co do aktivity není rozhodující, zda se jedná o ústavní region typu německé spolkové země, či o město v unitárním státě“ [Drulák, Königová, Kratochvíl, 2004, s. 3]. Musíme si dle Druláka uvědomit samu nesouměřitelnost v rozloze a politické síle jednotlivých evropských zemí, protože jinak by Česká republika nemohla rozvíjet žádnou přeshraniční regionální spolupráci, ale spíše jen státní. Musí se respektovat členění jednotlivých zemí a v případě regionální spolupráce nebrat jako prioritní velikost území regionu či města, ale spíše společné motivy vedoucí ke spolupráci a nějakou vzájemnou přínosnost. „Tradiční

¹ Typologie dělení regionů vytvořená Evropským statistickým úřadem Eurostatem se označuje jako *Nomenklatura územních statistických jednotek* zkráceně NUTS, která vznikla již na počátku 70. let v souvislosti s rostoucím významem regionální a strukturální politiky EU a alokací peněz jdoucích na podporu této politiky. Jednotlivé členské země jsou totiž odlišně správně členěny, bylo proto třeba vytvořit jednotný systém územního členění, tak aby byly peníze, jdoucí na určité regionální programy, spravedlivě alokovány. Na základě této typologie existují územní jednotky NUTS 0-V: NUTS 0 značí celý stát; NUTS I označuje územní jednotku velkého rozsahu, v případě ČR tato jednotka označuje území celého státu; NUTS II je územně menší jednotkou, která je z hlediska populace vymezena rozmezím 800 000 - 3 000 000 obyvatel daného území; NUTS III odpovídá nižším územně správním celkům – v ČR jsou tak označovány kraje. NUTS IV je v ČR území okresů a NUTS V území obcí. Tyto dvě poslední jednotky se však již nepoužívají, byly nahrazeny označením LAU 1 a LAU 2. [Malý, 2010, s. 89]

kritéria členění (města/regiony, ústavní region/samosprávný region) tedy nejsou při výzkumu paradiplomacie vždy relevantní" [Drulák, Königová, Kratochvíl, 2004, s. 3].

Ačkoli jsou aktéři regionalizace různorodí, jak vyplynulo výše, proces růstu významu regionů v politickém rozhodování s sebou nese několik společných rysů týkajících se zejména motivů a dynamiky tohoto procesu. Počátek růstu významu regionů v moderní době dle Druláka [2004, s. 3] souvisí s motivy demokratizace (např. v Itálii) a zlepšení fungování státu (např. ve Francii) v 60. letech 20. století. Následující desetiletí se označuje za dekádu regionů. Regionalizace měla být jakýmsi řešením krize demokracie v této době, to se však do budoucna nepotvrdilo jako úplné řešení. Regionalizace se však stala modernizačním prvkem soudobé demokracie oproti tradiční myšlence, která dominovala v 19. století, že centralizace a neustále upevňování moci jsou politickou prioritou.

Již od svých počátků je proces regionalizace spojován s ekonomickým hlediskem. Jedná se o myšlenku, že regionální rozvoj nelze efektivně řídit na centrální úrovni, ale pouze ze samotné úrovně regionální. Tato myšlenka je spojována s obdobím 80. let, kdy se do popředí zájmu dostává otázka, jak zvýšit konkurenceschopnost dílčích územních celků státu (popřípadě regionů). Zároveň se však někteří autoři obávají ztráty jakési celistvosti státu a jeho schopnosti vystupovat v některých záležitostech jednotně. Důsledkem je, že stát nemůže efektivně uspokojovat všechny potřeby svých občanů, a proto jsou některé záležitosti přeneseny na nižší úroveň, ale zároveň blíže k občanům [Drulák, Königová, Kratochvíl, 2004, s. 4].

Nižší teritoriální a zároveň samosprávné celky musí být dle Druláka v současné době flexibilnější, např. v tvorbě regionálních partnerství, ať už uvnitř státu nebo mimo něj (tzv. public-private partnership). Od regionálních leaderů se také očekává, že pomohou ostatním slabším regionům v rozvoji. Stát ztrácí většinu možností, jak ovlivnit dění v regionech a regiony si v mnohém musí poradit samy (tzv. New Public Management). [Drulák, Königová, Kratochvíl, 2004, s. 4].

V průběhu evropské integrace se stala řada událostí důležitých pro regionální aktéry. Jedná se zejména o ustanovení jejich kompetencí v zákoně. K větší evropské integraci přispěl v 2. polovině 80. let Jednotný evropský akt a poté Maastrichtská smlouva. Pro tuto dobu se také používá pojem „nový regionalismus“. Mnoho kompetencí přechází na instituce Evropské unie a v důsledku toho nabývá na významu evropská mezinárodní

regionální politika, protože regiony se chtějí nějak zviditelnit a dát najevo svoje požadavky. Začínají se vytvářet umělé regiony, a to pouze za účelem čerpání peněz z evropských fondů.² Mluví se o pojmu „Evropa regionů“. Začínají se však objevovat i názory, že se úloha regionů příliš přeceňuje [Le Galés, 1998 in Drulák, Königová, Kratochvíl, 2004, s. 4].

Motivy vedoucí k procesu regionalizace zmapovala řada autorů. Například dle Keatinga a jeho politicko-ideologické klasifikace regionů existuje pět druhů motivů, které vedou ke vzniku regionu. Patří mezi ně konzervativní motivy, kdy je region pojímán jako ochranný prvek před státem a jeho modernizačními a sekularizačními tendencemi; liberální motivy, kdy struktura státu brzdí jeho rozvoj a regiony tak představují prostředek k ekonomické liberalizaci; progresivní motivy, kde je region vnímán jako prostředek bránící nerovnoměrnému ekonomickému vývoji; populistické motivy, kdy např. je kritizováno přerozdělování peněz mezi převážně chudé regiony a nakonec separatistické motivy, kdy je hlavním motivem regionu vytvoření vlastního státu (např. Baskicko, Katalánsko) [Keating, 1998 in Drulák, Königová, Kratochvíl, 2004, s. 4-5].

Jiné motivy identifikovali Parks a Elcock, a to z hlediska kulturně-funkčního přístupu: region může disponovat vlastním jazykem a kulturní identitou, které mohly být politikou státu neblaze poznamenány, a právě tyto motivy posilují roli regionu; region má přirozené hranice a svou identitu; existence politických názorů, které jsou odlišné od politiky státu, kdy je hlavní město vzdálené od daného regionu (jedná se tedy o problém periferie); region je ekonomicky zaostalý a lidé jsou přesvědčeni, že je na vině stát, který je dostatečně nepodporuje; region vzniká na základě vnějšího nátlaku, ať už ze strany jiného státu či mezinárodní organizace [Parks, Elcock, 2000 in Drulák, Königová, Kratochvíl, 2004, s. 5]. To je náhled vybraných autorů na motivy vedoucí ke vzniku regionu, avšak v praxi může platit, že region nevznikne na základě pouze jednoho motivu, ale kombinace několika z nich.

² V České republice vznikly regiony na úrovni NUTS 2 složené z jednoho až tří krajů.

4 Kraj

4.1 Proměny postavení karlovarského regionu v historii krajského zřízení

První počátky krajského stupně správy na území Čech se objevují již ve 13. století. Krajské rozdělení Čech v období od 15. století do roku 1714 mělo podobu 14 krajů a území karlovarského regionu leželo částečně v Žateckém kraji (Žatec)³, částečně v Loketském kraji (Loket), který jako vnější kraj měl zvláštní postavení a dále v autonomních oblastech Chebska (Cheb) a Ašska (Aš) (viz obrázek 1). Reforma z roku 1714 přinesla redukci krajů na území Česka na celkově 12 krajů, kdy např. k Žateckému kraji bylo přiřčleněno Chebsko a Ašsko (viz obrázek č. 2). V roce 1751 dochází k další reformě krajské úrovně, která přináší postátnění krajské správy. Nové krajské rozdělení bylo vytvořeno s ohledem, aby všechny kraje byly přibližně stejně velké. Počet krajů v Čechách v letech 1751 až 1849 byl navýšen na 16 krajů. Žatecký kraj byl rozdělen na dva samostatné kraje Žatecký (Žatec) a Loketský kraj (Loket) (viz obrázek 3). [Hledíková, Janák, Dobeš, 2007, s. 161, 516-517].

Krajský stupeň správy se stal součástí systému veřejné správy od poloviny 19. století. Krajská úroveň představovala vůbec nejčastěji reformovaný stupeň veřejné správy. V roce 1850 byl karlovarský region součástí nově vzniklého Chebského kraje (Cheb) a skládal se z území dřívějšího Loketského a Žateckého kraje a částečně z území Plzeňského kraje (viz obrázek 4). V roce 1850 totiž proběhla proměna správní organizace českých zemí, která souvisela s přechodem od absolutistické ke konstituční monarchii. Počet krajů byl zredukován na 7 krajů v Čechách, 2 na Moravě a na 1 ve Slezsku. Došlo také ke vzniku okresů, jako nejnižšího stupně státní správy a řada funkcí krajů přešla na tyto nově vzniklé okresy. Chebský kraj však dlouho v této podobě nezůstal, protože v roce 1855 byla provedena další reforma státní správy. Dosavadní kraje byly rozděleny na více menších krajů, a tak v Čechách vzrostl počet krajů na 13 krajů, na Moravě na 6 krajů a ve Slezsku zůstal 1 kraj. Původní Chebský kraj byl rozdělen na dva kraje - Chebský (Cheb) a Žatecký (Žatec) (viz. obrázek 5). Kraje měly novou náplň práce a nové pravomoci, celkově však byl krajský stupeň značně okleštěný. Brzy bylo jasné, že tyto kraje nefungují optimálně, a tak ztrácí svůj smysl. V roce 1868 byla provedena reforma, která nadále s krajským stupněm nepočítala, kraje tak zcela zmizely ze systému státní správy na více

³ v závorce je uváděno správní centrum kraje

než 80 let. To se však netýkalo oblasti soudnictví, tam byla krajská úroveň zachována i v období 1868-1949. [Burda, 2010, s. 772].

Další změna územněsprávního uspořádání karlovarského regionu měla nastat v souvislosti se vznikem samostatné Československé republiky a tzv. župního zákona. Na území karlovarského regionu měla vzniknout župa s centrem v Karlových Varech.⁴ Poprvé se tak objevil návrh, aby se správním centrem regionu stalo město Karlovy Vary (viz obrázek 6). Župy se však nepodařilo prosadit na celém území Československé republiky, ale pouze na Slovensku. [Burda, 2010, s. 773]. Jedním z důvodů, proč se nepodařilo prosazení župního zákon v českých zemích, byl předpoklad vznik dvou žup (Karlovarské a Českolipské), které by z hlediska národnostního složení byly převážně německé, což odmítali např. národní demokraté [Hledíková, Janák, Dobeš, 2007, s. 351]. V roce 1927 byla provedena reforma, která měla za cíl sjednotit charakter státní správy v celé republice, a tak byly zrušeny župy a byla zavedena jednotná správa členěná na okresy a země.

Během německé okupace v letech 1938-1945 bylo československé pohraničí odtrženo mnichovským diktátem od Československé republiky a připojeno k Německu. V pohraničních oblastech tzv. Sudetech vznikly župy, které byly podřízeny župám v Německu a Rakousku. Území karlovarského regionu bylo součástí tzv. říšské župy sudetské (Reichsgau Sudetenland), která se dále členila na 53 venkovských a 5 městských okresů. Mezi městské okresy patřil i Cheb a Karlovy Vary [Hledíková, Janák, Dobeš, 2007, s. 402, 528-529]. Po skončení 2. světové války byl v obnoveném Československu zaveden systém státní správy platný před rokem 1938 s tím, že zároveň začaly i přípravy na jeho reformu. Reforma počítala se znovuzavedením krajského stupně. Plány na reformu veřejné správy však byly narušeny událostmi v únoru 1948. V oblasti státní správy byla prosazena centralizace státní moci a byla zrušena veškerá samospráva a také zemské zřízení. Od roku 1949 byly obnoveny kraje v počtu celkem 13 krajů. Dnešní krajská struktura de facto kopíruje tuto krajskou strukturu z let 1949-1960. Karlovarský region nesl od roku 1949 poprvé označení Karlovarský kraj⁵ a Karlovy Vary se také prvně staly

⁴ Župa se sídlem v Karlových Varech měla být vymezena územím soudních okresů: Aš, Bečov, Blatno, Bochov, Cheb, Doupov, Falknov, Jáchymov, Jesenice, Kadaň, Karlovy Vary, Kynžvart, Kraslice, Locket, Neydek, Podbořany, Přísečnice, Vejprty, Vildštejn a Žlutice [Příloha A zákona č. 126/1920 Sb. o zřízení župních a okresních úřadů (župní zákon)].

⁵ Karlovarský kraj byl v letech 1949-1960 vymezen územím okresů Aš, Cheb, Jáchymov, Kadaň, Karlovy Vary, Kraslice, Mariánské Lázně, Podbořany, Toužim a Sokolov [Hledíková, Janák, Dobeš, 2007, s. 530-531].

krajským správním centrem (viz obrázek 7). V roce 1960 byly kraje přetransformovány do větších územních celků, které byly historicky největšími správními celky (viz obrázek č. 8). Na území ČSSR bylo vytvořeno 7 krajů a Praha. Karlovarský kraj byl sloučen s Plzeňským krajem a vznikl Západočeský kraj (Plzeň). Tento systém veřejné správy pak přetrval až do roku 1990. [Burda, 2010, s. 773].

4.2 Cesta ke krajskému zřízení po roce 1989

Proces decentralizace v Československu a později v České republice byl, dle Bauna a kol. [2004, s. 129], ovlivněn vnitřními politickými silami v podobě česko-slovenských a českých politických stran a vnějšími politickými silami v podobě politiky Evropského společenství (později Evropské unie).

Podíváme-li se nejprve na vnitřní faktory ovlivňující proces decentralizace, muselo nejprve v porevolučním Československu dojít k reformě veřejné správy. Tato reforma v první řadě předpokládala zrušení soustavy národních výborů jako určitého symbolu komunistické doby a jejich nahrazení samosprávou na úrovni měst a obcí. Soustava národních výborů (7 krajských a 75 okresních národních výborů) byla zrušena přijetím zákona č. 425/1990 Sb. a byla nahrazena zřízením 73 nových okresních úřadů. Jelikož část kompetencí národních výborů přešla také na centrální úroveň, byly zřizovány územní pracoviště ústředních státních orgánů „...což do celkové organizace státní správy vnášelo zmatek“ [Hledíková, Janák, Dobeš, 2007, s. 481]. Už na počátku 90. let bylo zřejmé, že musí vzniknout nové vyšší územně samosprávné celky (VÚSC), které vyplní mezeru ve správě mezi okresní a státní úrovní. Již Ústava z roku 1993 počítá s formou vyšší územní samosprávy, avšak nespécifikuje její přesnou podobu, VÚSC jsou zde uvedeny jako „země nebo kraje“. Jelikož v době tvorby Ústavy ještě nebyla známa budoucí podoba vyšší územní samosprávy, byla do Ústavy zanesena tímto vágním způsobem [Baun a kol., 2004, s. 132].

Problematika budoucího uspořádání samosprávy v sobě odrážela historická a odborná hlediska, ale především zájmy jednotlivých politických stran. Vedly se spory o počtu těchto nových útvarů, ale i o tom, jestli jsou vůbec potřeba. Jeden z prvních návrhů budoucí samosprávy, který se objevil po roce 1989, chtěl obnovit tradici historických zemí

a členit tak samosprávu na Čechy, Moravu a Slezsko.⁶ Po rozpadu Československa však tento návrh ustoupil do pozadí. Po roce 1993 se vedl spor hlavně o počtu VÚSC, o jejich velikosti, kompetencích a o volbách do jejich zastupitelstev. Debatu určovaly hlavně zájmy politických stran na úkor zájmu o efektivně fungující státní správu a samosprávu [Baun a kol., 2004, s. 132]. Spory přetrvávaly až do října 1997, kdy došlo k přijetí návrhu, který představoval určitý kompromis, v podobě vzniku 14 krajů. Významně se, dle Bauna a kol., na této shodě podepsala zpráva týkající se hodnocení připravenosti ČR na vstup do EU vypracovaná Evropskou komisí v červnu 1997. Evropská komise v něm vyjádřila negativní postoj k chybějícímu článku mezi místní a centrální úrovní správy ČR a zejména pak k faktu, že ČR stále nedisponuje volenými orgány regionální samosprávy [Baun a kol., 2004, s. 134]. Dostáváme se tak k dalšímu důležitému faktoru, a to vnějším politickým silám v podobě politiky EU.

Členství postkomunistických zemí v Evropském společenství se zdálo na počátku 90. let, jako vzdálené. Avšak již v roce 1991 došlo k podpisu asociační smlouvy mezi tehdejším Československem a Evropským společenstvím. Oficiálně ČR podala žádost o členství v EU až v roce 1996. Jedním z předpokladů členství v EU však je akceptace souboru pravidel a legislativy EU a v oblasti regionální politiky pak odpovídající institucionální a administrativní zázemí, aby regiony mohly čerpat peníze z evropských fondů. Evropská unie však nechává podobu regionální samosprávy v kompetenci států samotných, není tedy prosazována jednotná podoba regionální správní struktury. „Národní státy tímto dostaly v případě svých regionálních správních struktur široký prostor a mohou ve shodě s národními podmínkami, hranicemi a ústavním systémem vymezit takové regionální instituce, které budou respektovat jak obecné požadavky EU, tak domácí tradice a podmínky” [Baun a kol., 2004, s. 131]. Určité požadavky EU se však objevují ve zprávách Evropské komise o pokroku v přístupovém procesu kandidátských zemí, kde se uvádí, že regionální samospráva by měla být demokraticky volena, měla by disponovat odpovídajícími finančními prostředky a určitou právní nezávislostí. Podle Bauna a kol. „...klíčová zpráva Evropské komise z roku 1997 hrála významnou roli pro urychlení procesu dosažení dohody o reformě krajské samosprávy, zatímco předvstupní jednání a od

⁶ Tuto myšlenku podporovaly především moravské politické strany (např. Hnutí za samosprávnou demokracii - Společnost pro Moravu a Slezsko HSD-SMS), které chtěly, aby nové regiony nebyly tolik vázané na Prahu [Baun a kol., 2004, s. 132].

roku 1998 i Pravidelné zprávy komise vytvořily tlak na českou vládu, aby opatření této reformy plně implementovala” [Baun a kol., 2004, s. 131].

Rozhodnutí o vzniku krajů bylo odsouhlaseno na základě přijetí Ústavního zákon č. 347/1997 Sb. o vytvoření vyšších územních samosprávných celků, které tvoří 14 krajů (respektive 13 krajů a území hl. m. Prahy jako 14. kraj). Nové územní rozdělení ČR i s jejich centry odpovídá dle Čmejra krajskému zřízení, které platilo v letech 1949-1960. Průlomový okamžikem reformy územní veřejné správy představuje rok 2000, kdy byly parlamentem schváleny tři klíčové zákony: zákon č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení), zákon č. 129/2000 Sb. o krajích (krajské zřízení) a zákon č. 130/2000 Sb. o volbách do zastupitelstev krajů. Dne 12. listopadu 2000 se konaly první volby do krajských zastupitelstev a k 31. prosinci 2002 byla definitivně zrušena okresní zřízení [Čmejrek, 2007, s. 22]. Kraje a jejich agenda začaly plně fungovat od 1. ledna 2003.

Podoba územního členění ČR na 14 krajů je výsledkem určitých kompromisů, které dodnes čelí kritice, např. kraje jsou, co se týká rozlohy území a jejího zalidnění, značně nesourodé. Jednotlivé kraje jsou také různorodé z hlediska své ekonomické síly, skladby obyvatelstva (demografie), geografie, průměrné mzdy apod. Toto krajské zřízení v mnohých případech nezohledňuje hledisko spádovosti, ale především historické hranice Čech a Moravy [Čmejrek, 2007, s. 23]. Problematická je také oblast kompetenčních vztahů nově vymezených správních celků. Navzdory reformě územní veřejné správy se nepodařilo dle Čmejra vytvořit jednotnou územní organizaci, protože ač vznikly nové VÚSC v počtu 14 krajů, v některých oblastech státní správy zůstalo zachováno staré členění v podobě 8 krajů (např. v případě soudní správy). Nové krajské zřízení také není kompatibilní s regionální politikou EU a pro tyto účely bylo nutné zřídit regiony na úrovni NUTS 2 tzv. regiony soudružnosti, kterých je celkem osm a jsou tvořeny jedním až třemi kraji. Mezi regionální úrovní NUTS 2 a NUTS 3 se tak objevily kompetenční tenze [Čmejrek, 2007, s. 23].

Karlovarský kraj patří mezi nejmenší kraje vůbec a je dokonce menší než některé okresy jiných regionů. Ve srovnání s vymezením Karlovarského kraje z let 1949-1960 je dnešní Karlovarský kraj ještě menší. Území okresu Podbořany a částečně území okresu Kadaň dnes spadá do Ústeckého kraje. Ke změnám došlo i na hranici mezi Plzeňským a Karlovarským krajem, kdy část území dřívějšího okresu Mariánské Lázně dnes leží na území Plzeňského kraje (viz obrázek 9). Geografická poloha Karlovarského kraje je

z národního hlediska izolovaná. Zejména dosah hlavního města Prahy není zajištěn dostatečně, protože není dokončeno dálniční spojení a ani železniční spojení s hlavním městem není přímé. Další regionální střediska jako Plzeň a Ústí nad Labem jsou od Karlovarského kraje oddělena rozsáhlými periferními oblastmi s nízkou hustotou zalidnění, jako je např. Žluticko a Tepelsko. Poloha Karlovarského kraje z nadnárodního hlediska je považována za výhodnou. Kraj je označován za „nejotevřenější“ kraj ČR vůči zahraničí [Analýza socioekonomického rozvoje Karlovarského kraje se specifikací potřeb po roce 2013 z hlediska kohezní politiky, 2010, s. 6-7]. Proto je přeshraniční spolupráce Karlovarského kraje zejména s bezprostředními sousedy (Saskem a Bavorskem) považována za významný faktor rozvoje regionu navzdory jeho periferní pozici v rámci ČR.

4.3 Krajské zřízení

Kraj je dle zákona č. 129/2000 Sb., okrajích (krajské zřízení) územní společenství občanů, kterému připadá právo na samosprávu. Kraj je zároveň veřejnoprávní korporací, vystupuje v právních vztazích pod svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících. Kraj disponuje vlastním majetkem, vytváří příjmy a hospodaří dle vlastního rozpočtu v mezích stanovených zákonem. Hlavním úkolem kraje je péče o všestranný rozvoj svého území, o potřeby svých občanů a ochranu veřejného zájmu. [§ 1 odst. 1-4]

Hlavním orgánem, který kraj spravuje, je zastupitelstvo kraje. Dalšími zřizovanými orgány jsou rada kraje, hejtman kraje a krajský úřad. Dále je dle tohoto zákona možné zřizovat zvláštní orgány kraje [§ 1 odst. 3]. Správa vlastních záležitostí spadá do samostatné působnosti kraje, která však může být zákonem omezena. Stát může do samostatné působnosti kraje zasahovat pouze v případě ochrany zákona a v mezích zákona. Na kraj může být dle zákona přenesen i výkon státní správy. V takovém případě se jedná o přenesenou působnost kraje [§ 2 odst. 1-2]. Přenesená působnost kraje se řídí zákonem a její výkon je financován příspěvkem státu [§ 29].

Zastupitelstvo kraje je oprávněno, v rámci své samostatné působnosti a v mezích zákona, vydávat obecně závaznou vyhlášku kraje a tím ukládat povinnosti fyzickým a právnickým osobám. Rada kraje může v rámci výkonu přenesené působnosti, je-li k tomu zákonem oprávněna, vydávat právní předpisy nazývané se nařízení kraje. [§ 6]

„Občanem kraje je fyzická osoba, která je státním občanem České republiky a je přihlášená k trvalému pobytu v některé obci nebo na území vojenského újezdu v územním

obvodu kraje“ [§ 12 odst. 1]. Plnoletý občan kraje je oprávněn volit členy zastupitelstva kraje, popřípadě se sám členem zastupitelstva stát. Má právo se účastnit jednání zastupitelstva a vyjadřovat se k projednávaným otázkám v souladu s jednacím řádem. Občan kraje může nahlížet do rozpočtu a také závěrečného účtu kraje a dále do zápisů z jednání a usnesení zastupitelstva, rady, ale i výborů kraje a komisí rady. Občan kraje může také požadovat, aby se zastupitelstvo či rada zabývaly určitou záležitostí, která ovšem musí spadat do samostatné působnosti kraje. Pokud navíc tato žádost bude podepsána alespoň 1000 občany kraje, musí tuto záležitost příslušný orgán kraje projednat nejpozději do 60 dnů. V neposlední řadě může občan kraje podávat návrhy, připomínky či podněty orgánům kraje a hlasovat v referendu vyhlášeném krajem. Uvedená oprávnění má i fyzická osoba, která nemá v kraj trvalý pobyt, ale vlastní na území kraje nemovitost, vyjma oprávnění volit a být volen do zastupitelstva kraje a hlasovat v referendu vyhlášeném krajem. Uvedenými oprávněními občana kraje dále disponuje i cizí státní příslušník starší 18 let, který má na území kraje trvalý pobyt, pokud tak stanovuje mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána. [§ 12-13]

Kraj pečuje o svůj majetek a dbá o to, aby byl využíván účelně a hospodárně v souladu s veřejným zájmem občanů kraje a v souladu s úkoly plynoucími ze samostatné a přenesené působnosti kraje. Kraj chrání svěřený majetek před zničením, poškozením, odcizením či zneužitím. S nepotřebným majetkem musí kraj nakládat podle podmínek stanovených zákonem. Kraj má povinnost zabezpečit svůj majetek před neoprávněnými zásahy, popřípadě včas uplatnit svůj nárok na náhradu škody. Dále musí hlídat dlužníky kraje, aby včas a řádně plnili své závazky [§ 17].

Hospodaření kraje za uplynulý kalendářní rok je postoupeno Ministerstvu financí, které může kontrolou pověřit Generální finanční ředitelství, nebo finanční úřad. [§ 20]

Zákon připouští spolupráci kraje s ostatními kraji a obcemi. Spolupráce mezi kraji podle zákona o krajském zřízení je možná dvěma způsoby. Kraje mohou uzavřít písemnou smlouvu za účelem splnění konkrétního úkolu. Tato smlouva musí být schválena příslušnými zastupitelstvy, jinak by byla neplatná. Smlouva musí obsahovat „...označení účastníků smlouvy; vymezení předmětu smlouvy; práva a povinnosti jednotlivých účastníků smlouvy; způsob využití stavby po jejím dokončení, je-li stavby předmětem smlouvy a důvody a způsob odstoupení účastníků od smlouvy a vypořádání majetku

a majetkových práv“ [§ 24 odst. 5]. Druhou možností je založení právnické osoby, která bude tvořena dvěma a více kraji.

Majetek vzniklý společnou činností krajů je jejich společným vlastnictvím a podíly na něm by měly být stejné, pokud smlouva nestanoví jinak. Stejně tak závazky vůči třetím osobám jsou rovnocenné, pokud opět není smlouvou upraveno jinak. Kraj začíná být smlouvou o spolupráci s jiným krajem vázán ode dne, kdy ji schválí všichni účastníci smlouvy, do dne, který byl stanoven při návrhu smlouvy. [§ 25]

Kraj se nemůže stát členem občanského sdružení ani svazku obcí [§ 26]. „Kraj může spolupracovat s územními samosprávnými celky jiných států a být členem jejich mezinárodních sdružení“ [§ 28 odst. 1]. Spolupráce mezi územními samosprávnými celky cizích států je možná na základě uzavření písemné smlouvy, kterou musí odsouhlasit příslušné orgány všech účastníků smlouvy, jinak by smlouva byla neplatná. Předmětem spolupráce mohou být pouze záležitosti, které spadají do samostatné působnosti kraje. Mezi náležitosti smlouvy patří „...názvy a sídla účastníků smlouvy; předmět smlouvy (spolupráce); orgány a způsob jejich ustanovení a doba, na kterou se smlouva uzavírá“ [§ 28 odst. 2]. Na základě smlouvy může vzniknout právnická osoba, ale pouze umožňují-li to mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána. Smlouva o vzniku právnické osoby mezi krajem ČR a územně samosprávným celem jiného státu podléhá schválení Ministerstva vnitra a musí být v souladu se zahraniční politikou ČR. Bez souhlasu Ministerstva vnitra je smlouva neplatná. [Čmejrek, Kopřiva, 2007, s. 63]

Kraj je samostatně spravován zastupitelstvem. Zastupitelstvo tvoří volení občané kraje. Počet zastupitelů je odvozen od počtu obyvatel kraje: do 600 000 obyvatel má zastupitelstvo 45 členů; v rozmezí 600 000 až 900 000 obyvatel má zastupitelstvo 55 členů a nad 900 000 obyvatel má 65 členů. Rozhodující je počet obyvatel k 1. lednu toho roku, ve kterém se konají volby do zastupitelstva kraje. [§ 31]

Práce zastupitelstva se soustředí na oblast samostatné působnosti kraje, v přenesené působnosti pouze stanoví-li tak zákon. Zastupitelé mají právo: předkládat návrhy zákonů Poslanecké sněmovně; předkládat návrhy na zrušení právních předpisů Ústavnímu soudu; vydávat obecně závazné vyhlášky kraje; volit členy kraje do regionálních rad regionů soudružnosti; koordinovat a řídit určité oblasti zájmu kraje jako je územní obvod kraje, cestovní ruch, doprava v kraji; rozhodovat o spolupráci s jinými kraji i mimo území ČR; schvalovat rozpočet, závěrečný účet a účetní závěrku kraje; zřizovat a rušit příspěvkové

organizace, organizační složky a právnické osoby; volit a odvolávat hejtmana, náměstký hejtmana a členy rady; zřizovat a rušit výbory a volit či odvolávat jejich členy; udělovat ceny kraje; vyhlášovat referenda apod. Zastupitelé mají také právo rozhodovat ve věcech majetkoprávních úkonů kraje jako je nabytí či převod nemovitých věcí; poskytování dotací občanským sdružení, humanitárním organizacím a jiným organizacím, které působí na území kraje zejména v oblasti mládeže, tělovýchovy a sportu, sociálních služeb, kultury, vzdělávání a vědy, zdravotnictví, prevence kriminality, ochrany zvířat a životního prostředí. Zastupitelstvu náleží právo stanovit si další pravomoci ve věcech samostatné působnosti, nesmí se však krýt s pravomocemi rady kraje. [§ 35-37]

Rada představuje výkonný orgán kraje ve věcech samostatné působnosti, v přenesené působnosti rada rozhoduje jen, stanoví-li tak zákon. Za svou činnost je rada odpovědná zastupitelstvu. Členy rady tvoří hejtman, náměstci hejtmana a další zvolení členové zastupitelstva. Počet členů rady je odvozen od počtu obyvatel kraje: do 600 000 obyvatel má rada 9 členů, nad 600 000 obyvatel 11 členů. Pokud hejtman nebo náměstek hejtmana rezignuje nebo je odvolán ze své funkce, automaticky pozbývá i členství v radě. [§ 57]

Kompetencí rady je: zajistit hospodaření podle schváleného rozpočtu; určovat počet zaměstnanců krajského úřadu a dalších organizací, které kraj zřídil; jmenování a odvolávání vedoucích odborů krajského úřadu; vytvářet a rušit komise rady a jmenovat či odvolávat jejich předsedy a členy; zadávat úkoly zaměstnancům krajského úřadu v oblasti samostatné působnosti a kontrolovat jejich plnění; vydávat nařízení kraje; schvalování účetní závěrky kraje apod. V majetkoprávních úkonech radě přísluší: rozhodovat o poskytování dotací občanským organizacím a dalším institucím, které nesmí přesáhnout 200 000 Kč; postoupení pohledávek, prominutí pohledávek či zastavení movitých věcí či práv u částek nepřesahujících 200 000 Kč; o poskytování věcných či finančních darů nepřesahujících 100 000 Kč apod. [§ 59]

Hlavní úlohou hejtmana je zastupovat kraj navenek. Hejtman a jeho náměstci jsou voleni zastupitelstvem z řad členů zastupitelstva. Hejtman i jeho náměstci musí být občany ČR. Za svou činnost jsou odpovědní zastupitelstvu. Mezi úkoly hejtmana patří podepisování právních předpisů kraje; jmenování a odvolávání ředitele kraje (se souhlasem ministra vnitra); zadávání úkolů řediteli kraje; zakládání zvláštních orgánů pro výkon přenesené působnosti; zajištění včasného kontroly hospodaření kraje za uplynulý rok;

zajištění informování občanů o činnosti kraje; svolávat a řídit jednání zastupitelstva a rady a podepisovat zápisy z těchto jednání. Zástupce hejtmána je některý z jeho náměstků, který je určen zastupitelstvem. [§ 61-64]

Krajský úřad vykonává činnost v rámci samostatné působnosti v mezích zákona a plní úkoly, které mu byly uloženy zastupitelstvem, popřípadě radou. Pomáhá výborům a komisím kraje v jejich činnosti. V rámci výkonu přenesené působnosti krajský úřad zajišťuje: přezkoumávání rozhodnutí vydaných orgány obcí; ukládání sankcí; poskytování odborné a metodické pomoci obcím; provoz informačních systémů a jejich kompatibilitu s informačními systémy veřejné správy; kontrolu výkonu přenesené působnosti obcemi apod. [§ 66-67]

5 Regiony soudržnosti (NUTS 2)

Česká republika je od 1.1.2000 členěna z hlediska vyšší územní samosprávy na 14 krajů, avšak tyto VÚSC neodpovídají úrovni NUTS 2 dle nomenklatury EU. Kraje ČR jsou v porovnání s průměrem jednotek NUTS 2 zemí EU 2,5 krát menší z hlediska počtu obyvatel a z hlediska rozlohy téměř 4 krát menší, proto odpovídají úrovni NUTS 3. Mezera v členění samosprávy ČR dle nomenklatury EU v podobě chybějící úrovně NUTS 2, byla vyřešena agregací krajů ČR do podoby „nesprávních jednotek“ tzv. regionů soudružnosti (viz obrázek 10). Vznik těchto jednotek zapříčinil především fakt, že čerpání finančních prostředků ze Strukturálních fondů EU je vázáno na úroveň NUTS 2. Vymezování územních jednotek NUTS v ČR probíhalo na základě sledování několika hledisek: „respektování velikosti územních jednotek dle doporučení EU; respektování principu skladebnosti a vztahu na administrativně správní dělení státu; podobnost jednotek nižšího řádu vytvářejících jednotku řádu vyššího; zabezpečení souboru dat a informací požadovaných ze strany EU; uplatňování pravomoci zastupitelských sborů a orgánů státní správy na úrovni kraje (VÚSC)” [Malý a kol., 2010, s. 90].

Zásadní strategický dokument regionální politiky ČR představuje Strategie regionálního rozvoje z roku 2000, na který navazují Programy rozvoje krajů ČR vypracované na krajské úrovni. Z těchto dokumentů byly po věcné stránce vypracovány operační programy na úrovni regionů NUTS 2 a Společný regionální operační program. [Wokoun a kol., 2008, s. 402].

Podobu regionů soudržnosti a principy jejich fungování vymezuje zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Regiony soudržnosti dle tohoto zákona vznikly pro potřeby spojené s koordinací a realizací podpory hospodářské, sociální a územní soudržnosti. v zákoně je vymezeno celkem osm regionů soudržnosti odpovídajících úrovni NUTS 2. Jedná se o následující regiony soudržnosti: Praha, který je vymezen územím hl. m. Prahy se sídlem v Praze; Střední Čechy, který je vymezen územím Středočeského kraje se sídlem v Praze; Jihozápad, který je vymezen územím Jihočeského a Plzeňského kraje se sídlem v Českých Budějovicích; Severozápad, který je vymezen územím Karlovarského a Ústeckého kraje se sídlem v Ústí nad Labem; Severovýchod, který je vymezen územím Libereckého, Pardubického a Královehradeckého kraje se sídlem v Hradci Králové; Jihovýchod, který je vymezen územím Jihomoravského kraje a Kraje Vysočina se sídlem v Brně; Střední Morava, který je vymezen územím Olomouckého a Zlínského kraje se sídlem v Olomouci; a Moravskoslezsko, který je vymezen územím Moravskoslezského kraje se sídlem v Ostravě. [§ 15-16].

Řídícím orgánem Regionálního operačního programu každého regionu soudržnosti je Regionální rada regionu soudržnosti (dále jen Regionální rada), která má status právnické osoby. Orgány Regionální rady tvoří výbor Regionální rady, předseda Regionální rady a úřad Regionální rady. Regionální rada vykonává působnost v oblasti veřejné správy na principu přenesené působnosti krajů. [§ 16].

Regionální rada hospodaří na základě vlastního rozpočtu. Kontrolu jejího hospodaření vykonává Ministerstvo financí (finanční úřad). Příjmy rozpočtu Regionální rady se skládají: z dotací ze státního rozpočtu a z rozpočtu krajů na financování programů spolufinancovaných z rozpočtu EU; z dotací krajů, které jsou určeny na financování činnosti Regionálních rad; z příjmů plynoucích z vlastního majetku a majetkových práv; příjmy plynoucí z přijatých úvěrů, půjček apod. Z rozpočtu Regionální rady se hradí zejména výdaje na programy spolufinancované z rozpočtu EU a výdaje plynoucí na plnění povinností, které jsou Regionální radě ukládány zákonem; výdaje na vlastní činnost Regionální rady; splátky půjček a úvěrů; a také, dojde-li k porušení rozpočtové kázně, výdaje na případné sankce. [§ 16a-c].

Výbor Regionální rady je tvořen členy, kteří jsou voleni z řad zastupitelů krajů, které tvoří daný region soudržnosti. Pokud je region soudržnosti tvořen pouze jedním krajem, má jeho výbor 15 členů. Pokud je však tvořen dvěma a více kraji, je každý kraj ve

výboru Regionální rady zastoupen 8 členy. Zastupitelstvo kraje má právo své zástupce ve výboru Regionální rady odvolat. Povinností člena výboru je účast na zasedáních výboru a plnění povinností, které mu jsou výborem uloženy. Výbor rozhoduje usnesením a je usnášeníschopný, pokud je přítomna nadpoloviční většina všech jeho členů. Pokud je region soudržnosti tvořen více kraji, musí být přítomna nadpoloviční většina všech členů výboru každého kraje zvlášť. Zasedání výboru jsou pořádána dle potřeby, nejméně však jednou za 3 měsíce. Jednání a rozhodování výboru se vztahuje k záležitostem spojených s realizací Regionálního operačního programu. Výbor schvaluje: programový a prováděcí dokument Regionálního operačního programu, popřípadě jejich změny; výzvy k předkládání projektů, jejich dokumentace a změny; výběr projektů, kterým bude poskytnuta dotace; výroční zprávu, závěrečnou zprávu Regionálního operačního programu a další zprávy spojené s jeho realizací; rozpočet a rozpočtový výhled regionální rady; účetní závěrku a závěrečný účet Regionální rady. [§ 16d-e].

Předseda a místopředseda Regionální rady jsou voleni z řad členů výboru Regionální rady. Předseda zastupuje Regionální radu navenek, svolává a řídí jednání výboru. [§ 16f].

Úřad představuje výkonný orgán Regionální rady zabezpečující veškeré činnosti spojené s funkcí řídicího orgánu Regionálního operačního programu. Úřad Regionální rady také plní úkony odborného, organizačního a technického zabezpečení chodu Regionální rady. Úřad Regionální rady vede ředitel, který je jmenován výborem Regionální rady na základě návrhu předsedy a který je odpovědný předsedovi Regionální rady. Zaměstnanci úřadu Regionální rady jsou považováni za úředníky územního samosprávného celku. [§ 17].

V novém programovacím období 2014-2020 došlo ke snížení počtu programů. Dotklo se to i Regionálních operačních programů, kdy už se nepočítá s existencí sedmi jednotlivých Regionálních operačních programů (netýká se to Prahy), ale jsou sloučeny pod jeden program, tzv. Integrovaný regionální operační program [Evropské strukturální a investiční fondy].

6 Evropský správní prostor

Evropský správní prostor je v dnešní době chápán jako prostor, který je tvořen členskými státy Evropské unie. Při hledání významu evropského správního prostoru však nejde v první řadě o jeho geografické vymezení, ale o spíše o dosavadní výsledky procesu evropské integrace v oblasti společné správní politiky. Na formování evropského správního prostoru mají vliv především dvě mezinárodní organizace, a to Rada Evropy a Evropská unie. Rada Evropy byla založena mimo jiné také za účelem odstraňování právních bariér mezi jednotlivými evropskými státy [Pomahač, 1999, s. 163]. Rada Evropy ovlivňuje evropský správní prostor zejména *Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod* [Pomahač, 1999, s. 163] a obecnými právními principy z ní vyplývajícími, *Evropskou rámcovou úmluvou o přeshraniční spolupráci mezi územími společenstvími nebo orgány* a dále fungováním Evropského soudu pro lidská práva [Pomahač, Vidláková, 2002, s. 51].

Evropská unie představuje dle Pomahače nejenom hospodářské a politické společenství, ale také právní a správní společenství a v tomto smyslu je také vymezován evropský správní prostor jako „...prostor tvorby, implementace a kontroly společných a koordinovaných správních politik členských států Evropské unie“ [2002, s. 46]. Orgány Evropské unie však nemají neomezenou pravomoc, mohou proto rozhodovat jen v oblastech, které jim dle smluv byly svěřeny do výlučné působnosti, tedy v oblastech prioritních zájmů společné evropské politiky, ostatní oblasti jsou v kompetenci členských států. Oblasti společného zájmu tvoří zahraniční a bezpečnostní politika (zejména pak spolupráce v oblasti justice a vnitřní správy, azylová a migrační politika, hraniční režimy, výkon celní služby), hospodářská a měnová unie [Pomahač, 1999, s. 163], ochrana hospodářské soutěže a zadávání podmínek veřejných zakázek, vybrané oblasti obchodní a zemědělské politiky [Pomahač, Vidláková, 2002, s. 49].

Aby tak velké společenství jakým je EU mohlo fungovat, za předpokladu, že je zachována tolerance k jednotlivým správním zvyklostem členských států, musí veřejné správy členských států splňovat několik předpokladů. Za první určitou spolehlivost, spočívající ve schopnosti jednotlivých členských států a jejich systémů veřejné správy adekvátním způsobem a hlavně včasné akceptovat legislativní a správní opatření institucí EU. Dalším stejně významným požadavkem je souladnost a konvergence systémů veřejné správy členských států s evropskou správní politikou nejen v momentě přijetí určitého opatření, ale i z dlouhodobého hlediska [Pomahač, Vidláková, 2002, s. 47].

Evropský správní prostor je postaven na základech obecného evropského práva, zejména pak na legislativně neformalizovaných aquis communautaire a doporučujících standardech. Mezi hodnotové pilíře evropského správního prostoru patří spolehlivost a předvídatelnost, otevřenost a průhlednost, odpovědnost a efektivita [Pomahač, Vidláková, 2002, s. 47].

Evropský správní prostor se vyznačuje nutností souladnosti a konvergence mezi národní politikou členských států a politikou EU. Úpravu legislativy EU požaduje jen v případech nejdůležitějších otázek společné politiky. Jinak je prosazována cesta deregulačního charakteru, kdy platí funkční rovnocennost vnitrostátních úprav členských států.⁷ Aproximační koncepce neboli sblížení právních řádů může probíhat různými způsoby, kdy může docházet k: sblížení různorodých právních postupů a kritérií (harmonizační aproximace); výběru a doporučení vhodných vzorů a principů (standardizační aproximace); sjednocování pravidel (unifikační aproximace); uspořádávání sjednocených pravidel a vymezení jejich vztahu k jiným systémům (kodifikační aproximace); kombinaci předchozích typů aproximace s cílem vytvořit nějaký nový způsob (integrační aproximace) [Pomahač, Vidláková, 2002, s. 48].

Evropský správní prostor je budován především na základě společných opatření (obligation de résultat), to znamená, že členské státy vytváří svou správu tak, aby byly sledovány cíle a plněny úkoly EU. Ve věcech spadajících do oblasti společné kompetence nesmí členské státy jednat v rozporu s těmito ustanoveními. EU se zase řídí konvergenčním pravidlem, že vše musí mít dostatečný právní důvod.

Integrační správní prostor bývá také vymežován jako „...svět komunikačně schopných úředníků a spřátelených expertů na veřejnou politiku“ [Pomahač, Vidláková, 2002, s. 51]. Evropská unie stanovila principy dobrého úředního chování určené profesním kodexem administrativních pracovníků EU. Mezi tyto principy patří: princip právnosti; zákaz diskriminace; princip proporcionality a princip legitimního očekávání [Pomahač, Vidláková, 2002, s. 51]. V Bílé knize o evropském vládnutí z roku 2001 pak lze nalézt principy charakterizující dobrou správu věcí veřejných spočívající v principu otevřenosti, principu participace, principu odpovědnosti, principu efektivitě a principu souladnosti

⁷ Například volný pohyb zboží jako jedna z prvních svobod, je garantován na základě závazku členských zemí, že budou uznávat předpisy a normy týkající se volného pohybu zboží, ale také správní postupy a rozhodnutí [Pomahač, Vidláková, 2002, s. 48].

[Pomahač, Vidláková, 2002, s. 53]. Pomahač tak definoval evropský správní prostor jako souhrn „...principů, pravidel a opatření, které jsou jednotně uplatňovány ve správní činnosti členských států Evropské unie” [2002, s. 51].

7 Paradiplomacie

Pojem paradiplomacie se vztahuje k procesu navazování zahraničních aktivit podstátních teritoriálních aktérů [Soldatos, 1990 in Drulák, 2004, s. 2]. Paradiplomacie je přirozeným důsledkem procesu regionalizace. Regionalizace byla dle Druláka podnícena globalizací a evropskou integrací. V důsledku globalizace a rostoucí míře evropské integrace dochází k větší interakci států mezi sebou, hranice států jsou více propustné a vnitřní a zahraniční politika státu už není tak striktně oddělena, ale prostupuje jedna do druhé [Drulák, 2004, s. 7].

Existují různé přístupy k pojmu paradiplomacie, které se od sebe odlišují tím, co je na paradiplomacii považováno za prvořadé. Zastánci neorealismu považují za jediné relevantní aktéry v rámci zahraniční politiky státy jako takové. Aktivity regionů a měst jsou považovány za součást zahraniční politiky státu. Nejedná se o popření paradiplomacie, jen jí není přisuzována až tak významná role. Z hlediska mezinárodní politické ekonomie (MPE) jsou zahraniční aktivity měst a regionů podníceny především ekonomicky. Přičemž tento přístup připouští, že role měst a regionů je významná a že mohou být autonomními aktéry. Paradiplomacie je brána jako inovace (technologický pokrok), protože stát sám o sobě není dostatečně flexibilní, kdežto města a regiony se dokážou přizpůsobovat, a tak lépe řešit své záležitosti. Neofederalismus pohlíží na problematiku paradiplomacie v souvislosti s demokracií či demokratizací. Stát je z této perspektivy pojímán jako soustava skládající se z několika úrovní vládnutí (multi-level governance). Některé kompetence státu byly přeneseny na regiony a města, a tak paradiplomacie je pojímána jako přenesení některých kompetencí směrem dolů. Posledním přístupem je vize postmodernismu, která se zdá být nejradikálnějším přístupem. Paradiplomacie je jedním ze signálů, které značí, že tradiční pojetí svrchovaného státu je u konce a je přetvářeno na zcela odlišný systém, kde se řešení politických záležitostí dostává blíže k občanům. Tento systém nebude hierarchizovaný a aktéři si v něm budou rovni, přičemž bude zachována pluralita aktérů, kteří však budou spojeni sítí kontaktů [Drulák, 2004, s. 7-8].

Na základě těchto čtyř teoretických východisek Drulák vymezuje paradiplomacii jako: „nástroj zahraniční politiky státu (neorealismus); odpověď na ekonomický a technologický pokrok (MPE); výraz demokratizace států (neofederalismus) a nástroj radikální přeměny politických identit a ústupu státu (postmodernismus)” [2004, s. 8]. Všechna vymezení nemusí platit zároveň, záleží na situaci, která je posuzována. Proto je nutné brát tato vymezení dle Druláka jako různé možné náhledy na význam paradiplomacie [2004, s. 8].

7.1 Cíle a motivy paradiplomacie

Cíle a motivy paradiplomacie se do jisté míry překrývají s cíly a motivy regionalizace, avšak mají jeden významný prvek, který jim dodává vlastní specifika, a tím je přeshraniční aktivita. Dle Druláka lze rozlišit tři motivy, které vedou regiony k paradiplomacii, a těmi jsou ekonomické, politické a kulturní důvody. Za rozhodující jsou považovány především ekonomické důvody. Stát nezná dobře ekonomické potřeby každého svého regionu, tuto úlohu dokáže lépe plnit regionální vláda. Stát také může preferovat některé regiony před jinými. Ekonomická paradiplomacie se často rozvíjí mezi firmami samotnými (zejména mezi menšími podniky, které se spojením stanou silnějšími), aniž by čekaly na pomoc regionu, zvládají to samy. Velmi častým jevem je paradiplomacie za účelem ochrany životního prostředí - např. nějakého významného přírodního území, které se rozprostírá na hranici dvou států. Paradiplomacie z politických motivů se projevuje jako zájem některých členů politických stran zvýšit svoje renomé a dostat se do hledáčku médií a zlepšit tak mínění veřejnosti o své osobě. Jde především o hledání ideologických spojenců mimo naše hranice. Kulturní motivy paradiplomacie jsou ovlivněny jazykem a sdílením stejných kulturních rysů regionů. Můžeme sem zařadit např. výměnné pobyty studentů apod. [Drulák, 2004, s. 8-9].

Cíle a motivy, které vedou k navazování zahraničních kontaktů, lze shrnout jako: „objektivní odlišnosti regionu od zbytku státu (ekonomické, zeměpisné, kulturní, politické, jazykové apod.), centrální zahraniční politika potom neodpovídá specifikám regionu; vnímané odlišnosti poháněné snahou po politickém zviditelnění; regionalismus jako "nacionalismus" na úrovni regionů; asymetrie uvnitř státu, zahraniční politika státu je produktem elit spojených s mocnějšími regiony; byrokratický nárůst aparátu regionu a napodobování ostatních” [Drulák, 2004, s. 9]. Motivы k paradiplomacii však mohou vzejít i ze státní úrovně samotné. Mezi ně patří: „chyby či neefektivnost centrální vlády;

selhání při vytváření státu (nation-building); absence centrálních institucí zprostředkujících regionální zájmy (např. Bundesrat); nejasnost ústavy a zákonů ohledně zahraniční role regionů (Kanada); domestikace zahraniční politiky tj. pronikání zahraničního rozhodování do oblastí tradičně spravovaných regiony (např. v důsledku europeizace)" [Drulák, 2004, s. 10]. V neposlední řadě lze uvažovat i o motivech, jejichž zdroj lze považovat za mezinárodní: např. působení globálních médií (region či město mohou být vtaženy do paradiplomacie bez ohledu, zda o to stojí či nikoliv; viz např. Ústí nad Labem a plot v Matiční ulici, Cheb a údajná dětská prostituce); mocenské působení vnějších aktérů (Francie a kanadský Québec) [Drulák, 2004, s. 10]. Navazování přeshraničních aktivit tak nemusí vycházet pouze z vůle samotného regionu, ale může to být na základě jednání státu či dokonce mezinárodních subjektů a institucí.

7.2 Podoby a nástroje paradiplomacie

Dle míry dosahu zahraničních aktivit regionů se paradiplomacie rozlišuje na: globální, kdy regiony vstupují do otázek, které se týkají celého mezinárodního systému; makroregionální, kdy se regiony zabývají problémy širšího územního vymezení a mikroregionální, kdy regiony řeší především přeshraniční otázky, které se jich bezprostředně týkají [Duchacek, 1990, Soldatos, 1990 in Drulák, 2004, s. 10].

Mezi základní nástroje paradiplomacie se řadí multilaterální a bilaterální struktury. V praxi převládají převážně ty multilaterální. Multilaterální paradiplomacie se vyznačuje především členstvím regionálních subjektů v nejrůznějších institucích a organizacích. Mezi takové instituce patří např. Kongresu evropských místních a regionálních orgánů Rady Evropy (Congress of Local and Regional Authorities of Europe - CLRAE), Výbor regionů Evropské unie, Rada evropských obcí a regionů (Council of European Municipalities and Regions - CEMR), Mezinárodní unie místních organizací (International Union of Local Authorities - IULA), Shromáždění evropských regionů (Assembly of European Regions - AER), Konference evropských regionů s legislativní silou (Conference of European Regions with Legislative Power - REGLEG), Asociace evropských hraničních regionů (Association of European Border Regions - AEBR), dále např. transnacionální síť sdružení velkých měst Eurocities. Některé transnacionální sítě fungují za podpory Evropské komise, jako např. Regiony a města v Evropě (Regions and Cities in Europe - RECITE), Evropské regiony industriální technologie (European Regions of Industrial Technology), INTERREG I a II či RETI. Tyto posledně jmenované organizace mají možnost ovlivnit

politiku EU, především prostřednictvím lobování, ale obtížně se v nich hledají společná stanoviska, protože členů je mnoho, a tím pádem i mnoho názorů. [Drulák, 2004, s. 11].

Nejsilnější multilaterální nástroj paradiplomacie představuje dle Druláka Výbor regionů EU [2004, s. 11]. Výbor regionů je nejmladší institucí EU, která byla založena v roce 1994 na základě Maastrichtské smlouvy. Jedná se o platformu, jejímiž členy jsou města a regiony členských států EU. Významnou aktivitou Výboru regionů je pořádání summitů, které se konají nepravidelně jednou za dva až tři roky. Účastníky jsou zástupci z přibližně 200 regionů, 100 měst a národních asociací měst a regionů. Neformální úlohou Výboru regionů je, že umožňuje vzájemnou komunikaci mezi regiony a diskuzi o důležitých evropských otázkách. Výbor regionů již od svého založení neustále usiluje o získání větších kompetencí (jeho úsilí lze přirovnat k případu Evropského parlamentu), to se však zatím nedaří a Výbor regionů je zhruba na stejné úrovni jako další z poradních orgánů EU Hospodářský a sociální výbor (ESV). Díky Amsterodamské smlouvě Výbor regionů obdržel organizační status a jeho postavení vzrostlo ve srovnání s ESV. Také v jeho rámci vystupují známí politici. Výbor regionů usiloval o přístup k Evropskému soudnímu dvoru, to se však nepodařilo. Výbor regionů úzce spolupracuje s Evropskou komisí a Evropským parlamentem. Největší překážkou Výboru regionů je nejednotný názor jednotlivých členů. Často mezi sebou soupeří města vs. regiony, pravicoví vs. levicoví členové či regiony, které jsou svým charakterem spíše venkovské vs. městské regiony a také administrativní regiony vs. legislativní regiony. [Drulák, 2004, s. 11-12].

Podíváme-li se na bilaterální formu paradiplomacie, tak i ta má podobu přeshraniční spolupráce, která spočívá zejména v účasti v nejrůznějších pracovních skupinách, schůzkách, zahraničních návštěvách či neformálních kontaktech úředníků. Další možností bilaterální paradiplomacie měst a regionů představuje zakládání stálých zastoupení v zahraničí, která se v současné době týkají zejména institucí EU. První stálá zastoupení měst a regionů začala v Bruselu vznikat v polovině 80. let, například město Birmingham založilo svou zastupitelskou kancelář v roce 1984. Zakládání styčných kanceláří v Bruselu se ve svých počátcích mnohdy setkávalo s odporem centrálních vlád členských států s počínáním svých měst a regionů. V současné době tato regionální zastoupení dobře spolupracují se svými státy a státy jako takové čím dál více podporují zahraniční aktivity svých regionů. Rozdíl lze vidět v motivech regionů různých členských států k zakládání regionálních zastoupení. Jižní státy Evropy je zřizují proto, aby navázaly

osobní vztahy, kdežto severní státy berou tato zastoupení jako formu institucionalizace lobování. [Drulák, 2004, s. 12].

Zastoupení měst a regionů v EU mohou plnit řadu funkcí a činností. V první řadě je to pozorování a sběr informací, včetně možnosti včasného varování. Pozorování je zaměřeno obecně na otázky, které se dotýkají regionu, anebo i cíleně na žádost aktéra, kterého kancelář také zastupuje (např. regionální podnik, sdružení, nevládní organizace). Častým jevem je totiž sdílení styčné kanceláře více regionálními partnery. Další funkcí je lobování a vysvětlování pozice regionu k dané problematice institucím EU. Zastupitelské kanceláře se také podílejí na vytváření koalic, tedy navazují spolupráci s dalšími aktéry, kteří mají také zájem na dané problematice. Další funkcí je public relations se zaměřením na propagaci regionu a v neposlední řadě se zastoupení měst a regionů podílí na práci institucí EU (např. Výboru regionů) [Heichlinger, 1999 in Drulák, 2004, s. 13].

Bilaterální paradiplomacie měst a regionů tedy spočívá ve vytváření aliancí (spojenectví) s dalšími subjekty. Jejich strategie však může mít různé podoby - teritoriální, sektorová či meziregionální. Teritoriální strategie je snaha o vytvoření koalice, co největšího počtu regionálních aktérů, kteří pak reprezentují určité území. V rámci sektorové strategie se uzavírá spojenectví mezi subjekty určitého hospodářského odvětví, tedy ne na základě společného území. Meziregionální strategie může spojovat regiony v rámci jednoho státu nebo i v rámci více států. [Knodt, 1996 in Drulák, 2004, s. 13]

Dle M. Luhanové [2008, s. 112-113] lze přeshraniční aktivity měst a regionů systematicky uspořádat do pomyslné pyramidy, a to na základě významnosti těchto přeshraničních aktivit a výše finančních prostředků, kterými města a regiony disponují. Spodní patro pyramidy tvoří uzavírání partnerských vztahů měst a regionů, jako vůbec nerozšířenější varianta jejich přeshraničních aktivit, a to z toho důvodu, že je nejméně finančně náročná. Prostřední patro pyramidy tvoří multilaterální aktivity měst a regionů, tedy členství v nejrůznějších mezinárodních organizacích měst a regionů. Vlastní zastupitelská kancelář v Bruselu představuje pomyslný vrchol pyramidy, jako nejnákladnější a nejefektivnější způsob prosazování zájmů měst a regionů v rámci EU. Dále Luhanová uvádí tři základní nástroje prosazování zájmů měst a regionů. Mezi ty nejnákladnější, avšak nejefektivnější patří lobbying. Další možností je aktivní vyhledávání vhodných projektových aktivit, kterých EU nabízí velké množství a kterých mohou města

a regiony individuálně využívat. Posledním nástrojem je tzv. "best practice" - praktická výměna znalostí a zkušeností.

7.3 Vztah státu k regionům

Vztah států k paradiplomacii regionů a měst se liší a souvisí s jejich odlišnými procesy regionalizace. Vysokou mírou tolerance se vyznačuje např. Kanada, kde mají jednotlivé provincie relativně velké kompetence. V Německu má navrch centrální vláda, ale jednotlivým spolkovým zemím byla dána možnost kontroly zahraniční politiky státu prostřednictvím Spolkové rady. Podmínky paradiplomacie stanovuje dohoda z Lindau. V Nizozemí mají provincie velmi malé kompetence, což souvisí s jejich podfinancováním (plyne jim pouze jedna desetina veřejných výdajů). Mnohem lépe jsou na tom nizozemské místní vlády, u nich však nevzniká až tak silná potřeba navazovat zahraniční vztahy. Ve Francii byl proces regionalizace spojen především s modernizací, francouzské regiony tak nejsou vnímány jako silní regionální aktéři. Jejich situace je podobná s Nizozemskem, kde regiony hrají vedlejší roli v porovnání s okresy a městy. Může to být ovlivněno i volebním systémem, kde volební jednotku tvoří okres a ne region. Nejsilnější pravomoci mají regiony v oblasti rozvoje hospodářství, ale oblast vzdělávání a dopravy je plně v kompetenci centrální vlády. Tyto regionální aktéry však nelze označit za zcela nevýznamné, slouží totiž hlavně jako odrazový můstek do národní politiky. Mohou navazovat kontakty s evropskými institucemi, avšak tyto kontakty jsou spíše neformální povahy. Oficiální kontakty navazuje a stvrzuje několikastrannými dohodami centrální vláda. [Drulák, 2004, s. 13-14]

Významným subjektem, který přispěl k tomu, že roste vliv regionů a měst, je Evropská unie, která od 80. let podporuje kooperaci nejenom mezi centrálními vládami členských států, ale i s dalšími subjekty (regiony, městy aj.). Evropská komise podporuje vznik aliancí mezi evropskými regiony a tím také posiluje jejich vliv. Hlavními aktéry politiky EU však stále zůstávají centrální vlády. [Drulák, 2004, s. 14]

Podíváme-li se na úlohu regionů a měst v rámci EU optikou základních teoretických přístupů k paradiplomacii, které již byly popisovány výše, tak z hlediska mezinárodní politické ekonomie paradiplomacie v rámci EU vede k pluralizaci aktérů a tím k větší rozmanitosti. Postmodernismus přináší myšlenku, že EU dává aktérům možnost být aktivnější, a tím pádem se zapojovat do evropských projektů. Efektem je to, že se evropské myšlení přenáší i do nižších struktur vládnutí členských států - komunální úroveň.

Neofederalismus také pojímá paradiplomacii jako rozšíření palety aktérů, jednajících v rámci EU. Města a regiony jsou třetí hladinou evropského vládnutí a jakýmsi kanálem europeizace. Dle neorealismu regionální aktéři nemají v EU valné kompetence, nehrají významnou roli. Mohou se sice účastnit na evropské politice, ale ne ji významně ovlivňovat. [Drulák, 2004, s. 14]

Dle Druláka „výzkumy na regionální a komunální úrovni EU ukazují, že naprostá většina měst a regionů je pasivní, tj. nevstupuje do zahraničních vztahů“ [2004, s. 14]. Existuje několik z nich, které jsou reaktivní, tzn. že čekají, až je osloví sami zahraniční partneři a pouze malá část z nich se dá považovat za aktivní, tedy že sami usilují o paradiplomatické aktivity. Aktivními aktéry paradiplomacie je např. Miláno, Manchester, Birmingham, Barcelona, Nord-Pas de Calais či Severní Porýní-Vestfálsko. Rovněž v opačném případě je velmi málo centrálních vlád, které by odsuzovaly navazování zahraničních vztahů svých měst a regionů. Velkou úlohu hraje míra centralizace státu, a jakým způsobem rozděluje kompetence i do nižších úrovní vládnutí. Europeizace pak často funguje na podobném principu. [Drulák, 2004, s. 14-15].

8 Přeshraniční spolupráce a její financování

Počátky přeshraniční spolupráce lze zařadit do 50. let 20. století, kdy začaly vznikat první iniciativy vzájemné spolupráce mezi příhraničními regiony. Cílem těchto prvotních iniciativ bylo „...překonání historických bariér a zajištění míru, řešení problémů s okrajovou polohou a zvýšení životní úrovně“ [Jeřábek, Dokoupil, Havlíček, 2004, s. 163]. Vůbec první evropskou přeshraniční strukturou je Euregio, které vzniklo v roce 1958 na pomezí německých a nizozemských hranic.

Tématem společné evropské politiky se přeshraniční spolupráce stává v 80. letech, kdy se touto problematikou začíná zabývat Rada Evropy i Evropské společenství (později EU) a kdy dochází k založení Sdružení evropských příhraničních regionů (AEBR)⁸. Principy přeshraniční spolupráce z pohledu mezinárodního evropského práva byly prvně formulovány v rámci Rady Evropy na základě tzv. *Evropské rámcové úmluvy o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo orgány*⁹, známé také jako

⁸ z anglického Association of European Border Regions [Jeřábek, Dokoupil, Havlíček, 2004, s. 164]

⁹ z anglického *European Outline Convention of Transfrontier Cooperation Between Teritorial Committees or Authorities* [Jeřábek, Dokoupil, Havlíček, 2004, s. 78]

Madridská úmluva z roku 1980.¹⁰ Česká republika přijala tuto úmluvu v roce 1999. Přeshraniční spolupráce je zde vymezena jako „souhrn všech administrativních, technických, ekonomických, sociálních a kulturních opatření, směřujících k upevnění a rozvíjení sousedských vztahů mezi oblastmi po obou stranách hranice, obdobně jako k uzavření příslušných smluv k řešení problémů, které v těchto regionech existují, res. mohou vzniknout“ [Madridská úmluva, 1980 in Jeřábek, Dokoupil, Havlíček, 2004, s. 78]. Madridská úmluva obsahuje šest ustanovení, která představují závazek smluvních stran odstraňovat všechny bariéry, které by mohly komplikovat vzájemnou spolupráci územních orgánů veřejné správy odlišných států. Smluvní státy se zavazují: (1.) usnadňovat přeshraniční spolupráci pramenící z potřeb a zájmů územních orgánů veřejné správy tím, že budou uznávat jejich mezinárodní dohody o spolupráci a nebudou vyvíjet administrativněprávní překážky; (2.) akceptovat princip subsidiarity, podle něhož je realizace přeshraniční spolupráce úkolem územních orgánů veřejné správy; (3.) neznevýhodňovat přeshraniční spolupráci obsahově, ani formálně oproti spolupráci územních orgánů uvnitř státu. Madridská úmluva (4.) nerozšiřuje pravomoci orgánů územní správy, ty mohou realizovat přeshraniční spolupráci jen v těch záležitostech, které jsou dány národní legislativou, a také (5.) neomezuje stát vykonávat dozor nad činností územních orgánů veřejné správy. Smluvní státy se zavazují (6.) k informační otevřenosti týkající se oblasti přeshraniční spolupráce. Rámcovost Madridské úmluvy spočívá ve dvou aspektech. Za prvé záleží na rozhodnutí signatářů úmluvy, zda ji budou aplikovat na všechny úrovně veřejné správy. Úmluva tak představuje rámec nad národním institucionálním a právním uspořádáním. Za druhé součástí Madridské úmluvy je příloha obsahující vzory mezistátních dohod, které mezi sebou uzavírají státy a správních dohod, které mezi sebou uzavírají územní orgány veřejné správy. Jedná se pouze o vzory dohod, které nemusejí být ve všech případech uzavírány. Tvůrcům Úmluvy šlo především o vytvoření metodické pomůcky. [Pomahač, Handrlica, 2012, s. 49-50]. Dle Jeřábka však byly možnosti využívání Madridské úmluvy po dlouhou dobu omezené, protože

¹⁰ Madridská úmluva byla později doplněna několika dodatkovými protokoly. V prvním dodatkovém protokolu z roku 1998 se objevuje ustanovení o financování přeshraniční spolupráce z veřejných prostředků a subjektům přeshraniční spolupráce dává právo vytvořit organizaci s právní subjektivitou, popřípadě společný rozhodující či výkonný orgán. Dodatkový protokol z roku 2001 uznává i vzájemnou spolupráci mezi územními orgány veřejné správy, které spolu bezprostředně nesousedí a aplikuje na tuto oblast stejné podmínky, které platí pro přeshraniční spolupráci. Dodatkový protokol z roku 2009 řeší sdružení pro přeshraniční spolupráci a dává signatářům Madridské úmluvy možnost vytvářet evropská seskupení územní spolupráce dle nařízení EU. [Pomahač, Handrlica, 2012, s. 49-51].

přeshraniční spolupráce neměla právní oporu v národních legislativách států, které ji přijaly [Jeřábek, Dokoupil, Havlíček, 2004, s. 78].

V roce 1981 dochází Sdružením evropských příhraničních regionů k přijetí *Evropské charty hraničních a přeshraničních regionů*. Tato charta ve své preambuli označuje hraniční regiony za stavební kameny a mosty v procesu evropské integrace, jejichž vzájemná spolupráce pomáhá zmírňovat negativa plynoucí z hraniční polohy regionu a zlepšuje životní podmínky svých obyvatel. Optimální fungování přeshraniční spolupráce však závisí na dobře fungující spolupráci evropské, národní, regionální i místní úrovně. Evropská charta územního plánování je dalším dokumentem, který se částečně dotýká tématu přeshraniční spolupráce. Označuje pohraniční území za oblasti, které také potřebují pomoc koordinované mezistátní politiky, tak aby docházelo k otevírání hranic, byla navazována vzájemná spolupráce a aby byla využívána společná infrastruktura. Evropské státy by měly přeshraniční aktivity svých regionů podporovat a usnadňovat. Na základě těchto iniciativ k podpoře přeshraniční spolupráce se brzy začaly dostavovat konkrétní výsledky v podobě vzniku řady přeshraničních studií a rozvojových koncepcí. [Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol., 2004, s. 79-80].

Specifický nástroj podpory přeshraniční spolupráce EU představuje iniciativa INTERREG, která vznikla v roce 1990. Program INTERREG je zaměřen na podporu přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce, jejímž účelem je harmonický, vyvážený a udržitelný rozvoj EU jako celku. Její první a druhé období realizace (INTERREG I 1990-1993, INTERREG II 1994-1999) bylo určeno na podporu zaostávajících oblastí (dle Cíle 1). [Jeřábek, Dokoupil, Havlíček, 2004, s. 164].

Předvstupní pomoc EU kandidátským zemím v podobě předvstupního fondu Phare¹¹ se mimo jiné týkala i přeshraniční spolupráce, konkrétně Program přeshraniční spolupráce CBC¹² Phare. Česká republika využívala prostředky z tohoto fondu od roku 1994, které byly určené na podporu spolupráce v příhraničních regionech s příhraničními regiony bezprostředních sousedů ČR (Německem, Polskem, Rakouskem a Slovenskem).

¹¹ *Poland and Hungary Aid for Reconstruction of Economies* - program, který vznik v roce 1989 na podporu demokratických a ekonomických reforem v Polsku a Maďarsku. Později byl tento program vztažen i na další transformující se země. V březnu 1997 byly odsouhlaseny nové směrnice platící pro tento program, které určovaly jeho zaměření na podporu přípravy kandidátských zemí na vstup EU. Program se tak stal de facto finančním nástrojem fungujícím na podobných principech jako strukturální fondy. [Jeřábek, Dokoupil, Havlíček, 2004, s. 160]

¹² *Cross Border Cooperation* [Jeřábek, Dokoupil, Havlíček, 2004, s. 160]

Cílem tohoto předvstupního fondu bylo zmírnit negativní vliv příhraniční lokace regionu na životní podmínky místních obyvatel a prohloubit vzájemnou spolupráci mezi příhraničními regiony. Z fondu CBC Phare byly financovány především investiční projekty v rámci infrastruktury s prokazatelným přeshraničním efektem. Na podporu malých neinvestičních projektů byl určen Fond malých projektů CBC Phare, který byl určen na financování spolupráce mezi skupinami lidí na obou stranách hranice. [Jeřábek, Dokoupil, Havlíček, 2004, s. 160-161].

V programovacím období 2000-2006 období nebyla přeshraniční spolupráce zahrnuta mezi cíle politiky soudržnosti EU, ale byla podporována formou Iniciativy Společenství INTERREG. V dubnu 2000 bylo Evropskou komisí schváleno pokračování tohoto programu pro období 2000-2006 pod označením INTERREG III. Celkem bylo v tomto období k dispozici 4 875 mil. Euro. Program INTERREG III se členil na tři sekce: sekce A byla zaměřena na přeshraniční spolupráci mezi pohraničními regiony za účelem podpory integrovaného regionálního rozvoje; sekce B byla zaměřena na nadnárodní spolupráci států EU za účelem rozvoje integrovaného území; sekce C byla zaměřená na meziregionální spolupráci regionů (bez geografického omezení) za účelem podpory politiky a techniky meziregionálního ekonomického rozvoje. Na financování se podílely jak EU prostřednictvím Evropského fondu regionálního rozvoje (ERDF), tak členské státy.[Wokoun a kol., 2008, s. 351-352].

V regionální a strukturální politice EU se v následujícím programovacím období 2007-2013 promítly změny v oblasti politiky soudržnosti, a to v důsledku rozšíření EU v roce 2004 o deset nových států.¹³ Došlo tak k nárůstu ekonomických, sociálních a teritoriálních disparit mezi státy EU jak na národní, tak i regionální úrovni. Bylo proto nutné významně finančně podpořit konkurenceschopnost států samotných, ale i jejich regionů. Změny se promítly i do stanovování nových cílů regionální a strukturální politiky EU pro nové programovací období, kdy dosavadní tři cíle byly zredukovány do dvou cílů a došlo ke zrušení Iniciativ s tím, že program INTERREG III byl přetransformován do třetího samostatného cíle. Cíle programovacího období 2007-2013 tvoří: Cíl 1 Konvergence. Cíl 2 Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost a Cíl 3

¹³ Dle Wokouna je rozvoj politiky soudržnosti provázán s historií rozšiřování EU a lze mezi nimi nalézt mnoho paralel. Politika soudržnosti je tak v neustálém procesu změn, které ovlivňuje nejen prohlubování evropské integrace, ale také tvorba výhledů na nová programovací období a snaha zlepšit účinnost politiky soudržnosti. [Wokoun a kol., 2008, s. 361-362].

Evropská územní spolupráce. [Wokoun a kol., 2008, s. 362-363]. Cíl 3 Evropská územní spolupráce byl stanoven za účelem podpory harmonického a vyváženého rozvoje na území států EU financovaného z ERDF. Vychází z původní koncepce iniciativy INTERREG, kdy je zachována podpora další integrace států EU prostřednictvím spolupráce na přeshraniční, mezinárodní a meziregionální úrovni. [Wokoun a kol., 2008, s. 364]. Podpora v rámci Evropské územní spolupráce je určena: regionům, které se nacházejí v blízkosti pozemních nebo mořských hranic; na podporu oblastí nadnárodní spolupráce dle zásad integrovaného územního rozvoje; na podporu meziregionální spolupráce a vzájemné výměny zkušeností. Účelem Cíle 3 je podpora řešení společných problémů mezi sousedícími regiony, rozvoj měst i venkovských oblastí, rozvoj ekonomických vztahů a sítí malého a středního podnikání. V rámci nadnárodní spolupráce je podporována oblast výzkumu a vývoje, informační společnosti, životního prostředí a integrovaného hospodaření s vodou. Na Cíl 3 bylo v tomto programovacím období vyčleněno 7,5 mld. Eur. [Wokoun a kol., 2008, s. 372-373].

Současné programovací období 2014-2020 regionální a strukturální politiky EU má jen dva cíle: Cíl 1 Investice pro růst a zaměstnanost a Cíl 2 Evropská územní spolupráce. V rámci Cíle 2 zůstává zachována podpora evropské územní spolupráce na přeshraniční, nadnárodní a meziregionální úrovni, přičemž nejvíce finančních prostředků je vyčleněno na oblast přeshraniční spolupráce. Nově má tento cíl své vlastní nařízení č. 1299/2013 o zvláštních ustanoveních týkajících se podpory z Evropského fondu pro regionální rozvoj pro cíl Evropská územní spolupráce vydané Evropským parlamentem v prosinci 2013. Podpora evropské územní spolupráce se v rámci Cíle 2 vrací k původnímu označení INTERREG, podle pořadí programovacího období pak nese označení INTRREG V. [Euroregion Silesia].

Vlastní práce

9 Charakteristika Karlovarského kraje

Karlovarský kraj se rozprostírá v západní části České republiky, kde na severu a západě sdílí hranice s Německem, na východě s Ústeckým krajem a na jihu s Plzeňským krajem. Společně s Ústeckým krajem spadá do regionu soudružnosti Severozápad (NUTS 2). Celková rozloha kraje činí 3 314 km², což řadí Karlovarský kraj z hlediska rozlohy mezi nejmenší kraje České republiky, zabírá pouze 4,2 % území ČR. Ploch kraje je ze 43,1 % zalesněná. Na severu území kraje udávají ráz krajiny Krušné hory, kde se nachází i nejvyšší bod kraje – Klínovec (1244 m. n. m.). Nejvýznamnějším tokem kraje je řeka Ohře, dále pak řeka Teplá, která protéká centrem Karlových Varů, Rolava, Bystřice a Svatava. Kraj je bohatý na přírodní zdroje, mezi které patří především zásoby hnědého uhlí na Sokolovsku. Mezi další přírodní zdroje patří keramický jíl, díky kterému je v kraji mnoho výroben porcelánu. Nejvýznamnějším přírodním zdrojem jsou však zásoby minerálních a léčivých vod. Nejznámějšími lázeňskými městy kraje jsou Karlovy Vary, Mariánské Lázně, Františkovy Lázně, Lázně Kynžvart a Jáchymov. [Statistická ročenka Karlovarského kraje 2015, s. 21].

Karlovarský kraj je tvořen třemi okresy - chebským, karlovarským a sokolovským (viz obrázek 11). Nachází se zde celkem 132 obcí, z toho 7 obcí s rozšířenou působností¹⁴. Největším z okresů je okres Karlovarský, který zabírá 46 % rozlohy kraje a má největší počet obcí (54). Sokolovský a chebský okres jsou svou rozlohou i počtem obcí srovnatelné. V kraji je celkem 38 měst (největší sídla viz tabulka 1). Města karlovarského okresu měla k 31. 12. 2014 celkem 95 772 obyvatel. V sokolovském okresu to ke stejnému datu bylo 74 107 obyvatel a v chebském okresu 77 089 obyvatel. Celkový počet obyvatel Karlovarského kraje k 31. 12. 2014 byl 299 293 osob, což znamená 2,8 % obyvatel České republiky. Od roku 2008 však počet obyvatel Karlovarského kraje neustále klesá (viz tabulka 2). Nejvíce zalidněný je karlovarský okres, který má celkem 117 016 obyvatel, z čehož je 59 441 žen (50,8 %). V roce 2014 činil absolutní počet narozených 2 764 osob a zemřelých 3 151 osob. Počet narozených činil 9,2 % na 1 000 obyvatel. Tyto ukazatele

¹⁴ Obce s rozšířenou působností: Aš, Ostrov, Cheb, Karlovy Vary, Sokolov, Kraslice a Mariánské lázně [Občan a úřad: Informační portál Karlovarského kraje.]

řadí Karlovarský kraj na poslední místo mezi kraji ČR. Ve stejném roce se do Karlovarského kraje přistěhovalo 2 984 osob, avšak 3 613 osob se vystěhovalo. Bilance mezi přistěhovalými a vystěhovalými je tak záporná o 629 osob. Záporné hodnoty dosahuje i ukazatel celkového přírůstku kraje za rok 2014, a to o 1 016 osob.

Neumístěných žadatelů o práci bylo v roce 2014 celkem 17 290 osob, což je o 2 310 osob méně, než v předchozím roce. Úřady práce evidovaly 1 648 volných pracovních míst. Podíl nezaměstnaných, tedy ukazatel, který vyjadřuje počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15-64 let k obyvatelstvu stejného věku, představoval v Karlovarském kraji 8,21% (v chebském okrese 6,41 %, v karlovarském okrese 8,31% a v sokolovském okrese 9,89 %). Největší počet evidovaných uchazečů o práci byl zaznamenán v karlovarském okrese (6 806 osob), poté v sokolovském okrese (6 319 osob) a nejméně v chebském okrese (4 165 osob). Největší počet nezaměstnaných tvořily osoby se základním vzděláním či bez vzdělání (7 802 osob, tj. 45,1 %) a osoby vyučené či se středním vzděláním bez maturity (6 229 osob, tj. 36 %). Mezi nezaměstnanými byla nejvíce zastoupena skupina osob ve věku 35-44 let (22,7 %), dále pak skupina ve věku 45-54 let (21,5 %) a nakonec skupina ve věku 25-34 let (21,3 %). Průměrný věk žadatele o práci činil 40,5 let, kdy došlo o navýšení o 1,3 roku oproti předchozímu období.

Nejvýznamnější ekonomické odvětví představuje pro Karlovarský kraj cestovní ruch. Již zmiňované přírodní bohatství v podobě minerálních a léčivých pramenů udělalo z tohoto kraje lázeňsky orientovanou destinaci zajímavou nejenom pro místní obyvatele, ale i cizince. Karlovarský kraj navštívilo v roce 2014 celkem 776 671 hostů, což představuje 2 589,5 hosta na 1 000 obyvatel. Podíl cizinců, kteří přijeli v loňském roce do kraje, činil 66,6 %. Karlovarský kraj je s počtem 15 014,6 přenocovaných na 1 000 obyvatel na prvním místě mezi kraji ČR. Návštěvnost kraje je také ovlivněna řadou kulturních akcí, které se zde tradičně pořádají. Mezi ty nejvýznamnější patří Mezinárodní filmový festival Karlovy Vary (v roce 2014 se konal jeho 50. ročník), Loketské kulturní léto, Chopinův festival Mariánské Lázně, Kanoé Mattoni či Karlovarský folklórní festival. [Statistická ročenka Karlovarského kraje 2015, s. 21-22].

Z hlediska lidských zdrojů Karlovarský kraj nabízí poměrně mladou populaci s nižší úrovní vzdělání než je celostátní vzdělanostní úroveň. Podíl vysokoškolsky vzdělané populace je podprůměrný. Kraj nabízí nadprůměrný počet žijících a pracujících

cizinců. Karlovarský kraj patří z hlediska populace k nejmenším a od roku 2008 počet obyvatel neustále klesá. [Karlovarský kraj: Investiční příležitosti v Karlovarském kraji].

Nabídka středních odborných škol je pestrá od těch tradičních, které nalezneme všude jinde, až po speciálně orientované střední odborné školy, které vzdělávají mládež v místních tradičních odvětvích, jako je sklářství, výroba hudebních nástrojů, výroba keramiky a porcelánu, lázeňství, apod. Karlovarský kraj nabízí aktuálně možnost studia na 38 středních školách (27 škol je zřízeno přímo krajem, 8 škol je soukromých, jedna je zřízena městem Aš a jedna prostřednictvím MŠMT). Dále je v kraji možnost studia na 4 vyšších odborných školách, jejichž zřizovatelem je kraj. [Karlovarský kraj: Investiční příležitosti v Karlovarském kraji]. Nabídka možností vysokoškolského vzdělání je v Karlovarském kraji nedostatečná, protože zde není žádná vlastní vysoká škola. Vysokoškolské vzdělání mohou zájemci o studium v Karlovarském kraji získat prostřednictvím konzultačních středisek velkých českých univerzit (např. Česká zemědělská univerzita v Praze - Fakulta životního prostředí nabízí možnost studia v Karlových Varech, Západočeská univerzita v Plzni - Fakulta ekonomická nabízí několika oborů, které je možné studovat v Chebu a Fakulta strojní nabízí možnost studia v Sokolově) nebo na některé ze soukromých vysokých škol (např. Vysoká škola Karlovy Vary, o.p.s., Bankovní institut vysoká škola, a.s. či Vysoká škola podnikání a práva v Sokolově. [Analýza socioekonomického rozvoje Karlovarského kraje se specifikací potřeb po roce 2013 z hlediska kohezní politiky, 2010, s. 10].

Hlavní dopravní tepnou Karlovarského kraje je dálnice D6, která spojuje kraj od hranic s Německem přes Cheb, Sokolov a Karlovy Vary s Prahou. Úsek mezi Karlovými Vary a Prahou však není kompletní. Kraj disponuje hustou železniční sítí. Mezi hlavní železniční tratě patří elektrifikovaná trať č. 179/170 (SRN/Bayreuth - Cheb - Mariánské Lázně - Plzeň - Praha) a trať č. 140 (Cheb - Sokolov - Karlovy Vary - Chomutov, kde navazuje trať č. 130 směr Praha nebo směr SRN/Drážďany). V Karlovarském kraji se nachází jediné veřejné civilní mezinárodní letiště v České republice na západ od Prahy. Letiště je vzdálené 4,5 km od Karlových Varů a nabízí pravidelné spojení s Moskvou a Petrohradem. [Karlovarský kraj: Investiční příležitosti v Karlovarském kraji].

Struktura hospodářství Karlovarského kraje je velmi pestrá. Sokolovský okres charakterizuje především těžba uhlí pro energetické účely. Dalšími významnými průmyslovými odvětvími na Sokolovsku je energetika, chemický a strojírenský průmysl,

textilní a oděvní průmysl a výroba stavebních materiálů. Sokolovsko v posledních letech prochází hospodářskou restrukturalizací, a to směrem k novým průmyslovým odvětvím, jako je např. elektronika či elektrotechnika. Středem zájmu je také efektivní využívání energetických zdrojů. Zničená sokolovská krajina v důsledku těžby uhlí, prochází v posledních letech rekultivací a revitalizací - vznikají obrovská několik desítek až stovek hektarů velká jezera, parky, nové lokality pro bydlení, golfové hřiště, ale i oblasti vhodné pro volnočasové aktivity či podnikatelské záměry. Ostrovský okres se vyznačuje strojírenským, elektrotechnickým, dřevozpracujícím a elektrotechnickým průmyslem. Na Chebsku se daří strojírenství, výrobě hudebních nástrojů a výrobě stavebních hmot. Nově se Chebsko orientuje na zpracování plastových hmot. Nejvýznamnějším hospodářským odvětvím Karlovarského kraje je lázeňství. Karlovarský kraj má nejvyšší koncentraci lázeňských měst v ČR. Na lázeňství je pak navázána oblast cestovního ruchu, dopravy a služeb. Kraj také v důsledku lázeňství a cestovního ruchu nabízí kvalitní síť ubytovacích a stravovacích zařízení vyšší kategorie. Hromadná ubytovací zařízení využívají ze dvou třetin zahraniční hosté, kteří nejčastěji přijíždějí z Německa a Ruska, dále pak Ukrajiny, Nizozemí, Rakouska, Číny, USA, Slovenska a Izraele. [Karlovarský kraj: Investiční příležitosti v Karlovarském kraji].

10 Region soudržnosti Severozápad

Region soudržnosti Severozápad se skládá z Karlovarského a Ústeckého kraje. V regionu žije přibližně 1,13 milionu obyvatel. Ve srovnání s dalšími regiony soudržnosti je Severozápad z hlediska počtu obyvatel nejmenším regionem. Území regionu je charakteristické velkými vnitřními rozdíly v koncentraci obyvatel, kdy ústecká část regionu (průmyslová) má dvojnásobnou hustotu obyvatelstva oproti karlovarské (lázeňské) části regionu. Obdobně jako v případě Karlovarského kraje, je i zde nedostatečná dopravní infrastruktura a s tím spojená mobility pracovní síly hlavní překážkou růstu konkurenceschopnosti regionu. Tento fakt má také negativní dopad na již realizované investice. Díky koncentraci těžkého průmyslu, který zejména v minulosti výrazným způsobem zhoršil životní prostředí, je region stále vnímán jako region s poškozeným územím, což představuje další limitující faktor při získávání zahraničních investorů a rozvoji cestovního ruchu. Ekologická zátěž je proto dalším z klíčových problémů, se

kterým se region snaží vyrovnat. Poškozená území procházejí rekultivací a revitalizací území. [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2007, s. 8-9]

10.1 Základní charakteristika ROP Severozápad

Regionální operační program Severozápad (ROP SZ) představuje hlavní programový dokument, který určoval priority regionu při čerpání financí ze strukturálních fondů v programovacím období 2007-2013¹⁵, ve kterém bylo možné čerpat až 762,8 mil. euro. Evropská komise schválila ROP SZ dne 3. 12. 2007 a první výzvy v rámci tohoto programu byly vyhlášeny 19. 12. 2007. Navrhované intervence programu byly definovány na základě strategie ROP SZ s ohledem na zvýšení inovací, podpory progresivních technologií a posilování vnitřní soudržnosti regionu a také jeho soudržnosti s dalšími regiony ČR a regiony sousedního Německa. Strategie ROP SZ vznikla na základě společné debaty všech zapojených regionálních i národních aktérů. Výchozí studií strategie ROP SZ byla Socioekonomická analýza regionu, která určila hlavní problémy a potřeby regionu a také Národní strategický referenční rámec (NSRR) a jím definované priority a strategie. [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2007, s. 9-11].

Globálním cílem ROP SZ bylo „zvýšení kvality fyzického prostředí a přeměna ekonomických a sociálních struktur regionu jako předpoklad pro zvýšení atraktivity regionu pro investice, podnikání a život obyvatel. Prostřednictvím zvýšení atraktivity regionu bude docházet k jeho konvergenci k průměrné úrovni socioekonomického rozvoje ČR/EU” [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2007, s. 12]. Na globální cíl navazují specifické cíle ROP SZ, prostřednictvím jejichž splnění má dojít k naplnění i globálního cíle. Specifickými cíly jsou: cíl I - Moderní a atraktivní města představující hlavní hybnou sílu ekonomického rozvoje regionu; cíl II - Venkovské oblasti využívající místní i regionální potenciál pro zajištění plnohodnotného života obyvatel; a cíl III - Dostupný region umožňující efektivní mobilitu svých obyvatel. Pro dosažení všech cílů ROP Severozápad bylo stanoveno 5 prioritních os: P1 - Regenerace a rozvoj měst (39,56 %)¹⁶; P2 - Integrovaná podpora místního rozvoje (6,65 %); P3 - Dostupnost a dopravní obslužnost (34,84 %); P4 - Udržitelná rozvoj cestovního ruchu (16,31 %); a P5

¹⁵ Programovací období 2007-2013 nebylo dosud uzavřeno. V rámci ROP SZ stále dochází k proplácení žádostí o platby. [ROP Severozápad: Ukončování Regionálního operačního programu Severozápad není otázkou jednoho roku, 2016].

¹⁶ V závorce je uveden podíl alokace finančních prostředků do jednotlivých prioritních os.

- Technická asistence (2,64 %). Prioritní osy se dále člení do 12 oblastí podpory. [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2014, s. 15]. Prioritní osa Regenerace a rozvoj měst byla zaměřena na revitalizaci a regeneraci městských částí s cílem zvýšení jejich atraktivity. Dále pak na nevyužité objekty s cílem jejich dalšího využití. Prioritní osa Integrovaná podpora místního rozvoje byla cílena na oživení a rozvoj venkovských oblastí a také na zapojení občanů těchto oblastí do veřejného života. Prioritní osa Dostupnost a dopravní obslužnost byla zaměřena na snižování lokální nezaměstnanosti na základě lepšího propojení regionu s okolím prostřednictvím budování infrastruktury, efektivní veřejné dopravy a dopravní dostupnosti. Cílem prioritní osy Udržitelný rozvoj cestovního ruchu bylo využití přírodního a kulturního potenciálu regionu pro rozvoj cestovního ruchu, zejména na základě investic plynoucích do rozvoje a modernizace infrastruktury cestovního ruchu. Prioritní osa Technická asistence byla zaměřena na zajištění plynulého řízení, koordinace, monitoringu a hodnocení programu v souladu s evropskými nařízeními. [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2009, s. 14].

Mezi hlavní příjemce finanční pomoci z ROP SZ patřily: obce; města; kraje; organizace zřízené obcí, městem či krajem; dobrovolné svazky obcí; nestátní neziskové organizace; školská a vzdělávací zařízení s právní subjektivitou zařazená do školského rejstříku; podnikatelské subjekty (právnícké a fyzické osoby); zájmová sdružení právnických osob; hospodářská komora a její složky; organizační složky státu a Regionální rada regionu soudržnosti Severozápad. [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2007, s. 16]. Cílovou skupinou čerpání pomoci z ROP Severozápad byly zejména regiony se soustředěnou podporou státu, mezi které patřily strukturálně postižené regiony (Chomutov, Most, Teplice a Sokolov), Hospodářsky slabé regiony (Louny) a regiony s vysoce nadprůměrnou nezaměstnaností (Děčín, Litoměřice, Ústí nad Labem a Ostrov okresu Karlovy Vary). Z celkových 10 okresů regionu soudržnosti Severozápad tvořilo 8 okresů a část devátého okresu regiony se soustředěnou podporou státu. Jediným okresem, na který se soustředěná pomoc státu nevztahovala, byl Cheb. [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2007, s. 22].

10.2 Rozhodování a řízení ROP SZ

Řídícím orgánem ROP SZ je Regionální rada regionu soudržnosti Severozápad (RR SZ). Hlavním úkolem RR SZ je zajištění dobrého řízení ROP a vynakládání finančních prostředků přispívajících k rozvoji regionu. Hlavním rozhodujícím orgánem je Výbor

Regionální rady (VRR), v jehož čele stojí předseda představující statutární orgán RR SZ. Od prosince 2007 byl předsedou RR SZ Jiří Šulc. Výbor Regionální rady regionu soudržnosti Severozápad je tvořen 16 členy, kteří byli nominováni ze zastupitelstev Karlovarského a Ústeckého kraje. Úřad Regionální rady regionu soudržnosti Severozápad (ÚRR SZ) představuje výkonný orgán RR SZ a jeho sídlo je v Ústí nad Labem¹⁷, pro Karlovarský kraj bylo zřízeno Územní pracoviště sídlící v Karlových Varech¹⁸. V roce 2008 měl úřad 79 zaměstnanců. V čele Úřadu stojí ředitel, kterým byl od prosince 2007 Petr Vráblík. Ředitel spolu se svým zástupcem jsou členy Odborné pracovní skupiny pro evropské fondy, která funguje v rámci Asociace krajů České republiky. Tato pracovní skupina vytváří prostor pro odbornou platformu, kde dochází k diskuzi a výměně zkušeností a hledají se společná řešení a postupy v problematice týkající se ROP. [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2008, s. 20-21].

Posuzování a schvalování kritérií, podle nichž docházelo k výběru projektů v rámci ROP SZ, měl na starosti tzv. Monitorovací výbor ÚRR SZ. Tento výbor také hodnotil pokrok v rámci naplňování cílů stanovených na počátku fungování ROP SZ. Výbor Regionální rady SZ vydával evaluační a monitorovací zprávy, na jejichž základě mohl ÚRR SZ navrhnout revizi nebo přezkum operačního programu. Monitorovací výbor se scházel min. dvakrát ročně a jeho členy tvořili zástupci nejrůznějších institucí oslovených RR SZ., např. zástupci města Karlovy Vary, Univerzity J. E. Purkyněho v Ústí nad Labem, Ministerstva financí ČR, Svazu průmyslu a obchodu ČR, Euregia Egrensis, Karlovarského a Ústeckého kraje, apod. [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2008, s. 25].

V roce 2008 bylo v rámci ROP Severozápad vyhlášeno celkem 5 výzev pro předkládání projektových žádostí, na základě kterých bylo celkem obdrženo 282 projektových žádostí a celkem měli žadatelé možnost získat alokaci ve výši 511 718 tis. euro. Smlouvu o finanční podpoře získalo 95 projektů a alokace za rok 2008 činila 204 552 tis. euro. [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2008, s. 34]. V roce 2009 bylo vyhlášeno 8 výzev pro předkládání projektů s celkovou možnou alokací 447 mil. euro. Předloženo bylo celkem 323 projektových žádostí, z čehož bylo schváleno 91 projektů. Schválené projekty získaly alokaci ve výši 115 mil. euro. [Výroční zpráva

¹⁷¹⁷ Úřad Regionální rady regionu soudržnosti Severozápad, Berní 2261/1, 400 01 Ústí nad Labem

¹⁸ Územní pracoviště Karlovy Vary, Závodní 391/96C, 360 21 Karlovy Vary

ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2009, s. 28]. Během roku 2010 bylo vyhlášeno 9 výzev s celkovou možnou podporou 5 224 mil. korun. Celkem bylo předloženo 186 projektových žádostí, avšak uspělo jen 61 projektů, které získala finanční podporu ve výši 2 118 mil. korun. [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2010, s. 26].

10.3 Problémy ROP SZ

V roce 2011 bylo vyhlášeno 9 výzev s možnou alokací 173 mil. euro. Zájemci o dotace předložili celkově 186 projektových žádostí, schváleny však byly pouze 2 projekty, protože od března 2011 byla dočasně pozastavena certifikace výdajů týkající se všech projektů ROP SZ. [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2011, s. 7]. Důvodem tohoto opatření bylo vyšetřování ředitele ÚRR SZ Petra Kušnierze, který byl ve funkci od prosince 2009, Útvarem pro odhalování organizovaného zločinu a s tím spojené pochybnosti o optimálním fungování ÚRR SZ, jakožto řídicího orgánu ROP Severozápad (ŘO ROP SZ).¹⁹ Kušnierz byl v říjnu 2011 odvolán z funkce ředitele Úřadu Regionální rady a v prosinci téhož roku s ním bylo zahájeno soudní řízení. [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2011, s. 20, 63]. V lednu 2013 byl P. Krušnierz rozhodnutím Vrchního soudu v Praze shledán vinným ze spáchání zločinu přijetí úplatku a přečinu zneužití pravomoci úřední osoby a odsouzen k 5 letům odnětí svobody, zaplacení finančního trestu ve výši 750 tis. korun a zákazu činnosti jakkoli související s finančními prostředky EU na dobu 5,5 roku. v březnu 2013 nastoupil P. Krušnierz do výkonu trestu, avšak již v listopadu 2014 rozhodl Okresní soud v Mostě o jeho podmíněném propuštění. Ústecký krajský soud však projednává další kauzy, ve kterých figuruje jako obžalovaný. [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2014, s. 66-67]. V červnu 2011 obdržel ÚRR SZ vytýkací dopis od Evropské komise, která řídicímu orgánu vytýkala nedostatky v řídicích a kontrolních systémech ROP a nařídila zlepšit postupy v oblastech kontroly veřejných zakázek a výběru projektů

¹⁹ Bývalý ředitel úřadu byl obviněn z přijímání úplatků (minimálně ve výši 1,7 milionu korun) a zneužití pravomoci veřejného činitele. Spolu s ním byli obžalováni tři žadatelé o dotace za uplacení a další tři muži, kteří měli organizovat celý "byznys" s úplatky, a to i za použití metod vydírání a vyhrožování. Policie prošetřovala projekt týkající se Rodinného hotelu pod Třebouňským kopcem (dotace 12 milionů korun), Penzion Villa Mannesman (nepřidělená dotace 15 milionů korun) a pouze uvažovaný projekt rekonstrukce fotbalového hřiště v Jirkově-Ervěnicích. Všichni obžalovaní byli uznáni Ústeckým krajským soudem v červenci 2012 za vinné. Kušnierzovi soud nařídil 7,5 let odnětí svobody a pokutu ve výši 750 tisíc korun. Rozsudek však nebyl pravomocný. [Hospodářské noviny: www.ihned.cz [online], 2012].

a provést kontrolu dosud certifikovaných projektů. Projekty ke kontrole vybrala sama Evropská komise a jejich kontrolu provedla společnost Deloitte Advisory, s.r.o. [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2011, s. 63].

V roce 2012 poznamenala fungování RR SZ další aféra s dotačními podvody. V červenci 2012 bylo zahájeno policejní vyšetřování týkající se opět P. Krušnierze a dalších zaměstnanců RR SZ, konkrétně vedoucího Územního odboru realizace programu I. Kotlanové a vedoucího Oddělení vnitřních věcí J. Martinovského. V první polovině roku 2012 stačil ještě ŘO ROP SZ vyhlásit 12 výzev, jejich dokončení však nebylo možné, protože v červnu 2012 byla na doporučení MMR a MF ČR pozastavena činnost ŘO ROP SZ. Výbor Regionální rady přijal usnesení č. 3/61/2012, „kterým do odvolání pozastavil vyhlášení nových výzev, příjem žádostí o dotace, proces hodnocení a schvalování projektů a podepisování smluv o poskytnutí dotací“ [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2012, s. 4]. V září 2012 bylo zahájeno třetí policejní vyšetřování týkající se už dříve vyšetřovaných osob (P. Krušnierze, I. Kotlanové a J. Martinovského) a dále bývalého ředitele ÚRR SZ P. Vráblíka a tehdejšího ředitele P. Markvarta, bývalé vedoucí Oddělení administrace projektů K. Odvárkové a člena VRR P. Koudy. [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2014, s. 66].

V červnu 2012 byl Evropskou komisí iniciován re-audit ŘO ROP SZ, který se týkal již dříve auditovaných projektů. V únoru 2013 obdržel ŘO RPO SZ výsledky tohoto re-auditů. Evropská komise shledala vážné nedostatky v kontrolním a řídicím systému ROP SZ a vyčíslila paušální opravu.²⁰ Od října 2012 do dubna 2013 přijímal ŘO ROP SZ řadu opatření, tak aby mohlo dojít k opětovnému spuštění programu. K nejdůležitějším opatřením patřilo: zpracování nového dvoufázového systému hodnocení projektů; realizace výběrového řízení na externí hodnotitele projektů ROP SZ; zpracování tzv. akčního plánu, jako souboru návrhů opatření pro zlepšení implementace ROP SZ; provedení analýzy absorpční kapacity ROP SZ; změny organizační struktury RR SZ za účelem stabilizace administrativních kapacit, výběrová řízení na nové pracovníky, včetně pozice ředitele ÚRR SZ; přestěhování sídla ŘO ROP SZ do jiné budovy v Ústí nad Labem z úsporných důvodů;

²⁰ „Na základě auditní zprávy byla vyčíslena paušální oprava na proces výběru ve výši 10 % na všechny výdaje, které ŘO ROP SZ již vyplatil příjemcům, a na všechny budoucí výdaje související se schválenými projekty před 1.9.2012. Dále byla stanovena finanční oprava ve výši 12,41 % na všechny výdaje vyplacené ŘO ROP SZ příjemcům před 1.9.2012. Tato finanční oprava byla extrapolována na základě zjištěných nedostatků auditovaného vzorku a následném odhadu chybovosti auditů EK.“ [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2013, s. 56].

realokace oblastí podpory a jednotlivých prioritních os ROP SZ; uspořádání výroční konference týkající se znovu obnovení ROP SZ, vyhlašování nových výzev, a obnovení proplácení dotací; realizace seminářů navazujících na výroční konferenci, které byly určeny žadatelům a příjemcům dotací. Finanční oprava však byla nejdůležitější podmínkou pro opětovné spuštění ROP SZ, která byla vyčíslena Evropskou komisí v lednu 2013 ve výši 2,065 mld. korun. Výbor Regionální rady SZ přijal finanční opravu na základě usnesení č. 3/70/2013 v březnu 2013 podmíněnou dohodou o úhradě finanční opravy mezi Karlovarským a Ústeckým krajem a MMR a MF ČR, které vyzval k úhradě škody. Ministerstvo financí ČR navrhlo řešení úhrady finanční opravy, tak, že MF ČR uhradí část pohledávky z finančních prostředků Národního fondu využitím tzv. bufferu²¹ ve výši 1 mld. korun. Další finance budou vymáhány od příjemců dotací, u kterých došlo k pochybení. Zbytek finanční opravy bude uhrazen z rozpočtu Karlovarského a Ústeckého kraje, přičemž MF ČR jim nabídlo využít bezúročnou návratnou půjčku. Již v červenci 2013 Evropská komise potvrdila splnění podmínek pro obnovení průběžných plateb ROP SZ (vyjma 5 projektů Krajské zdravotní, a.s.). Dne 19.8.2013 proběhla jednání zastupitelstev Karlovarského a Ústeckého kraje, na kterých bylo odsouhlaseno poskytnutí dotace RR SZ z rozpočtu krajů za účelem provedení finanční opravy. Ústecký kraj měl poskytnout částku v maximální výši 598 mil. korun a Karlovarský kraj ve výši 308 mil. korun. Na základě usnesení zastupitelstev byly podepsány smlouvy o poskytnutí dotací Karlovarského a Ústeckého kraje pro RR SZ. Po uhrazení finanční opravy na účet PCO mohl ŘO ROP SZ začít vyhlašovat nové výzvy. Koncem roku 2013 stihl ŘO ROP SZ vyhlásit 13 výzev s možnou alokací ve výši 231 mil. korun, v rámci kterých obdržel 151 projektových žádostí. [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2013, s. 7, 61-62].

Z důvodu pozastavení ROP se v roce 2014 nepodařilo naplnit limity čerpání. V roce 2014 bylo vyhlášeno celkem 13 výzev s celkovou možnou alokací ve výši 2,9 mld. korun. Žadatelé předložili celkem 184 projektů, z čehož bylo úspěšných 108 projektů s alokací ve výši 1,7 mld. korun. V březnu 2014 byla Policií ČR obviněna současná ředitelka ÚRR SZ J. Havlicová, protože měla údajně spáchat přečin porušení povinnosti při správě cizího

²¹ Buffer znamená „rozdíl, ve kterém národní veřejné výdaje vynaložené v rámci příslušného regionu/regionů přesahují rámec povinné míry národního veřejného spolufinancování“ [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2013, s. 62].

majetku, který se týká vyplácení odchodného bývalému řediteli P. Markvartovi. Ze stejného důvodu bylo sděleno obvinění bývalému pověřenému řediteli J. Červinkovi, který vyplácel odchodné P. Krušnierzovi. Oba bývalí ředitelé měli totiž v rámci svých pracovních smluv tzv. konkurenční doložku, kterou s nimi uzavřel bývalý předseda RR SZ J. Šulc, který také figuruje mezi obviněnými. Obvinění v rámci kauz týkajících se ROP SZ nejsou nyní zaměstnanci RR SZ. Byli buď odvoláni, nebo sami odstoupili z funkce. Výjimku představuje současná ředitelka ÚRR SZ J. Havlicová, která prozatím ve funkci setrvává. V září 2014 začal Ústecký krajský soud projednávat případ proti bývalým zaměstnancům RR SZ (viz. zahájení policejního vyšetřování v červenci a září 2012). V rámci tohoto probíhajícího soudního řízení se RR SZ spolu s Ústeckým krajem přihlásila k náhradě škody ve výši 628 mil. korun a MF ČR k náhradě škody ve výši 775 mil. korun. [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2014, s. 7, 66-67].

V červenci 2014 byl Vládou ČR schválen Integrovaný regionální operační program (IROP)²² na základě usnesení č. 555/2014, který nahrazuje jednotlivé Regionální operační programy. Současní zaměstnanci RR byli zapojeni do přípravy programové dokumentace a tvorby řídicího a kontrolního systému IROP. [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2014, s. 58].

V prosinci 2015 se prostřednictvím České televize objevila zpráva, že Petr Krušnierz začal spolupracovat s policií a rozkrývat tak průběh dotačních podvodů, kdy, dle jeho výpovědi, je do případu zapletena řada vlivných politiků a podnikatelů regionu. Kauza je médií označována za největší dotační skandál, protože bylo údajně zmanipulováno více než 30 projektů za přibližně 1,4 miliardy korun. [Česká televize: Aktér kauzy ROP Severozápad vypověděl policii o pozadí manipulací s dotacemi].

Nyní se ROP SZ nachází ve fázi ukončování a uzavírání programového období 2007-2013, což představuje komplexní a dlouhodobý proces. V souvislosti s tím byla vytvořena Pracovní skupina Ukončování (PS UKON) skládající se ze zástupců všech

²² Řídicím orgánem IROP je Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, respektive jím zřízené Centrum pro regionální rozvoj ČR. „Centrum pro regionální rozvoj ČR je státní příspěvková organizace řízená Ministerstvem pro místní rozvoj ČR. Jejím základním úkolem je pomoc při úspěšné realizaci projektů spolufinancovaných ze Strukturálních fondů Evropské unie. Centrum působí jako Zprostředkující subjekt pro Integrovaný regionální operační program (IROP). zajišťuje konzultační činnost pro zájemce a zpracovatele projektů, pořádá informační semináře, pomáhá realizátorům projektů při realizaci výběrových řízení na jednotlivé dodavatele dle pravidel EU a kontroluje a monitoruje realizaci jednotlivých projektů.” [Parlamentní listy.cz: Centrum pro regionální rozvoj ČR je připraveno začít konzultovat a administrovat IROP, 2015] Tedy de facto Centrum přebírá veškeré funkce úřadů regionálních rad.

regionálních rad, která řeší výstupy z procesu uzavírání a operativně řeší úkoly a problémy s tím spojené. Koncem roku 2014 i ŘO ROP SZ vytvořil interní pracovní skupinu pro uzavírání ROP SZ, která má za úkol efektivně koordinovat a v čas realizovat proces uzavírání programu. [Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2014, s. 58] Proces ukončování ROP SZ bude s největší pravděpodobností trvat až do roku 2017, protože stále ještě dochází k proplácení finančních prostředků žadatelům, kteří finišovali své projektové záměry na sklonku roku 2015. V první polovině roku 2016 budou ještě administrovány žádosti u plateb v předpokládané výši 2 mld. korun. Dalším úkolem ŘO ROP SZ je zpracovat závěrečnou zprávu o provádění ROP SZ v období 2007-2013 dle požadavků Evropské komise. Další aktivitou zaměstnanců úřadu je kontrola projektů v období udržitelnosti, která je stanovena na 5 let (u menších projektů na 3 roky) od poslední proplacené žádosti o platbu. „Ke konci ledna 2016 bylo zaslavněno 541 projektů o objemu 20,5 mld. korun. Výše dotace, která byla doposud příjemcům proplacena, přesáhla 17,7 mld. korun. [ROP Severozápad: Ukončování Regionálního operačního programu Severozápad není otázkou jednoho roku, 2016].

V rámci vlastního šetření autorka práce zjišťovala názor dotazovaných na nynější fungování Regionální rady regionu soudržnosti Severozápad (otázka č. 8). Dotazovaný č. 1 se domnívá, že v současné době je práce RR SZ na dobré úrovni. Vyjádřil však lítost, že takto lze hodnotit práci RR SZ až na samém konci plánovacího období. Dotazovaný č. 2 považuje obecně zřízení regionálních rad za nesprávný krok, a to především z důvodu jejich nedostatečného legislativního řešení. Činnost RR SZ dle jeho názoru rozhodně neprospívá k dobrému obrazu Karlovarského kraje, protože je zatížena skandály a korupčními praktikami při rozdělování finančních prostředků z fondů EU prostřednictvím ROP Severozápad. Dotazovaný č. 5 také hodnotí činnost RR RZ negativně, a to s ohledem na současný stav trestněprávních vyšetřování a s přihlédnutím k medializovaným skutečnostem týkajících se ROP Severozápadu.

11 Reprezentace Karlovarského kraje v CLRAE a Výboru regionů EU

Karlovarský kraj může být reprezentován svými zástupci v Kongresu evropských místních a regionálních orgánů Rady Evropy (CLRAE) a stejně tak ve Výboru regionů EU prostřednictvím členství v Asociaci krajů ČR (AKČR). Asociace krajů ČR je otevřenou zájmovou nestranickou a nevládní organizací, která vznikla v roce 2001 a jejími členy jsou všechny kraje ČR. Asociace krajů ČR představuje názorovou platformu, jejímž cílem je prosazování společných zájmů krajů a jejich obhajoba, přičemž hlavním společným cílem krajů je péče o všestranný rozvoj území a o potřeby obyvatel krajů. [*Asociace krajů České republiky: Úvod*]. V kompetenci AKČR je nominace 3 zástupců a 4 náhradníků, kteří budou hájit zájmy krajů ČR v Komoře regionů Kongresu evropských místních a regionálních orgánů Rady Evropy. Karlovarský kraj měl v CLRAE jako svého zástupce bývalého hejtmana Josefa Pavla (ODS), který však na vlastní žádost z funkce člena delegace ČR v CLRAE odstoupil koncem roku 2005 [*Zápis ze 7. zasedání Rady AK ČR konaného dne 9.12.2005*, s. 10]. Po krajských volbách v roce 2008 byl jako náhradník Delegace ČR v Komoře regionů CLRAE určen Josef Novotný (ČSSD), bývalý hejtman Karlovarského kraje a současný člen zastupitelstva Karlovarského kraje, a v této pozici figuruje i v roce 2016 (viz tabulka 3 Současné zastoupení ČR v Komoře regionů CLRAE) [*Asociace krajů České republiky: Výroční zpráva 2009*, s. 23]

Delegace České republiky ve Výboru regionů EU má celkem 24 členů (12 členů a 12 náhradníků), z toho 12 členů představují zástupci AKČR (z řad krajských zastupitelů) a 12 členů obsazuje Svaz měst a obcí České republiky. Karlovarský kraj jako člen AKČR má možnost mít svého zástupce ve Výboru regionů EU, pokud bude tento zástupce nominována Radou AKČR, schválen Vládou ČR a Radou EU. Úkolem člena české národní delegace ve Výboru regionů je pravidelně se účastnit plenárních zasedání Výboru regionů a podílet se na činnosti jeho pracovních skupin, kterými jsou Komise pro teritoriální a kohezní politiku (COTER), Komise pro kulturu a vzdělávání (EDUC), Komise pro vnější vztahy (RELEX), Komise pro konstitucionální otázky a vládnutí v Evropě (CONST), Komise pro udržitelný rozvoj (DEVE) a Komise pro ekonomickou a sociální politiku

(ECOS).²³ Na začátku roku se schází členové české národní delegace při Výboru regionů a odsouhlasí strategický dokument obsahující hlavní politické priority pro daný rok. Poté se scházejí vždy před každým plenárním zasedáním a probírají jednotlivá stanoviska legislativních návrhů Evropské komise a Rady EU - navrhuji jejich pozměňovací návrhy, domlouvají společné postoje k vybraným otázkám a řeší další aktuální záležitosti, jako jsou např. administrativní a organizační problémy. Schůzky většinou probíhají v Pražském domě v Bruselu. [*Asociace krajů České republiky: Výroční zpráva 2008*, s. 7, 19].

Bývalý hejtman Josef Pavel byl v letech 2006 - 2008 řádným členem Delegace ČR ve Výboru regionů EU. Byl také členem dvou odborných komisí Výboru regionů, a to Komise pro udržitelný rozvoj (DEVE) a Komise pro ekonomickou a sociální politiku (ECOS). Jeho mandát skončil z důvodu konání voleb do krajských zastupitelstev v říjnu 2008. [*Asociace krajů České republiky: Výroční zpráva 2008*, s. 7]. Poté se řádným členem Delegace ČR v roce 2009 a také v nově stanoveném pětiletém mandátu člena Výboru regionů 2010 - 2015 stal nový hejtman Karlovarského kraje Josef Novotný, který byl také zároveň členem odborných komisí Výboru regionů DEVE (později NAT) a ECOS a v roce 2010 se stal členem pracovní *ad hoc* komise pro Chorvatsko. [*Asociace krajů České republiky: Výroční zpráva 2010*, s. 43]. Novotný i v současném volebním období 2015 - 2020 je členem Delegace ČR ve Výboru regionů (viz tabulka 4) a dokonce byl AKČR pověřen vedením krajské části národní delegace, má tedy za úkol koordinovat činnost krajských členů delegace a průběžně informovat o jejich činnosti AKČR [*Zápis z 18. zasedání Rady AKČR konaného dne 16.1.2015*, s. 14]

Autorka práce v rámci semistandardizovaných rozhovorů zjišťovala názor dotazovaných na činnost zastupitelů Karlovarského kraje ve Výboru regionů EU a v Kongresu evropských místních a regionálních orgánů Rady Evropy (otázka č. 7). Dotazovaný č. 1 hodnotí činnost zastupitelů KK v obou institucích negativně, avšak nemohl autorce práce sdělit žádné konkrétní informace, neví zda-li je to způsobeno nedostatky ve způsobu zprostředkování informací o jejich činnosti, anebo jejich nečinnosti.

²³ V roce 2009 došlo ke změnám v rámci odborných komisí Výboru regionů EU, kdy i nadále má Výbor regionů 6 komisí, avšak došlo ke sloučení komise RELEX a CONST v nově vzniklou Komisi pro občanství, správu, institucionální a vnější věci (CIVEX). Doposud hodně vytížená komise DEVE se rozdělila na Komisi pro životní prostředí (ENVE) a na Komisi pro přírodní zdroje (NAT) [*Asociace krajů České republiky: Výroční zpráva 2009*, s. 24].

Dotazovaní č. 2 - 5 shodně odpověděli, že nemohou hodnotit činnost zastupitelů KK v těchto institucích, protože se o tuto problematiku nezajímají.

12 Stálé zastoupení Karlovarského kraje v Bruselu

Vznik stálého zastoupení Karlovarského kraje (KK) v Bruselu byl schválen na 6. řádném jednání Zastupitelstva KK, které se uskutečnilo 22. září 2005, na základě přijetí usnesení č. ZK 172/09/05 [Usnesení z 6. řádného jednání Zastupitelstva Karlovarského kraje, 2005]. Stálé zastoupení KK zahájilo svou činnost již 1. března 2006 a organizačně spadalo přímo pod strukturu Karlovarského kraje, konkrétně pod Odbor kanceláře hejtmána KK. Reprezentantem KK v Bruselu se stal Werner Hauptmann²⁴. Sídlo bruselského zastoupení KK se v té době nacházelo v tzv. Pražském domě²⁵. Oficiální zahájení činnosti stálého zastoupení KK v Bruselu proběhlo 26. dubna 2006 za účasti hejtmána KK Josefa Pavla. Na slavnostní zahájení byla pozvána řada významných hostů jako zástupci českých i zahraničních regionálních zastoupení v Bruselu, členové delegace Výboru regionů, zástupci Evropské komise a Evropského parlamentu a další. Slavnostní zahájení bylo pojato jako možnost zviditelnění a prezentace Karlovarského kraje. [Výroční zpráva Karlovarského kraje za rok 2006, s. 39].

Zastoupení KK mělo za úkol vykonávat následující aktivity: „účast při odborných evropských debatách o aktuálních tématech, konferencích, výstavách, prezentačních akcích apod.; získávání a výměna informací, zkušeností a kontaktů se zahraničními regiony EU v oblastech zájmů KK; spolupráce se zastoupeními partnerských regionů v Bruselu; poskytování odborného i organizačního zázemí hejtmánovi Karlovarského kraje pro výkon jeho mandátu člen Výboru regionů, příprava agendy, tlumočení; sledování činnosti dalších institucí EU dle aktuálních potřeb KK, např. monitoring dění v Evropském parlamentu, Evropské komisi atd.; organizační zajišťování prezentačních akcí Karlovarského kraje v Bruselu; zajišťování všech záležitostí souvisejících s pobytem zástupců KK v Bruselu” [Karlovarský kraj: Zastoupení KK v Bruselu - hlavní cíle.]

²⁴ Werner Hauptmann je absolventem Vysoké školy ekonomické v Praze oboru Ekonomika služeb a cestovního ruchu. Od roku 2001 byl vedoucím Odboru kanceláře hejtmána na Krajském úřadě Karlovarského kraje. Od března 2006 zastával funkci zástupce Karlovarského kraje v Bruselu, a to až do listopadu 2008, kdy byl zvolen primátorem města Karlovy Vary. [ODS. *Ing. Werner Hauptmann*].

²⁵ Adresa Pražského domu: Avenue Palmerston 16, 1000 Bruxelles [*Měsíčník Karlovarského kraje*, 2006, roč. 4, s. 4].

Vedoucí stálého zastoupení KK W. Hauptmann ihned začal navazovat kontakty se zástupci českých i zahraničních regionů, se zástupci institucí EU aj. za účelem získání informací prospěšných pro KK. K prvním úkolům stálého zastoupení KK v Bruselu patřila organizace návštěvy Karlovarského kraje europoslancem Jaroslavem Zvěřinou. Dále jednání s velvyslancem Janem Kohoutem, které se týkalo příprav ČR na předsednictví EU v roce 2009 a možnosti vzniku tzv. Czech Pointu jako společného domu všech českých institucí, které jsou zastoupené v Bruselu. [*Měsíčník Karlovarského kraje*, 2006, roč. 4, s. 4]. Zastoupení krajů ČR v Bruselu společně pořádala dne 19. června 2006 konferenci na téma připravenosti Regionálních operačních programů na čerpání peněz z evropských fondů. Této konferenci se účastnili představitelé institucí EU a experti na regionální rozvoj a evropské fondy. Došlo tak k diskuzi a výměně zkušeností spojených s přípravou a realizací Regionálních operačních programů. Zástupce Evropské komise Pascal Boijmans zodpovědný za kohezní politiku EU, kritizoval ČR za pomalé čerpání peněz z Evropských fondů v období 2004-2006, což dle jeho názoru bylo způsobeno složitostí systému finančního řízení a vyzval české zástupce k řešení tohoto problému. Cílem konference bylo, aby se zástupci českých krajů v Bruselu pokusili přesvědčit představitele institucí EU a zejména Evropské komise o připravenosti a organizační schopnosti českých krajů přijímat finanční prostředky z Evropských fondů v programovacím období 2007-2013. Mezi zástupci institucí EU totiž v této věci převládaly určité obavy, které se týkaly zejména zajištění centralizovaného systému monitorování, řízení finančních toků a kontroly čerpání peněz z Evropských fondů. Za Karlovarský kraj se úkolu přesvědčit zástupce institucí EU o administrativní i technické připravenosti kraje na čerpání peněz zhostili Ing. Werner Hauptmann, první náměstek hejtmána Jan Zborník a Irena Ptáčková „krajská vyjednavačka ROP“ [*Měsíčník Karlovarského kraje*, 2006, roč. 8, s. 1-4].

Koncem roku 2006 začaly přípravy na stěhování stálého zastoupení KK do nových prostor tzv. Českého domu, který se nacházel v blízkosti Evropského parlamentu a Královského paláce na adrese Rue du Trône 60. Konceptem Českého domu bylo vytvoření „marketingově silné české adresy“, na které bude sídlit většina zastoupení českých institucí. Celé jedno patro bylo vyhrazeno regionálním zastoupením. Koordinací příprav spojených se vznikem regionálního patra v Českém domě byl Asociací krajů ČR pověřen hejtmán KK Josef Pavel. Ten společně se stálým zastoupením KK vypracoval tzv. Memorandum o spolupráci krajů s Ministerstvem zahraničních věcí ČR v evropských

záležitostech²⁶. Na základě této dohody byly mimo jiné pro kraje vytvořeny výhodné finanční podmínky pro pronájem kanceláří v Českém domě. [*Měsíčník Karlovarského kraje*, 2007, roč. 2, s. 2].

V únoru 2007 W. Hauptmann usiloval o vyjednání diplomatické pomoci u saských poslanců, která se měla týkat programů přeshraniční spolupráce CBC. V rámci těchto programů měly nově vzniknout tzv. Jednotné technické sekretariáty, které měly posuzovat a schvalovat předložené projekty. Pro Karlovarský kraj měl takový sekretariát vzniknout v Drážďanech. Karlovarský zástupce usiloval o změnu těchto nových pravidel ve prospěch starých principů platících doposud pro program INTERREG, tedy aby byl Karlovarský kraj znovu zařazen do schvalovacího procesu projektů. [*Měsíčník Karlovarského kraje*, 2007, roč. 3, s. 2] V březnu 2007 uplynul rok od nástupu W. Hauptmanna do funkce karlovarského zástupce v Bruselu. Za největší úspěchy dosavadní práce stálého zastoupení KK označil vyjednávání v oblasti Regionálních operačních programů spolu s dalšími zástupci krajů ČR v Bruselu, díky čemuž se podařilo navýšit celkové finance pro kraje v období 2007-2013 a také jednání s představiteli tzv. Norských fondů o možnosti získání finančních prostředků na rekonstrukci odbavovací haly letiště Karlovy Vary. Hauptmann zdůraznil význam bruselského zastoupení, díky němuž mohl kraj okamžitě reagovat na podněty, přesvědčovat a objasňovat své záměry evropským úředníkům, kteří podmínky kraje z vlastní zkušenosti neznali. [*Měsíčník Karlovarského kraje*, 2007, roč. 5, s. 2]

Český dům v Bruselu byl slavnostně otevřen 11. října 2007 za účasti místopředsedy vlády pro evropské záležitosti Alexandra Vondry a ministra zahraničních věcí Karla Schwarzenberga. V regionálním patře se nacházely kanceláře osmi českých krajských zastoupení: Královehradeckého, Karlovarského, Moravskoslezského, Pardubického, Plzeňského, Jihomoravského, Vysočiny a Ústeckého kraje. [Výroční zpráva Asociace krajů ČR 2007, s. 16]. Slavnostní otevření Českého domu bylo doplněno programem pro veřejnost, na kterém se jako hlavní koordinátor akce podílelo stálé zastoupení KK. Akce byla pojata jako velká „pouliční párty“ („street party“). Ulice Carola

²⁶ Memorandum uzavřeno za účelem „společného působení zainteresovaných subjektů veřejné správy napomoci k jednotné obhajobě národních zájmů a prosazování cílů v rámci Evropské unie ve prospěch České republiky. Projekt by měl přispět k zviditelnění a lepší orientaci krajů v evropské agendě a k prosazování jejich zájmů v rámci EU. Vedle výše zmíněného je cílem projektu také asistovat krajům při realizaci intervencí v oblasti politiky hospodářské a sociální soudržnosti [Výroční zpráva Asociace krajů ČR 2007, s. 16].

byla zaplněna stánky, kde jednotlivé kraje prezentovaly nejenom samy sebe a své zajímavosti, ale také regionální produkty a kulinařské speciality. Program byl doplněn o ukázky české hudby, která zněla ze slavnostního pódia. Akce byla kladně hodnocena nejenom pozvanými hosty, ale i kolemjdoucími návštěvníky. Účast byla odhadována na 5000 lidí. [Měsíčník Karlovarského kraje, 2007, roč. 11, s. 1,8] Akce se stala pro svůj úspěch aktivitou, která je pořádána každoročně stálými zastoupeními českých institucí pod názvem „Czech Street Party“ a která si klade za cíl hravou formou prezentovat Českou republiku, její kraje a českou kulturu. Akce „Czech Street Party“ patří vůbec k největším akcím, které stálá zastoupení krajů v Bruselu pořádají.

Po odchodu W. Hauptmanna z funkce vedoucího stálého zastoupení KK v listopadu 2008 na jeho funkci nastoupil v březnu 2009 Jan Bambas. Ten v článku *Zastoupení kraje v Bruselu oslaví pět let* [Měsíčník Karlovarského kraje, 2010, roč. 4, s. 3] specifikoval další činnosti stálého zastoupení KK. Kromě kraje samotného využívali služeb zastoupení hlavně podnikatelé a školy z karlovarského regionu. Zejména pro podnikatele zastoupení pořádalo školení a prezentace zaměřené na Evropské fondy, možnosti jejich využívání a prosazování zájmů firem. Zastoupení se snažilo pro podnikatele „potevřit dveře“ k evropským institucím a zvýšit jejich šance získání podpory z Evropských fondů. Pro školy zastoupení organizovalo např. exkurze do Evropského parlamentu a dalších institucí EU či studijní stáže. Dále se zastoupení zabývalo propagací KK jako turistické destinace v rámci turistických veletrhů. Zastoupení KK uspořádalo ročně na dvacet akcí, ať už jako pořadatel, nebo spolupořadatel. [Měsíčník Karlovarského kraje, 2010, roč. 4, s. 3]

V první polovině roku 2009 probíhalo předsednictví České republiky v Radě EU. V souvislosti s tím stálá zastoupení krajů pořádala více kulturních akcí spojených s jejich propagací. Zastoupení KK při této příležitosti uspořádalo v březnu 2009 v prostorách Českého domu výstavu s názvem *Mariánské Lázně - 200 let lázeňství* propagující lázeňství jako nejlákavější turistický cíl kraje. Dále se všechny kraje účastnily projektu Twenties (Generation New Europe), kdy vždy jeden umělec za kraj vytvořil umělecké dílo vyjadřující jeho představu o Evropě. Za Karlovarský kraj se projektu zúčastnila Lenka Malíská, která se svou sérií obrazů nazvanou *Spojení (Connection)* obsadila druhé místo. Dále v březnu 2009 uspořádalo zastoupení Karlovarského kraje spolu s krajem Vysočina workshop na téma *Turism and Spa Resorts*, který byl zaměřen na různé oblasti cestovního ruchu, možnosti jejich dalšího využití a nástroje podpory. Součástí workshopu byl veletrh,

kde se prezentovaly jednotlivé kraje a jejich nejzajímavější turistické destinace. Zastoupení KK v rámci předsednictví ČR představilo také projekt *Thermae Europae* prostřednictvím vernisáže výstavy v Českém domě, jehož cílem byla ochrana lázeňského dědictví a prosazování významu lázeňských měst v rámci Evropy. Lázeňská města byla tímto projektem prezentována jako silná kulturní centra, která dokážou pořádat kulturní události na vysoké mezinárodní úrovni a tím se i prezentovat v zahraničí a zároveň zvyšovat svou návštěvnost. Projekt usiloval o vytvoření sítě lázeňských měst Evropy a jejich vzájemnou spolupráci. Leaderem projektu bylo město Karlovy Vary a partnery další významná evropská lázeňská města jako Piešťany, Acqui Terme, Varberg či Velingrad. Projekt byl financovaný z prostředků programu Culture 2000. [*Regiopa: Odras českého evropského předsednictví v regionech*, 2009, s. 44-45]. V roce 2009 se ještě zastoupení KK podílelo na mimořádném projektu s názvem *Sametový koncert*, který měl připomenout 20. výročí od listopadových událostí roku 1989 v bývalém Československu.

V roce 2010 zastoupení KK pracovalo na hledání možností financování rekonstrukce Císařských lázní v Karlových Varech a dalších krajských projektů, jako např. veřejné vysoké školy a jejího kampusu v karlovarském regionu. V tomto roce začalo zastoupení KK spolu se saským zastoupením pořádat Krušnohorské vánoční trhy. [*Měsíčník Karlovarského kraje*, 2010, roč. 4, s. 3]

Koncem roku 2010 se vedoucí stálého zastoupení KK stala Vendula Raymová. Pod její koordinací byl např. v červenci 2011 uspořádán v Bruselu seminář *Zelená ekonomika pro regionální rozvoj, pozitivní myšlenky pro budoucnost*, kterého se zúčastnilo 56 zástupců regionů, stálých zastoupení a asociací, kteří se zabývají regionální politikou. Probírána byla nejrůznější témata, která se vztahovala k rozvoji regionu a životnímu prostředí. [*Měsíčník Karlovarského kraje*, 2011, roč. 7, s. 2].

Od 1.4.2012 nemá Karlovarský kraj stálé zastoupení v Bruselu. Rozhodnutí o ukončení mandátní smlouvy s Bohemia EU Planners s.r.o. (zastoupené Vendulou Raymovou) podáním výpovědní lhůty bez udání důvodu bylo schváleno na základě přijetí usnesení Rady KK č. RK1251/11/11 [*Usnesení ze 40. jednání Rady Karlovarského kraje, které se uskutečnilo dne 28.11.2011*]. Veškeré aktivity související s činností zrušeného bruselského zastoupení jsou nyní zajišťovány vedoucí Odboru kanceláře hejtmána a vnějších vztahů Lydií Stráskou.

V rámci vlastního šetření se autorka práce dotazovala, zda obecně hodnotí respondenti semistandardizovaných rozhovorů stálá zastoupení krajů ČR v Bruselu za přínosná (otázka č. 1). Dotazovaný č. 1 hodnotí stálá zastoupení krajů ČR v Bruselu kladně, a to především z toho hlediska, že dokážou zajistit rychlý a komplexní přístup k informacím, osobní kontakty a orientaci v prostředí. Dotazovaný č. 2 sdělil, že nikdy neslyšel o konkrétních výsledcích či intervencích, o které by se zasloužila stálá zastoupení krajů ČR v Bruselu, nepovažuje je tedy za dostatečně přínosná a efektivní. Považuje za dostatečné, že je v Bruselu zastoupena obecně národní úroveň, tj. stálé zastoupení ČR při EU. Hlavní funkcí stálých zastoupení krajů ČR v Bruselu spatřuje především v neustále posilující roli regionální politiky uvnitř EU. Dotazovaný č. 4 spatřuje hlavní funkci zastoupení krajů ČR v Bruselu zejména v hájení zájmů jednotlivých krajů, v propagaci/reprezentaci svého kraje a získání finanční podpory pro různé programy kraje. Dotazovaný č. 5 také sdělil, že nikde neviděla žádné výstupy, které by byly prezentovány kraji jako výsledek jejich zastoupení v Bruselu, a proto neví, jestli jsou zastoupení krajů přínosná a co by měly vlastně plnit.

Dále autorka práce zjišťovala, jestli zrušením stálého zastoupení KK v Bruselu je KK v nevýhodě oproti krajům ČR, která bruselská zastoupení mají a jestli není KK odříznut od informací o dění v EU (otázka č. 2). Dotazovaný č. 1 odpověděl, že zrušení zastoupení KK bylo chybou. Reprezentaci kraje prostřednictvím stálého zastoupení považuje za nezbytné. Kraj je bez stálého zastoupení v Bruselu neplnohodnotným útvarem. Dotazovaný č. 2 sdělil, že pokud KK dokáže prosadit své zájmy a aktivity v regionu přes jiné, přímější a efektivnější instituce, např. přes stálé zastoupení ČR při EU, europoslance apod., pak se domnívá, že odříznut od politiky EU není a není ani oproti jiným krajům v nevýhodě. V rámci rozhovoru s dotazovaným č. 3 bylo zjištěno, že KK není odříznut od informací o dění v EU, tím, že nemá bruselské zastoupení. Vedení kraje má informace o činnosti institucí EU například prostřednictvím pravidelného newsletteru Informační kanceláře Evropského parlamentu v ČR, prostřednictvím monitoringu událostí, dále formou pozvánek a avíz v rámci elektronické komunikace. Dění sleduje a informace zprostředkovává vedoucí Odboru kancelář hejtmana a vnějších vztahů Krajského úřadu Karlovarského kraje Lydie Stráská.

Autorka práce dále vzhledem ke stanoveným výzkumným otázkám zjišťovala názor dotazovaných na činnosti stálého zastoupení KK za dobu jeho existence (otázka č. 3).

Dotazovaný č. 1 sdělil, že měl osobně příležitost posoudit práci delegovaného zástupce, proto může říci, že je to podobné jakou u diplomatické služby nebo u zahraničního obchodu. Prvořadý je osobní, dlouhodobý kontakt, prověřený celou řadou řešených problémů. Na nich lze později postavit odpovídající dlouhodobě udržované vztahy a odtud plynoucí potřebné informace. Dotazovaný č. 2 jako občan karlovarského regionu nikdy neslyšel o konkrétních přínosech zastoupení KK v Bruselu, nemůže proto jeho činnost zodpovědně ohodnotit. Do jisté míry toto dle jeho názoru souvisí s všeobecnou informovaností, neboť stálé zastoupení kraje v Bruselu mohlo vykazovat pozitivní činnost pro region, avšak výsledky nebyly regionálními médii buď vůbec prezentovány, nebo pouze částečně a nevýrazně. Dotazovaný č. 3 hodnotí činnost zastoupení jako pestrou a uvádí výběr akcí, které stálé zastoupení organizovalo, nebo se na jejich realizaci podílelo, šlo o výstavy týkající se prezentace českých začínajících umělců, zajištění účasti zástupců Karlovarského kraje na tzv. Open Days, na jednotlivých ročnících Českého bálu v Bruselu (Czech Ball Brussels), na Czech Street Party, kde se kraj tradičně prezentoval stánkem s nabídkou propagačních publikací, předmětů i pochoutek se značkou Regionální potravina. Dále zabezpečovalo účast na Krušnohorských trzích, které se konaly ve spolupráci se saskými partnery, na organizaci koncertů regionálních hudebníků, na projekcích českých filmů, workshopech a konferencích týkajících se mimo jiné rozvoje dopravy nebo kvality životního prostředí. Dotazovaný č. 4 odpověděl podobným způsobem jako druhý respondent, tedy že nemá dostatečné informace, a proto nemůže činnost zastoupení hodnotit. Dotazovaný č. 5 také nemá o činnosti zastoupení KK v tomto období konkrétní informace. V rámci služební cesty do Bruselu měl však možnost setkat se s pracovníkem stálého zastoupení KK, který měl za úkol zajistit program jeho služební cesty a návštěvu Evropského parlamentu.

Další otázka se vztahovala k důvodu zrušení stálého zastoupení KK v Bruselu k 1.4.2012 (otázka č. 4). Dotazovaní č. 1, 3 a 5 shodně odpověděli, že zastoupení bylo zrušeno vedením KK z úsporných důvodů. První dotazovaný považuje tento krok za politicky nekompetentní rozhodnutí. Třetí dotazovaný dodává, že stálé zastoupení KK v Bruselu za dobu své existence stálo KK cca 13,2 mil. korun.

Otázka č. 5 se zabývala nynějším fungováním lobbingu KK bez stálého zastoupení a zajištění kontaktu s institucemi EU. Dotazovaní č. 1, 2 a 3 shodně odpověděli, že lobbing je zajištěn prostřednictvím pomoci českých europoslanců, především europoslance za

Karlovarský kraj Pavla Poce. Na základě rozhovoru s dotazovaným č. 3 bylo dále zjištěno, že probíhá aktivní elektronická komunikace, prostřednictvím které je kancelář hejtmana průběžně v kontaktu se zástupci evropských institucí. Karlovarský kraj spolupracuje se zastoupeními českých a moravských krajů, dále se zastoupením Svobodného státu Sasko, nebo se zastoupením Slovenské republiky, od kterých má také zprostředkované informace o dění v EU. Účast při odborných evropských debatách, konferencích, výstavách a prezentačních akcích konaných v Bruselu v současné době zajišťuje kancelář hejtmana KK a vybraných akcí se účastní politici krajské samosprávy, případně odborníci zastupující konkrétní resort.

Poslední otázkou zjišťovala autorka práce názor respondentů, jestli by mělo být stálé zastoupení KK v Bruselu obnoveno (otázka č. 6). Dotazovaný č. 1 odpověděl, že ano, že by měl KK znovu vyvíjet aktivitu v tomto směru. Dotazovaný č. 2 sdělil, že pokud by z toho pro kraj plynuly jasné, konkrétní a pozitivní výsledky, pak ano. Z rozhovoru s dotazovaným č. 3 vyplynulo, že vedení kraje v současné době o znovuoobnovení stálého zastoupení neuvažuje. Dotazovaný č. 4 nesouhlasí se znovuoobnovením zastoupení, protože to považuje za příliš finančně náročné. Respondent dále uvedl, že především formu zastoupení kraje v podobě najaté externí firmy považuje za nesmyslnou, protože nemá vztah k danému regionu, a tak nemůže dobře hájit zájmy kraje. Dotazovaný č. 5 také není pro znovuoobnovení zastoupení KK. Dle jeho názoru kraje se svou velikostí nemají možnost cokoliv prosadit, když toho není často schopná ani Česká republika.

13 Přeshraniční spolupráce Karlovarského kraje

Tématu přeshraniční spolupráce se věnují i strategické a koncepční dokumenty Karlovarského kraje. Jedním z globálních cílů dle Programu rozvoje Karlovarského kraje 2014-2020²⁷ je cíl C. Intenzivnější zahraniční vztahy - lepší spolupráce lidí, organizací a podniků. Je tak zdůrazněna důležitost polohy KK na hranicích s Německem a silné vazby se sousedními německými regiony. „Třetím globálním cílem kraj vyjadřuje nezbytnost využít k dalšímu rozvoji hospodářství i ke zlepšení atraktivity kraje jeho již nyní dobré vztahy s německými okolními regiony. I když jak KK, tak sousední německé kraje představují ve svých zemích periferní území, jejich společný potenciál je značný a zatím

²⁷ Program rozvoje Karlovarského kraje 2014-2020 představuje základní programový dokument, který stanovuje záměry kraje v oblasti regionálního rozvoje.

není plně využíván. Intenzivnější spolupráce institucí a lepší provázaností obou území dojde k jednak ke zlepšení podmínek v okrajových, příhraničních oblastech na české a německé straně a z lepšího propojení hospodářství budou profitovat podniky na obou stranách hranic. Třetí globální cíl je tedy svým způsobem horizontálním cílem a měl by se projevovat ve všech prioritách Programu rozvoje KK, v jejich opatřeních a dílčích aktivitách” [*Program rozvoje Karlovarského kraje pro období 2014-2020: Strategická část*, 2012, s. 7-8]. Téma přeshraniční spolupráci se objevuje v rámci tohoto dokumentu ještě v části věnované prioritním oblastem, konkrétně v Prioritní oblasti 6: Veřejná správa a systém řízení bezpečnosti je uvedeno, že hlavním nedostatkem této oblasti je řízení bezpečnosti veřejnou správou, respektive nedostatečná koordinace činností a nedostatečná úroveň přeshraniční spolupráce v oblasti řízení bezpečnosti. Jako opatření byly navrženy aktivity vedoucí k „optimalizaci procesního nastavení systému řízení bezpečnosti, zejména v oblasti zlepšování spolupráce jednotlivých subjektů bezpečnostního systému v kraji i v sousedních příhraničních regionech SRN” [*Program rozvoje Karlovarského kraje pro období 2014-2020: Strategická část*, 2012, s. 45-47.]

Dle Analýzy rozvojových charakteristik a potenciálu KK 2012 je poloha kraje velkým potenciálem a spolupráci se Saskem a Bavorskem je doporučeno rozšiřovat a podporovat ve všech ohledech. „Intenzivní přeshraniční spolupráce a řešení společných projektů v příhraničních oblastech jsou potřebné pro regionální rozvoj a mohou mít vliv na rozvoj celého kraje” [*Program rozvoje Karlovarského kraje pro období 2014-2020: Analýza rozvojových charakteristik a potenciálu Karlovarského kraje 2012*, 168].

13.1 Přeshraniční spolupráce Karlovarského kraje s dalšími evropskými regiony

Zahraniční vztahy Karlovarského kraje se již od samého počátku jeho existence rozvíjejí s bezprostředním sousedem kraje, kterým je Německo, respektive s jeho dvěma spolkovými zeměmi Saskem a Bavorskem. Hranice mezi Německem a Karlovarským krajem měří 232,109 km (saskou část tvoří 132,968 km a bavorskou část 99,141 km). V rámci této hranice existuje 8 mezinárodních silničních hraničních přechodů (5 se Saskem a 3 s Bavorskem). Vzájemný kontakt s nejbližšími sousedy je pro Karlovarský kraj důležitý nejen z hlediska regionálního rozvoje, ale také z hlediska lepší integrace do Evropské unie jakožto společného evropského prostoru. Karlovarský kraj má s oběma svými sousedy podepsaná prohlášení o společné spolupráci. Další přeshraniční aktivity

kraje jsou směřovány východně. Vzhledem k již historicky danému vztahu Karlovarského kraje s Ruskem, došlo v říjnu 2006 k podepsání protokolu o spolupráci s Moskvou a později také s dalším ruským městem Irkutsk. V roce 2012 bylo podepsáno memorandum o spolupráci s Autonomní republikou Krym. Nejnovější dokumenty o spolupráci byly podepsány v roce 2014 s kazachstánským Akmolinským regionem a arménskou Vajocdzorskou oblastí. [*Karlovarský kraj: Vnější vztahy Karlovarského kraje*]

Blíže se práce věnuje spolupráci Karlovarského kraje se Saskem a Bavorskem a na jejich společné aktivity, protože s těmito evropskými regiony je přeshraniční spolupráce rozvíjena nejintenzivněji.

13.2 Přeshraniční spolupráce Karlovarského kraje se Saskem a Bavorskem

Počátky vzájemné spolupráce mezi Karlovarským krajem, Svobodným státem Sasko a Vládním krajem Chemnitz byly oficiálně stvrzeny podpisem Společného prohlášení o spolupráci dne 23. května 2002 v Karlových Varech. Toto prohlášení označuje za svůj cíl vzájemně přiblížit občany obou oblastí a podpořit tím i proces evropské integrace. Strany mají v úmyslu podporovat především oblasti lázeňství a cestovního ruchu, hospodářství, dopravní infrastruktury, záchranných systémů, ochrany životního prostředí, veřejné správy, kultury, vědy a vzdělávání a sportu. Dohoda předpokládá podporu vzájemných koncepcí regionálního rozvoje obou regionů. Obě strany se dohodly na vzájemné výměně informací v uvedených oblastech, stejně tak jako na výměně vedoucích představitelů, úředníků a odborníků regionální správy a samosprávy. Vzniklé náklady z těchto aktivit mají být hrazeny na základě principu reciprocit. Nadále trvá podpora přeshraniční spolupráce v rámci programu Phare CBC, INTERREG IIIA a dalších programů Evropské unie. Důležitým pilířem vzájemné spolupráce je podpora spolupráce místních územních jednotek, zejména pak euroregionů. Obě strany se dohodly na zřízení tzv. Řídícího výboru pro spolupráci s rovnostranným zastoupením, který bude řídit, dohlížet a vyhodnocovat společně realizované projekty a akce. Úkolem tohoto výboru bude sestavování ročního programu společných akcí. Případné spory se mají řešit cestou vzájemných konzultací. [*Karlovarský kraj: Společné prohlášení o spolupráci - Sasko, 2002*].

Prohlášení o vzájemné spolupráce mezi Karlovarským krajem, Svobodným státem Bavorsko a bavorským Vládním krajem Horní Franky bylo podepsáno 28. června 2004 v Bayreuthu. Prohlášení o spolupráci s Bavorskem má stejný obsah a týká se stejných

oblastí jako Prohlášení o spolupráci se Saskem, proto zde nebude detailněji rozebíráno. Svobodný stát Bavorsko je územně největší zemí Německa a z hlediska počtu obyvatel se řadí na druhé místo. Bavorsko je známo zejména díky své krásné a čisté přírodě, pivu, klobásám a tradiční lidové architektuře. [*Karlovarský kraj: Společné prohlášení o spolupráci - Bavorsko, 2004*]

Programy přeshraniční spolupráce v rámci Cíle 3 ČR - Sasko a ČR - Bavorsko spadají do agendy Oddělení přeshraničních projektů Odboru regionálního rozvoje Krajského úřadu Karlovarského kraje. Odbor plní funkci kontaktního místa pro žadatele, nabízí možnost konzultace projektových žádostí. Projektové žádosti jsou zde přijímány a dále hodnoceny. Operační programy Cíl 3 ČR - Sasko a Cíl 3 ČR - Bavorsko navazují na předchozí programy Interreg IIIA 2004 - 2006. „Důležitým rozdílem v programech přeshraniční spolupráce oproti minulému období je změna původní iniciativy Společenství v samostatný cíl regionální politiky EU a s tím spojené výrazné navýšení alokace programů (ČR - Sasko 67,2 mil. EUR, ČR - Bavorsko 55 mil. EUR/ na období 2007 - 2013). [*Výroční zpráva Karlovarského kraje za rok 2007, s. 21*]

13.3 Přeshraniční projekty realizované Karlovarským krajem

Významným společným projektem Karlovarského kraje, Saska a Bavorska byl projekt CLARA@eu, který trval od prosince 2004 do května 2006. Projekt CLARA@eu²⁸ byl zahájen Vládou Horních Franků za spolupráce dalších partnerů, kterými byly Krajský úřad Karlovarského kraje, Vládní prezídium Chemnitz, město Bayreuth, zemský úřad Vogtlandského kraje, město Karlovy Vary a Euregio Egrensis. „Smyslem projektu byla podpora přeshraniční spolupráce mezi lokálními a regionálními úřady a institucemi veřejné správy. Spolupráce probíhala na úrovni státní správy v oblastech: územní a regionální plánování, ochrana životního prostředí, krizové řízení, správa blíže k občanům, doprava - zdravotnictví -turismus, mládež - vzdělávání - kultura.“ [*Karlovarský kraj: Spolupráce Karlovarského kraje se Saskem*]. Každému partnerovi byla přidělena jedna z oblastí, kterou měl nadále zajišťovat. V případě Karlovarského kraje to byla oblast krizového řízení. V rámci tohoto projektu byl zřízen tzv. řídicí výbor, jehož členy byli vedoucí pracovníci jednotlivých partnerů (celkem 7 členů) a který měl funkci koordinace projektu

²⁸ *Cooperation of Local and Regional Authorities in the Region of Karlovy Vary, Chemnitz and Oberfranken at the moment of Enlarging the Union/ spolupráce místních a regionálních úřadů v kraji Karlovarském, Chemnitz a Oberfranken v období rozšiřování EU*

CLARA@eu. I po skončení projektu se členové výboru pravidelně scházeli, což svědčilo o smysluplnosti tohoto projektu a o přání všech stran pokračovat v těchto aktivitách i nadále. Bohužel přeshraniční dotační programy nadále nepovolovaly trilaterální projekt, a tak byly vytvořeny dva podobné projekty: CLARA II: Rozvoj společné partnerské spolupráce veřejné správy v česko-saském regionu (partneři projektu viz tabulka 5) a CLARA II: Rozvoj společné partnerské spolupráce veřejné správy v česko-bavorském regionu (partneři projektu viz tabulka 6) [*Karlovarský kraj: Clara II*].

Projekty CLARA II byly realizovány od 1. 11. 2010 do 30. 09. 2013. Roli vedoucího partnera v případě obou projektů převzal Karlovarský kraj (konkrétně Odbor regionálního rozvoje KK), který měl zajistit kontinuitu koordinace aktivit mezi oběma projekty. Smyslem projektů bylo zintenzivnit a více prohloubit vzájemné vztahy a zvětšit síť partnerů na všech stranách hranice. Projekty se zabývaly těmi tématy veřejné správy, která se nejvíce dotýkala života občanů, a byly k nim vypracovány společné strategie. Mezi tato témata patřila civilní obrana a řízení rizik, cestovní ruch a lázeňství, životní prostředí, moderní veřejná správa, regionální rozvoj a územní plánování, lidské zdroje a vzdělávání, doprava. Povaha obou projektů byla neinvestiční, proto aktivity měly podobu setkávání, vzájemné výměny zkušeností a prohlubování spolupráce. [*Karlovarský kraj: Clara II*]. Projekty byly zaměřeny na vytvoření „...stabilních a funkčních přeshraničních struktur a komunikačních platforem/kanálů mezi zúčastněnými partnery s cílem přispět k trvale udržitelnému rozvoji společného pohraničí a s cílem zlepšit servis pro občany...“ [*Projekt CLARA 2 Česko-Bavorsko*] na všech stranách hranice. Projekty CLARA II přinesly opět pozitivní výstupy, proto se v období od 01.06.2016 do 31.05.2019 budou realizovat projekty CLARA III. [*Karlovarský kraj: Clara III*].

Projekt CROSS-DATA je přeshraniční projekt v rámci programu Cíle 3 Česko - Sasko, jehož účastníky jsou za Českou republiku Karlovarský kraj, Ústecký kraj a Liberecký kraj. Projekt je zaměřený na územní plánování a využití geografického informačního systému (GIS) v této oblasti. Lead Partnerem projektu je Saské státní ministerstvo vnitra. Projekt byl za KK realizován Odborem regionálního rozvoje ve spolupráci s Oddělením strategického plánování a Oddělením GIS odboru projektového řízení a informatiky KK. Výsledkem tohoto projektu je informační systém územního plánování. Realizace tohoto projektu začala v druhé polovině roku 2010. Projekt je členěn do několika pracovních částí. V roce 2010 začala tvorba dvoujazyčné brožury

o strategickém a územním plánování. Partneři projektu vybrali položky, které se budou zařazovat do informačního systému projektu. Proběhlo výběrové řízení na zhotovitele studie „Územní studie horských oblastí“, která je pojata jako modelový projekt v rámci celého projektu CROSS-DATA. [Výroční zpráva Karlovarského kraje za rok 2010, s. 55] V roce 2011 se oddělení územního plánování KK podílelo na tvorbě česko-německé publikace, která popisuje způsoby česko-saského prostorového plánování. Podařilo se sjednotit požadavky všech stran na informační systém projektu CROSS-DATS. Uskutečnila se jednání za účelem přeshraniční výměny dat v oblasti územního plánování. [Výroční zpráva Karlovarského kraje za rok 2011, s. 50] V roce 2012 oddělení územního plánování KK vyvíjelo tuto činnost: „podílení na zpracování specifikace požadavků na česko-saský informační systém pro územní plánování (dále jen ISÚP); dokončení katalogu dat vč. výběru jednotlivých symbolů; účast v pracovní skupině, která se podílela na tvorbě ISÚP; příprava a realizace výběrového řízení, jehož obsahem byl nákup hardware a software pro ISÚP. [Výroční zpráva Karlovarského kraje za rok 2012, s. 83] V první polovině roku 2013 pokračovala práce na tvorbě informačního systému územního plánování. Dne 26. března 2013 se uskutečnil pokus, jehož záměrem bylo představit tento informační systém územního plánování úřadům, které se zabývají územním plánováním a zkusit jeho funkčnost na simulovaných zadáních. Došlo také k podepsání Dohody o spolupráci mezi partnery tohoto projektu za účelem zajištění funkčnosti tohoto systému po dobu udržitelnosti projektu. Podařilo se dokončit Katalog dat a položek. Projekt byl ukončen 31. května 2013. Informační systém územního plánování však vykazoval řadu provozních a technických problémů, proto byl spuštěn jen v prozatímním režimu. Po ukončení projektu byla vydána aktualizovaná česko-německá publikace „Systém územního plánování v České republice a Svobodném státu Sasko“ [Výroční zpráva Karlovarského kraje za rok 2013, s.41].

Dalším projektem přeshraniční spolupráce je projekt "Přeshraniční spolupráce při ochraně přírody a druhů", administruje jej Oddělení územního plánování. KK v tomto projektu vystupuje jako partner, a to od roku 2013. Garantem partnera v tomto projektu představuje oddělení územního plánování. „Cílem projektu je zmapování odborných a organizačních podmínek pro přeshraniční spolupráci především v otázkách evropských požadavků ochrany přírody a druhů při plánování a schvalovacích řízeních a taková optimalizace těchto podmínek, aby bylo možné zefektivnit přeshraniční spolupráci při

ochraně přírody a druhů” [Výroční zpráva Karlovarského kraje za rok 2013, s.41]. V druhé polovině roku došlo k uzavření partnerské dohody mezi Karlovarským krajem, Vysokou školou Weihenstephan-Triesdorf a Vládou Horních Frank. Zahájení činnosti projektu bylo předpokládáno na začátek roku 2014.

Projekt „Budoucnost uprostřed Evropy - možnosti přeshraniční spolupráce v česko - saském pohraničí” je financovaný z Fondu malých projektů programu Cíl3/Ziel3 Česká republika - Svobodný stát Sasko 2007-2013. Projekt „Budoucnost uprostřed Evropy - možnosti přeshraniční spolupráce v česko - bavorském pohraničí” je financovaný z Dispozičního fondu programu Cíl3/Ziel3 Česká republika - Svobodný stát Bavorsko 2007-2013. Partnery obou projektů jsou německé zemské okresy Vogtlandkreis a Erzgebirgskreis (Sasko), Landkreis a Greiz (Durynsko), Landkreis Hof, Landkreis Wunsiedel i.F., Landkreis Tirschenreuth (Bavorsko). Projekty si kladou za cíl najít možné oblasti a témata budoucí spolupráce v rámci česko-německého příhraničí a nabídnout nejvhodnější způsoby jejich realizace, a to na území Karlovarského kraje a výše zmíněných německých zemských okresů. V roce 2013 se pracovalo na zpracování studií k oběma projektům. Projekt byl administrativně ukončen na konci roku 2014. Někteří projektoví partneři spolupracují s Karlovarským krajem i po skončení těchto projektů, např. prostřednictvím jiných projektů jako je CLARA3. ”[Výroční zpráva Karlovarského kraje za rok 2013, s.41].

13.4 Projekty realizované partnery přeshraniční spolupráce Karlovarského kraje

Projekt Česko - bavorský geopark Záměrem přeshraničního projektu je budování Česko - bavorského geoparku s cílem „...zpřístupnění a prezentace přírodního, ale i kulturního dědictví regionu, zahrnující geografické fenomény, památky na bohatou a slavnou hornickou minulost regionu a témata současného využití přírodního bohatství pro socioekonomický rozvoj oblasti.” [Výroční zpráva Karlovarského kraje za rok 2005, s.22]. Na projektu se podílí řada subjektů z Karlovarského kraje (Muzeum Sokolov), Plzeňského kraje a z Bavorska. První fáze projektu počítala, dle Výroční zprávy Karlovarského kraje za rok 2005, s investičními záměry ve výši až cca 160 mil. Kč v rámci 30 lokalit v Karlovarském kraji. Projekt Česko - bavorského geoparku aspiruje na členství v síti Evropských geoparků.

Dalším významným přeshraničním projektem karlovarského regionu je Krajinka. Jedná se o projekt krajinné výstavy, který byl realizovaný městem Cheb ve spolupráci s německými partnery městy Marktredwitz a Tirschenreuth v letech 2006-2013. V Německu má totiž úprava zanedbaných městských lokalit dlouholetou tradici, avšak na české poměry se jedná o unikátní projekt, a to především z hlediska svého rozsahu. Projekt revitalizoval terénními a zahradnickými úpravami rozsáhlé území v údolí řeky Ohře pod chebským hradem. Tato lokalita byla vybrána i z hlediska svého historického významu, protože se zde v letech 1898, 1923 a 1931 pořádaly zahradnické výstavy. Cheb se rozhodl na tuto tradici navázat a již zde dvakrát pořádal krajinné výstavy. Díky realizaci dalších projektů v této lokalitě byla vytvořena zajímavá turistická, odpočinková a sportovní oblast nabízející mnoho možností trávení volného času pro všechny věkové kategorie. Areál chebské krajinky je zejména vycházkovým bulvárem, který je doplněn několika dětskými hřišti, cyklostezkou, hřištěm na minigolf, prostorem s outdoorovým cvičebním náradím, crossovou dráhou, lanovým centrem, piknikovou loukou, vyhlídkovou věží na Vávrově lávce a dvěma restauracemi s letními terasami. V areálu Krajinky se také nachází atletický stadion, kde je atletický ovál, hřiště na basketbal, florbal, volejbal a nohejbal a víceúčelové sportoviště, kde je streetbalové hřiště, dráha na pétanque, stolní tenis a ruské kuželky. [Město Cheb – turistické infocentrum: Krajinka]. V roce 2016 bude zahájena III. etapa tohoto projektu, v rámci které bude pořádána třetí krajinná výstava s podtitulem Tóny přírody, a to ve spolupráci s bavorským Bayreuthem. Dojde také k úpravě další části území podél řeky Ohře od nádrže Skalka až k vyhlídce Egerwarte. [Krajinná výstava 2016 „Tóny přírody“].

Projekty přeshraniční spolupráce realizuje také euroregion Euregio Egrensis²⁹.

²⁹ Území, na kterém se spojuje Bavorsko, Sasko/Durinsko a Čechy je spojeno staletou historií. Toto území, bylo po dlouhou dobu propojeno a svázáno jak sociálními, tak hospodářskými vlivy a představovalo společný životní a hospodářský prostor v samotném srdci Evropy. Toto spojení přerušilo až uzavření hranic po 2. světové válce. Toto mělo velmi negativní dopad, jelikož byly zpřetrhány přeshraniční vazby, možnosti spolupráce, sociální vztahy, ale i kulturní tradice. Historické vazby se začaly obnovovat až po pádu východního bloku, kdy v letech 1991 – 1992 byla založena tři pracovní sdružení EUREGIA EGRENSIS: EUREGIO EGRENSIS pracovní sdružení Čechy, EUREGIO EGRENSIS pracovní sdružení Bavorsko a EUREGIO EGRENSIS pracovní sdružení Vogtlandsko/Západní Krušnohoří. Tato tři sdružení byla dne 3. února 1993 v Chebu sloučena na základě společné dohody. Dnešním dnem pokrývá EUREGIA EGRENSIS plochu 17 000 km², na které žije přibližně 2 miliony obyvatel. Z tohoto sdružení vznikl dnešní evropský region EUREGIO EGRENSIS a odpovídající organizace. „Pojem EUREGIO je zkrácenou formou pojmu "evropský region". Pojem EGRENSIS je latinského původu a je odvozen od historického označení oblasti kolem města Cheb (německy: Eger).“ [Euregio Egrensis: Vývoj a úkoly Euregia Egrensis].

Od doby svého založení v roce 1993, pomohl získat městům a obcím v Česku a Německu miliony eur. Tyto peníze šly na drobné projekty po celém pokrývaném území. Jedná se výhradně o přesraniční dotace. Za celou dobu existence bylo úspěšně zrealizováno více jak 800 projektů, které stáli více jak sto milionů eur. [Česká televize: Sdružení Euregio egrensis slaví 20 let]. Největším a nejrozsáhlejším společným projektem sdružení Euregio Egrensis je pravděpodobně dálková cyklotrasa, která spojuje území všech tří stran sdružení. Tato trasa má v celku více než jeden tisíc kilometrů. Trasa využívá a těží z obrovského potenciálu malebné a velmi atraktivní krajiny. Kolem trasy je mnoho léčebných a lázeňských míst. Oblast tohoto region, kterým cyklotrasa prochází je dále zajímavá svou minulostí, kdy zde docházelo k těžbě nerostů a hornictví. Celá trasa je koncipována jako velký okruh, který vede napříč Bavorskem, Durynskem, Saskem a Čechami. Celá dálková cyklotrasa je složena ze dvou obřích okruhů. Severní okruh, je zároveň okruhem, který začal vznikat jako první a jeho trasa se rozprostírá na vzdálenosti více než 500 km. Tento okruh prochází napříč Smrčínami, Frankenwaldem, Durynským břidličnatým pohořím, Durynským a Saským Vogtlandskem, Krušnými horami, Sokolovskou pánví a Slavkovským lesem. Jižní okruh, který spojuje Bavorsko a Čechy má co do délky přibližně 525 km. Tato trasa byla slavnostně pokřtěna v polovině června roku 2004. [Regionální sdružení obcí a měst: Cyklistické stezky a trasy obecně].

Dlouho opuštěný areál sv. Linhart, kdysi hojně navštěvované výletní restaurace a kavárny, kterou svého času navštěvoval i prezident T. G. Masaryk, nebo Frank Sinatra, již v minulosti lákal mnohé návštěvníky. Město Karlovy Vary se prostřednictvím své příspěvkové organizace Lázeňské lesy Karlovy Vary, p.o. rozhodlo navrátit tomuto místu nejen jeho zašlou krásu, ale i příliv návštěvníků. V letech 2012 – 2013 tak byl realizován velký projekt Příroda spojuje - sv. Linhart. Tento projekt byl realizován Lázeňskými lesy Karlovy Vary, p.o., v rámci česko-bavorské spolupráce. Partnerským městem tohoto projektu byla obec Mehlmeisel. Projekt je zaměřen na česko-bavorskou krajinu a přírodní specifika, na faunu a floru a klade si za cíl přiblížit výše jmenované lidem. V rámci tohoto velkého projektu, tak byl revitalizován historický objekt bývalé výletní restaurace sv. Linhart. V jeho okolí pak byly vybudovány bezbariérové dřevěné mimoúrovňové chodníky a pozorovatelný zvěře. Součástí tohoto velkého projektu byla i tvorba vícejazyčných vzdělávacích panelů česko-bavorských přírodních zajímavostí, jako součást tzv. lesní pedagogiky. Bavorský partner v rámci tohoto projektu uspořádal a rozšířil své

stávající obory, ve kterých se mimo jiné nachází i vzácný rys. Celkové náklady české části projektu činily ca. 1 mil. euro. [Štěpanovský, R. *Lázeňské lesy Karlovy Vary: Česko - bavorské projekty*].

Na tento rozsáhlý projekt navazují Lázeňské lesy Karlovy Vary, p. o. v letech 2013 – 2014 dvěma menšími česko-bavorskými projekty. A sice Příroda spojuje – vyhlídkový altán Josefa Jungmanna a Svatý Linhart – dendrologická stezka. V rámci prvního ze jmenovaných projektů byl vybudován nový altán Josefa Jungmanna, který poskytuje nádherný pohled na nedaleké vodní dílo, přehradu Březová. K tomuto altánu byla v rámci projektu přivedena cyklotrasa Euregia Egrensis a došlo tak, k jejímu napojení na stávající trasy v lázeňských lesích Karlových Varů. Zahraničním partnerem pro tento projekt bylo město Hof. Náklady české části projektu činily cca 20 000 euro (dotace EU 83,24 %). V rámci druhého menšího projektu byly vysazeny nové lesní dřeviny, čímž došlo k rozšíření stávající druhové skladby v okolí „Sovovy stezky“. Součástí tohoto malého projektu, bylo vybudování naučné dendrologické stezky. Zahraničním partnerem pro tento projekt byla obec Mehlmeisel. Náklady projektu činily 13 000 euro (dotace EU 83,24 %). [Štěpanovský, R. *Lázeňské lesy Karlovy Vary: Česko - bavorské projekty*].

Česko-bavorské projekty pokračovali i v letech 2014 – 2015, kdy byl realizován další projekt, konkrétně Příroda spojuje – Branaldova cesta, kdy partnerem byla také bavorská obec Mehlmeisel. Tento projekt si kladl za cíl vybudovat novou síť lesních cest, které by propojili existující síť lázeňských cest s letním kinem, u kterého se nachází i centrální parkoviště. Zároveň s tímto, byly vytvořeny a umístěny siluety zvířat, které jsou typické pro česko-bavorské pohraničí, na stezku vedoucí na sv. Linhart. Výdaje projektu činily přibližně 330 000 euro. V roce 2015 byl realizován projekt Příroda spojuje – život stromů. Během tohoto projektu vznikla v bezprostřední blízkosti opravené výletní restaurace sv. Linhart menší cesta v korunách stromů. Cesta vede místy až do výšky 15 metrů a skládá se lávek, lanových mostů, žebříků a několika malých přístřešků. Vzhledem k výšce bylo součástí projektu pořízení bezpečnostního jištění. Do budoucna je plánováno protažení obory s jeleny až pod cestu v korunách stromů. Rozpočet projektu na české straně činil přibližně 50 000 euro. [Štěpanovský, R. *Lázeňské lesy Karlovy Vary: Česko - bavorské projekty*].

Dalším společným projektem jsou Hofské lesoparky v Karlových Varech. Dlouhodobě zanedbávaný prostor kolem kostelíku sv. Urbana v městské části Rybáře byl

v letech 2014 – 2015 revitalizován v rámci projektu Hofské lesoparky v Karlových Varech. Město Karlovy Vary, prostřednictvím své příspěvkové organizace Správa lázeňských parků, p. o., realizovalo tento projekt, ve spolupráci s bavorským partnerem, městem Hof. V rámci tohoto projektu byla upravena zeleň a náletové dřeviny, které se v místě nacházely. Dále byly upraveny stávající a vybudovány nové komunikace. Došlo k vysazení 5 dubů letních, jako symbol česko-německé spolupráce. Jako hlavní část projektu pak bylo v horní části nově vybudováno moderní bezpečné dětské hřiště, a v dolní části pak byl vybudován dnes tolik populární tzv. fitnessprogram s mnoha posilovacími stroji. V rámci projektu pak byla také vytvořena odborná dokumentace, potřebná pro budoucí realizaci Hofských lesoparků v Karlových Varech. [Štěpanovský, R. *Lázeňské lesy Karlovy Vary: Česko - bavorské projekty*].

Bavorský partner v rámci projektu vybuďoval Karlovarské zahrady ve stávajícím parku Theresienstein s prvky, které odkazují právě na českého partnera lázeňské město Karlovy Vary. Mimo jiné, tak byla provedena parková úprava, byl postaven lesní altán, po vzoru Karlovarských altánů, které jsou rozesety po lázeňských lesích, a park byl vybaven potřebným mobiliářem. „Projekt „Hofské lesoparky v Karlových Varech“ (reg. č. 342) je spolufinancovaný Evropskou unií z fondu pro regionální rozvoj (Investice do Vaší budoucnosti), jež je realizovaný v rámci operačního programu přeshraniční spolupráce Cíl 3 Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2007 – 2013. Rozpočet bavorského partnera (Město Hof) činí 60.969,85 euro a rozpočet českého partnera (Správa lázeňských parků, p. o.) činí 300.008,- euro. Doba realizace projektu je 3. 3. 2014 – 31. 5. 2015.“ [Štěpanovský, R. *Lázeňské lesy Karlovy Vary: Česko - bavorské projekty*].

Vlastní šetření autorky práce v oblasti zahraničních aktivit a s tím spojené přeshraniční spolupráce KK bylo zaměřeno na hlavní cíle zahraničních aktivit Karlovarského kraje, kdo je stanovuje a jak se daří jejich realizace v praxi (otázka č. 9). Dotazovaný č. 1 sdělil, že zahraniční aktivity kraje vždy patřily do kompetence hejtmana. Oproti jiným krajům musí bohužel konstatovat, že Karlovarský kraj zdaleka nevyužívá svého mimořádného postavení, které vyplývá z postavení mezi lázeňskými regiony. Smlouvy spolupráce jsou podepsány, ale přínos je dle jeho názoru bohužel minimální. V porovnání např. s Moravskoslezským krajem nebo Jihomoravským krajem je této závažné problematice věnováno méně pozornosti, než by bylo zapotřebí. Respondent č. 2 se domnívá, že hlavním cílem zahraničních aktivit Karlovarského kraje je zvýšení

konkurenceschopnosti a ekonomické nezávislosti tohoto regionu, s čímž nepochybně souvisí přilákání zahraničních investorů, tvorba nových pracovních míst, investice do vědy, výzkumu a vzdělávání atd. Tyto cíle jsou stanoveny na základě dlouhodobé strategie Karlovarského kraje, avšak dle dostupných dat a ukazatelů zůstávají tyto snahy kraje stále nenaplněny. Dle názoru dotazovaného č. 5 je hlavním cílem zahraničních aktivit KK přilákat do kraje více turistů jak na krátkodobé, tak zejména na dlouhodobé pobyty.

Další otázka zjišťovala, z jakého důvodu jsou nejčastěji navazovány zahraniční aktivity Karlovarského kraje a jestli dominuje především ekonomický záměr rozvoje regionu (otázka č. 10). Dle respondenta č. 1 záměr ekonomické výhodnosti zůstává pouze záměrem, většinou se jedná o výměnu delegací s kulturním nebo sportovním zaměřením. Dotazovaný č. 2 se domnívá, že dominuje ekonomický zájem, tj. zajistit do karlovarského regionu příliv investic. Dle názoru dotazovaného č. 4 o zaměření zahraničních aktivit KK rozhoduje vedení kraje a jde zejména o aktivity podporující oblast podnikání, vzdělávání, zaměstnanosti a dopravy. Dotazovaný č. 5 se také domnívá, že důvodem je především ekonomický rozvoj celého regionu. Všichni dotazovaní č. 1-5 za subjekt, který nejvíce ovlivňuje a určuje zahraniční aktivity KK (otázka č. 11), označili politické zástupce KK.

Dále autorka práce zjišťovala názor respondentů na slabá místa přeshraniční spolupráce (otázka č. 12). Dotazovaný č. 1 odpověděl, že slabá místa přeshraniční spolupráce KK vyplývají z chování partnerů KK. Co se týká česko-německé spolupráce, je pravdou, že je nesrovnatelně aktivnější, než v nedávné minulosti. Velkým problémem je v současné době odčerpávání pracovních sil z českého pohraničí do Německa. Řešení se prozatím nenašlo a zdá se, že ani vláda nemá tolik sil, aby tuto negativní tendenci zastavila. Čili ekonomické zájmy drtí prostředí úspěšné spolupráce. Dotazovaný č. 2 se domnívá, že v rámci současných legislativních možností přeshraniční spolupráce funguje efektivně.

Poslední otázka šetření zjišťovala klady přeshraniční spolupráce KK a její reálný přínos (otázka č. 13). Respondent č. 1 spatřuje klady a přínos přeshraniční spolupráce v poznání jak lidé žijí, jaké mají zvyky, jak řeší problémy zdravotního zajištění, sociální otázky, apod. Dotazovaný č. 2 se domnívá, že přeshraniční spolupráce ve formě společné realizace projektů vede k přílivu investičních prostředků do regionu, vytvoření nových pracovních míst, rozvoji kulturního, společenského a sociálního prostředí, posílení kvality vzdělávacích aktivit, výměně příkladů dobré praxe, navázání dlouhodobějších „měkkých

a tvrdých“ aktivit apod. Dotazovaný č. 4 vidí klady přeshraniční spolupráce v sociální a územní soudržnosti.

14 Závěr

Diplomová práce se zabývá možnostmi reprezentace Karlovarského kraje v rámci základních a nejdůležitějších struktur, které reprezentaci subnacionálních jednotek veřejné správy na nadnárodní úrovni umožňují. Reprezentaci zástupců KK ve Výboru regionů EU a CLRAE lze hodnotit na základě získaných informací jako nevýraznou. Hlavním problémem je nedostatek informací o jejich konkrétní činnosti. Autorce práce se v podstatě podařilo zjistit pouze jména členů zástupců KK v českých delegacích těchto institucí a období, kdy toto členství vykonávaly/vykonávají. Mezi zjištěná fakta, tak lze zařadit jen informaci, že současný člen české delegace ve Výboru regionů reprezentující KK Josef Novotný, byl v rámci současného volebního období 2015-2020 členů Výboru regionů EU pověřen AKČR vedením krajské části národní delegaci a jeho úkolem je informovat AKČR o jejich činnosti. Výbor regionů EU představuje v současné době nejdůležitější instituci EU, kde je možné hájit zájmy regionů a jejíž význam neustále narůstá, proto je důležité mít v rámci této instituce kvalitní zástupce. Autorka práce také hodnotí negativně nedostatečnou informovanost o činnosti českých krajských zástupců ve Výboru regionů EU a CLRAE, kterou by měla zprostředkovávat AKČR.

Regionální operační program Severozápad lze s jistotou označit za nejproblematictější článek regionálního rozvoje v dané oblasti. Vzhledem k uvedeným problémům ROP SZ, kdy existuje podezření na dotační podvody přesahující 1 miliardu korun a týkající se řádově desítek projektů ROP SZ, se autorka práce domnívá, že činnost ROP SZ výrazným negativním způsobem poznamenala hodnocení KK v rámci institucí EU, zejména pak v rámci Evropské komise, která kontroluje fungování operačních programů a čerpání dotací z evropských fondů. Autorka práce se také domnívá, že korupční skandály ROP SZ a dalších regionálních operačních programů, byly důvodem proč Vláda ČR v současném programovacím období 2014-2020 schválila Integrovaný regionální operační program, který je řízen centrálně Ministerstvem pro místní rozvoj ČR.

Činnost stálého zastoupení KK v Bruselu hodnotí autorka práce pozitivně, zejména v začátcích jeho fungování v letech 2006-2008, kdy jej vedl W. Hauptmann, protože o fungování bruselského zastoupení existuje dostatek informací v rámci dostupných zdrojů

KK. Reprezentace KK v tomto období nebyla zaměřená jen na propagaci karlovarského regionu jako atraktivní turistické destinace, ale také na prosazování zájmů KK (např. vyjednávání ohledně krajských zastoupení v Bruselu a ROP a vznik Jednotného technického sekretariátu v Drážďanech). Informovanost o činnosti bruselské kanceláře KK v dalších letech byla prostřednictvím KK velmi nízká, např. z *Měsíčníku Karlovarského kraje* zmizelo do té doby pravidelně se vyskytující "bruselské okénko". Z dostupných informací vyplývá, že v dalším období stálé zastoupení KK bylo zaměřené hlavně na pořádání kulturních akcí propagujících region, v oblasti lobbingu a prosazování zájmů KK tak byly velké rezervy. Důvodem může být fakt, že po W. Hauptmannovi se zástupci Karlovarského kraje staly osoby spjaté více s bruselským prostředím než s Karlovarským krajem - J. Bambas ani V. Raymová totiž nebyli přímými zástupci kraje, kteří by byli vybráni z řad zaměstnanců kraje. V listopadu 2011 bylo usnesením Rady KK rozhodnuto o vypovězení mandátní smlouvy s firmou V. Raymové Bohemia EU Planners s.r.o., kterou si kraj k zastupování v Bruselu najal a které tak k 1.4.2012 skončilo. Hlavním důvodem tohoto rozhodnutí byla finanční náročnost zastoupení. Agendu dříve spadající do činnosti stálého zastoupení KK v Bruselu nyní zajišťuje Odbor kanceláře hejtmána a vnějších vztahů. Lobbing KK je řešen prostřednictvím českých europoslanců, zejména europoslance za KK Pavla Poce. V případě bruselských zastoupení krajů ČR se tak ukazuje nevýhoda vymezených vyšších územně samosprávných celků a jejich dostupných rozpočtů (zejména v případě nejmenších krajů). Bruselská zastoupení jsou ve většině případů luxusem, který si kraje nemohou dovolit. Po KK svá bruselská zastoupení zrušila řada dalších krajů ČR.

V oblasti přeshraniční spolupráce KK vyvíjí aktivity především se sousedními německými regiony, které jsou především zaměřené na revitalizaci území a tím zpestření nabídky turistického ruchu a využití trávení volného času. Karlovarský kraj zatím plně nevyužil potenciál přeshraniční spolupráce v oblasti ekonomického rozvoje regionu v souvislosti s intenzivnějším napojením na silnější trh Německa. Naopak, jak vyplynulo z rozhovorů, německý trh odčerpává značnou část pracovních sil KK, a to je velkým problémem a zároveň negativem přeshraniční spolupráce. Pozitivní přínos přeshraniční spolupráce je spatřován ve společné realizaci projektů, které vedou k přílivu investičních prostředků do regionu, vytváření nových pracovních míst, rozvoji kulturního, společenského a sociálního prostředí. Aktéry přeshraniční spolupráce KK jsou zejména obce a města KK a jimi zřizované příspěvkové organizace (např. města Cheb, Karlovy

Vary a jeho příspěvkové organizace Infocentrum města Karlovy Vary, Lázeňské lesy Karlovy Vary a Správa lázeňských parků), další kraje ČR (např. Liberecký, Plzeňský a Ústecký kraj), euroregion Euregio Egrensis, příspěvkové organizace zřizované KK (např. Muzeum Sokolov) a vzdělávací instituce (např. Integrovaná střední škola Cheb, První české gymnázium v Karlových Varech).

15 Seznam použitých zdrojů

Publikace:

BAUN, M. a kol. [2004]: Decentralizace v České republice: Evropská unie, politické strany a vznik krajské samosprávy. In: *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas philosophica. Politologica 3*. Olomouc : Univerzita Palackého, sv. ISSN 1214-3251. Ročně.

BURDA, T. [2010]: Kraje a jejich hranice: 1850-2000. In: *Geografie pro život ve 21. století: Sborník příspěvků z XXII. sjezdu České geografické společnosti pořádaného Ostravskou univerzitou v Ostravě 31. srpna - 3. září 2010*. Ostrava : Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 978-80-7368-903-2

ČADIL, J. [2010]: Regionální ekonomie. Teorie a aplikace. I. vydání. Praha : C.H. Beck, 176 s. ISBN 978-80-7400-191-8

ČMEJREK, J. [2008]: Obce a regiony jako politický prostor. 1. vyd.. Praha : Alfa nakladatelství. ISBN 978-80-87197-00-4

ČMEJREK, J., KOPŘIVA, R. [2007]: Základy veřejné správy. I. vydání, 3. dotisk 2010. Praha : ČZU, 124 s. ISBN 978-80-213-1626-3

DRULÁK, P., KÖNIGOVÁ, L., KRATOCHVÍL, P. [2004]: Podíl obecních a krajských samospráv na zahraniční politice ČR. Praha, Zpráva z výzkumného projektu MZV ČR. Identifikační kód RB 7/10/03

DUŠEK, J. [2011]: Faktory regionálního růstu a rozvoje (se zaměřením na spolupráci měst a obcí ve Středočeském kraji). 1. vyd. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií.

HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J. [2007]: Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost. Praha : Nakladatelství lidové noviny, 570 s. ISBN 978-80-7106-906-5

JEŘÁBEK, M., DOKOUPIL, J., HAVLÍČEK, T. [2004]: České pohraničí: Bariéra nebo prostor zprostředkování? Vydání 1. Praha : Academia, 296 s. ISBN 80-200-1051-3

LUHANOVÁ, M. [2008]: Možnosti a meze nadnárodní reprezentace českých obcí a regionů. Praha : ČZU, Provozně ekonomická fakulta, 123 s. Vedoucí disertační práce doc. PhDr. Jaroslav Čmejrek, CSc.

MALÝ, M. a kol. [2010]: Agrární a strukturální politika. 1. vydání. Praha : ČZU, 141 s. ISBN 978-80-213-2067-3

MARTINEK, L. [2007]: Region, regionalismus a regionální literatura (Studie). 1. vyd. Opava : Slezská univerzita v Opavě. 163 s. ISBN 978-80-7248-443-0

PPOMAHAČ, R. [1999]: Průvodce veřejnou správou. Vyd. 1. Praha : ISV, 1999. ISBN 80-85866-42-0

POMAHAČ, R., HANDRLICA, J. [2012]: Evropské správní právo. Skripta. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 169 s. ISBN 978-80-7400-437-7

POMAHAČ, R., VIDLÁKOVÁ, O. [2002]: Veřejná správa. Vyd. 1. Praha : C.H.Beck, 278 s. ISBN 80-7179-748-0

WOKOUN, R. a kol. [2008]: Regionální rozvoj: východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování. Praha : Linde, 475 s. ISBN 978-80-7201-699-0

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

Zákon č. 126/1920 Sb., o zřízení župních zastupitelstev a okresních výborů (župní zákon)

Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje

Internetové zdroje:

Aktér kauzy ROP Severozápad vypověděl policii o pozadí manipulací s dotacemi. *Česká televize*: 24 [online]. 2015 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1637578-akter-kauzy-rop-severozapad-vypovedel-policii-o-pozadi-manipulaci-s-dotacemi>

Analýza socioekonomického rozvoje Karlovarského kraje se specifikací potřeb po roce 2013 z hlediska kohezní politiky (pdf) [online]. 2010. [cit. 2016-03-04]. Dostupné z: http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/cf762ce4-3454-4748-83de-7b02166dcacc/Analyza-SE-rozvoje-Karlovarsky_loga.pdf?ext=.pdf

Asociace krajů České republiky: Úvod [online]. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: <http://www.asociacekrajů.cz/akcr/>

Asociace krajů České republiky: Výroční zpráva 2008 (pdf) [online]. 2009. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: http://www.asociacekrajů.cz/files/files/dokumenty/vyrocnizpravy/2008_vyrocnizprava_akcr.pdf

Asociace krajů České republiky: Výroční zpráva 2009 (pdf) [online]. 2010. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: http://www.asociacekrajů.cz/files/files/dokumenty/vyrocnizpravy/2009_vyrocnizprava_akcr.pdf

Asociace krajů České republiky: Výroční zpráva 2010 (pdf) [online]. 2011. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: http://www.asociacekrajů.cz/files/files/dokumenty/vyrocnizpravy/2010_vyrocnizprava_akcr.pdf

Bruselští lobbisté se zajímali o letecké spojení do Karlových Varů. *Měsíčník Karlovarského kraje* [online]. 2006, roč. 6, č. 6. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/krajske_listy/tisk/Documents/KK_062006.pdf

Committee of the Regions: 24 českých místních vedoucích představitelů bylo jmenováno do Výboru regionů EU v Bruselu [online]. 2015 [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: <http://cor.europa.eu/cs/news/regional/Pages/24-ceskych-mistnich-vedoucich-predstavitelu-bylo-jmenovano-do-vyboru-regionu-eu-v-bruselu.aspx>

Česká televize: Aktér kauzy ROP Severozápad vypověděl policii o pozadí manipulací s dotacemi [online]. [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1637578-akter-kauzy-rop-severozapad-vypovedel-policii-o-pozadi-manipulaci-s-dotacemi>

Česká televize: Sdružení Euregio egrensis slaví 20 let [online]. [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/1107954-sdruzeni-euregio-egrensis-slavi-20-let>

Deklarace zajistí výhodný pronájem. *Měsíčník Karlovarského kraje* [online]. 2007, roč. 2, č. 2. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/krajske_listy/tisk/Documents/KK_022007.pdf

Euregio Egrensis: Vývoj a úkoly Euregia Egrensis [online]. [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://uprostred-evropy.eu/cs/euregio-egrensis>

EVROPSKÉ STRUKTURÁLNÍ A INVESTIČNÍ FONDY. *Programové období 2014-2020* [online]. [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://www.dotaceu.cz/cs/Fondy-EU/2014-2020>

EVROPSKÉ STRUKTURÁLNÍ A INVESTIČNÍ FONDY. *Regiony regionální politiky* [online]. [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU/Regiony-regionalni-politiky-EU>

Karlovarský kraj: Clara II [online]. [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/region/projektyKK/Stranky/CLARA_II/CLARA_II.aspx

Karlovarský kraj: Clara III [online]. [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/region/projektyKK/Stranky/CLARA_III/CLARAIII.aspx

Karlovarský kraj: Investiční příležitosti v Karlovarském kraji. *Dopravní a technická infrastruktura Karlovarského kraje* [online]. [cit. dne 5.1.2016]. Dostupné z: <http://www.karlovyvary-region.eu/cz/o-karlovarskem-kraji/dopravni-a-technicka-infrastruktura>

Karlovarský kraj: Investiční příležitosti v Karlovarském kraji. *Karlovarský kraj v kostce* [online]. [cit. dne 5.1.2016]. Dostupné z: <http://www.karlovyvary-region.eu/cz/o-karlovarskem-kraji/karlovarsky-kraj-v-kostce-7209>

Karlovarský kraj: Investiční příležitosti v Karlovarském kraji. *Obyvatelstvo a trh práce* [online]. [cit. dne 5.1.2016]. Dostupné z: <http://www.karlovyvary-region.eu/cz/o-karlovarskem-kraji/obyvatelstvo-a-trh-prace-7221>

Karlovarský kraj: Investiční příležitosti v Karlovarském kraji. *Průmysl a služby* [online]. [cit. dne 5.1.2016]. Dostupné z: <http://www.karlovyvary-region.eu/cz/o-karlovarskem-kraji/prumysl-a-sluzby-7217>

Karlovarský kraj: Investiční příležitosti v Karlovarském kraji. *Školství v Karlovarském kraji* [online]. [cit. dne 5.1.2016]. Dostupné z: <http://www.karlovyvary-region.eu/cz/o-karlovarskem-kraji/skolstvi>

Karlovarský kraj: Společné prohlášení o spolupráci - Bavorsko [online]. 2004 [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/vnejsi_vztahy/Documents/Bavorskosmlouva.pdf

Karlovarský kraj: Společné prohlášení o spolupráci - Sasko [online]. 2002 [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/vnejsi_vztahy/Documents/N%C4%9BmeckoChemnitz.pdf

Karlovarský kraj: Spolupráce Karlovarského kraje se Saskem [online]. [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/vnejsi_vztahy/stranky/sasko/spol_sasko.aspx

Karlovarský kraj: Vnější vztahy Karlovarského kraje [online]. [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/vnejsi_vztahy/Stranky/vztahy.aspx

Karlovarský kraj: Zastoupení KK v Bruselu - hlavní cíle [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/brusel/Stranky/hlavni_cile.aspx

Kraj dá o sobě v Bruselu náležitě vědět. *Měsíčník Karlovarského kraje* [online]. 2006, roč. 4, č. 4. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/krajske_listy/tisk/Documents/KK_042006.pdf

Kraje už se mohou těšit na finance z EU. *Měsíčník Karlovarského kraje* [online]. 2007, roč. 3, č. 3. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/krajske_listy/tisk/Documents/KK_032007.pdf

Kraj zabojoval o evropské peníze. *Měsíčník Karlovarského kraje* [online]. 2006, roč. 8, č. 8. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/krajske_listy/tisk/Documents/kk_082006.pdf

Krajinná výstava 2016 "Tóny přírody" [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://www.cheb2016.cz/cz/krajinna-vystava-2016>

Náš kraj se v Bruselu skvěle představil. *Měsíčník Karlovarského kraje* [online]. 2007, roč. 11, č. 11. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/krajske_listy/tisk/Documents/KK_112007.pdf

Město Cheb – turistické infocentrum: Krajinka [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://tic.cheb.cz/krajinka/ds-28846/archiv=1#docColumn>

Občan a úřad: Informační portál Karlovarského kraje. *Správní obvody obcí s rozšířenou působností* [online]. [cit. dne 5.1.2016]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/obcan/spravni_obvody.htm

ODS. Ing. Werner Hauptmann [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/volby-2010/komunalni-volby-karlovy-vary.html>

Parlamentní listy.cz: Centrum pro regionální rozvoj ČR je připraveno začít konzultovat a administrovat IROP [online]. 2015 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/Centrum-pro-regionalni-rozvoj-CR-je-pripaveno-zacit-konzultovat-a-administrovat-IROP-385992>

Politické a správní uspořádání Čech, Moravy a Slezska [online]. 2015 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: http://www.toulkystomem.cz/Ruzne/uzemni_celky/detail.html?obl=ZKC&vyb=Cechy&id=C&map=c

Projekt CLARA 2 Česko-Bavorsko [online]. [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: <http://bavorsko.clara2.eu/>

Program rozvoje Karlovarského kraje pro období 2007-2013: Socioekonomická analýza [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Stranky/koncepce/seznam/PRKK.aspx>

Program rozvoje Karlovarského kraje pro období 2014-2020: Analýza rozvojových charakteristik a potenciálu Karlovarského kraje 2012 [online]. 2012 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/region/Documents/P1_Analyza_PRKK_2x.pdf

Program rozvoje Karlovarského kraje pro období 2014-2020: Strategická část [online]. 2012 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/region/Documents/P2_PRKK_2014_2020_strategie_3.pdf

REGION SILESIA. *Cíl 2 v období 2014-2020* [online]. [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: http://www.euroregion-silesia.cz/show_text.php?id=programy-EU-cil2-o-programu

Regionální sdružení obcí a měst: *Cyklistické stezky a trasy obecně* [online]. [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://www.euregio-egrensis.org/cz/projekty/cyklotrasa-ee/page/cyklotrasa/>

Regiopa: Odras českého evropského předsednictví v regionech [online]. Praha: PP Agency, s.r.o., 2009 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/51/15528-regiopa_fin_list.pdf

ROP Severozápad: Ukončování Regionálního operačního programu Severozápad není otázkou jednoho roku [online]. 2016 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://www.nuts2severozapad.cz/ukoncovani-regionalniho-operacniho-programu-severozapad-neni-otazka-jednoho-roku>

Stálé zastoupení v Bruselu pořádalo seminář o regionech. *Měsíčník Karlovarského kraje* [online]. 2011, roč. 7, č. 7. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/krajske_listy/tisk/Documents/krajske_listy_07_2011.pdf

Statistická ročenka Karlovarského kraje 2015 [online]. Karlovy Vary : Český statistický úřad, 2015, 211 s. (pdf). [cit. dne 5.1.2016]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20568611/33008315.pdf/b16c81eb-95b8-475d-b3f2-f465e4670199?version=1.3>

ŠTĚPÁNOVSKÝ, Richard. *Lázeňské lesy Karlovy Vary: Česko - bavorské projekty* [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.llkv.cz/527/>

The Congress of the Council of Europe: National delegation and Congress activities: CZECH REPUBLIC [online]. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: http://www.coe.int/t/congress/whoswho/pays_en.asp?id=44

Usnesení ze 40. jednání Rady Karlovarského kraje, které se uskutečnilo dne 28.11.2011 (mimo řádný termín). [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Stranky/rada-zastupitelstvo/seznam-rada/usnr_11.aspx

Usnesení z 6. řádného jednání Zastupitelstva Karlovarského kraje dne 22.9.2005 [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjMwvu_vK_LAhXBog4KHW27D_wQFgghMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.kr-karlovarsky.cz%2Fsamosprava%2Fdokumenty%2FDocuments%2FUshneni_05_zast%2F6z_050922.doc&usg=AFQjCNHc2mVIj92VqMUvWHOn-gMHI-297g&sig2=M6B13_B-DYX653nCOSUoKQ

Úředník Kušnierz chtěl více než milionové úplatky. Odsedí si 7,5 roku ve vězení. *Hospodářské noviny: www.ihned.cz* [online]. 2012 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://domaci.ihned.cz/cesko/c1-56517580-urednik-kusnierz-chtel-vice-nez-milionove-uplatky-odsedi-si-7-5-roku-ve-vezeni>

Výroční zpráva Asociace krajů ČR 2007 [online]. Praha: Asociace krajů ČR, 2008, 50 s. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://www.asociacekrajů.cz/files/files/dokumenty/vyrocnizpravy/2007_vyrocnizprava_akcr.pdf

Výroční zpráva Karlovarského kraje 2006 [online]. Karlovy Vary: Karlovarský kraj, 2007, 48 s. (pdf). [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Documents/VZ2006xx.pdf>

Výroční zpráva Karlovarského kraje za rok 2007 [online]. Karlovy Vary: Karlovarský kraj, 2008 [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: <http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Documents/2007x.pdf>

Výroční zpráva Karlovarského kraje za rok 2010 [online]. Karlovy Vary: Karlovarský kraj, 2011 [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Documents/VZ_2010x.pdf

Výroční zpráva Karlovarského kraje za rok 2011 [online]. Karlovy Vary: Karlovarský kraj, 2012 [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: <http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Documents/VZKK2011.pdf>

Výroční zpráva Karlovarského kraje za rok 2012 [online]. Karlovy Vary: Karlovarský kraj, 2013 [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Documents/kk_vyrocní_zprava_2012.pdf

Výroční zpráva Karlovarského kraje za rok 2013 [online]. Karlovy Vary: Karlovarský kraj, 2014 [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Documents/VZ_2013.pdf

Výroční zpráva regionálního operačního programu regionu soudržnosti Severozápad za rok 2007 (pdf) [online]. Úřad Regionální rady regionu soudržnosti Severozápad : 2008. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: http://www.nuts2severozapad.cz/wp-content/uploads/2012/01/VZ_ROPSZ_2007_CZ.pdf

Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2008(pdf) [online]. Úřad Regionální rady regionu soudržnosti Severozápad : 2009. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: http://www.nuts2severozapad.cz/wp-content/uploads/2012/04/VZ_ROPSZ_2008_zkracena.pdf

Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2009 (pdf) [online]. Úřad Regionální rady regionu soudržnosti Severozápad : 2010. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: http://www.nuts2severozapad.cz/wp-content/uploads/2012/04/VZ_ROPSZ_2009_zkracena.pdf

Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2010 (pdf) [online]. Úřad Regionální rady regionu soudržnosti Severozápad : 2011. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: http://www.nuts2severozapad.cz/wp-content/uploads/2012/04/VZ_ROPSZ_2010_zkracena.pdf

Výroční zpráva ROP regionu soudržnosti Severozápad za rok 2013 (pdf) [online]. Úřad Regionální rady regionu soudržnosti Severozápad : 2014. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: http://www.nuts2severozapad.cz/wp-content/uploads/2015/07/VZ_ROPSZ_2013_CZ.pdf

W. Hauptmann: „Bruselštině jsem už porozuměl". *Měsíčník Karlovarského kraje* [online]. 2007, roč. 5, č. 5. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/krajske_listy/tisk/Documents/KK_052007.pdf

Zápis ze 7. zasedání Rady AKČR konaného dne 9.12.2005 [online]. 2005. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z:
https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjHppebmb7LAhUFMnIKHdaxBz8QFggmMAI&url=http%3A%2F%2Fwww.kraj-lbc.cz%2Fpublic%2Fzastupitelstvo%2Fzasedani%2F2006_01%2FPisemne_inforamce%2Fg.doc&usg=AFQjCNG6gKkmuBb70EyDNR9cdVP0t5NnhA&sig2=BMyyYG27x-43VqKL_pb54Bw

Zápis z 18. zasedání Rady AKČR konaného dne 16.1.2015 [online]. 2015. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: http://www.asociacekrajju.cz/files/files/jednani-rady/obd4/18R_Zapis-vc_-usneseni-.pdf

Zastoupení kraje v Bruselu oslaví pět let. *Měsíčník Karlovarského kraje* [online]. 2010, roč. 4, č. 4. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://www.karlovarsky.cz/krajske_listy/tisk/Documents/KL_2010_04_web.pdf

Ostatní zdroje:

Rozhovor s dotazovaným č. 1 (Zastupitel KK)

Rozhovor s dotazovaným č. 2 (zaměstnanec Magistrátu města Karlovy Vary)

Rozhovor s dotazovaným č. 3 (zaměstnanec Odboru kanceláře hejtmána a vnějších vztahů KÚ KK)

Rozhovor s dotazovaným č. 4 (zaměstnanec Odboru legislativního a právního KÚ KK)

Rozhovor s dotazovaným č. 5 (zaměstnanec Odboru legislativního a právního KÚ KK)

16 Přílohy

Příloha 1 Otázky semistandardizovaných rozhovorů

- 1) Hodnotíte obecně stálá zastoupení krajů ČR v Bruselu za přínosná? Z jakého důvodu? V čem spatřujete jejich hlavní funkci?
- 2) Je Karlovarský kraj odříznut od politiky EU, od možnosti zapojit se do politiky EU, tím, že v roce 2012 zrušil své stálé zastoupení v Bruselu?
- 3) Jak hodnotíte činnost stálého zastoupení Karlovarského kraje v Bruselu za dobu jeho existence (tedy od března 2006 do března 2012)?
- 4) Proč bylo stálé zastoupení Karlovarského kraje v Bruselu zrušeno? Máte o tom nějaké informace?
- 5) Jakým způsobem funguje v současné době kontakt s institucemi EU? Jakým způsobem kraj nyní prosazuje své zájmy v rámci EU? Využívá hlavně kontaktů s českými europoslanci nebo si najímá lobbisty? Jak je tedy zajištěn lobbying Karlovarského kraje v EU?
- 6) Myslíte si, že by měl kraj znovu usilovat o vytvoření stálého zastoupení v Bruselu?
- 7) Jak hodnotíte roli a činnost zastupitelů Karlovarského kraje ve Výboru regionů EU a v Kongresu evropských místních a regionálních orgánů Rady Evropy ?
- 8) Jak hodnotíte nynější fungování Regionální rady regionu soudružnosti Severozápad?
- 9) Jaké jsou hlavní cíle zahraničních aktivit Karlovarského kraje? Kdo tyto cíle stanovuje? Jak se daří jejich realizace v praxi?
- 10) Z jakého důvodu jsou nejčastěji navazovány zahraniční aktivity Karlovarského kraje? Dominuje hlavně zájem o ekonomický rozvoj regionu, nebo i jiné zájmy?
- 11) Jaké subjekty nejvíce ovlivňují zahraniční vztahy/aktivity Karlovarského kraje (např. političtí zástupci kraje, regionální partneři, ústřední orgány či evropské instituce)?
- 12) Jaká jsou podle Vašeho názoru slabá místa přeshraniční spolupráce? Myslíte si např., že v případě česko-německé spolupráce při realizaci určitých projektů jsou upřednostňovány německé firmy před českými?
- 13) Jaké jsou podle Vašeho názoru klady přeshraniční spolupráce? V čem spatřujete její reálný přínos?

Obrázek 1 Krajské rozdělení Čech 1635-1714

Zdroj: Politické a správní uspořádání Čech, Moravy a Slezska

Obrázek 2 Krajské rozdělení Čech z roku 1744

Mapa Čech z roku 1744 podle Müllera

Zdroj: Politické a správní uspořádání Čech, Moravy a Slezska

Obrázek 3 Krajské rozdělení Čech 1751-1849

Zdroj: Politické a správní uspořádání Čech, Moravy a Slezska

Obrázek 4 Krajské rozdělení Čech 1850-1854

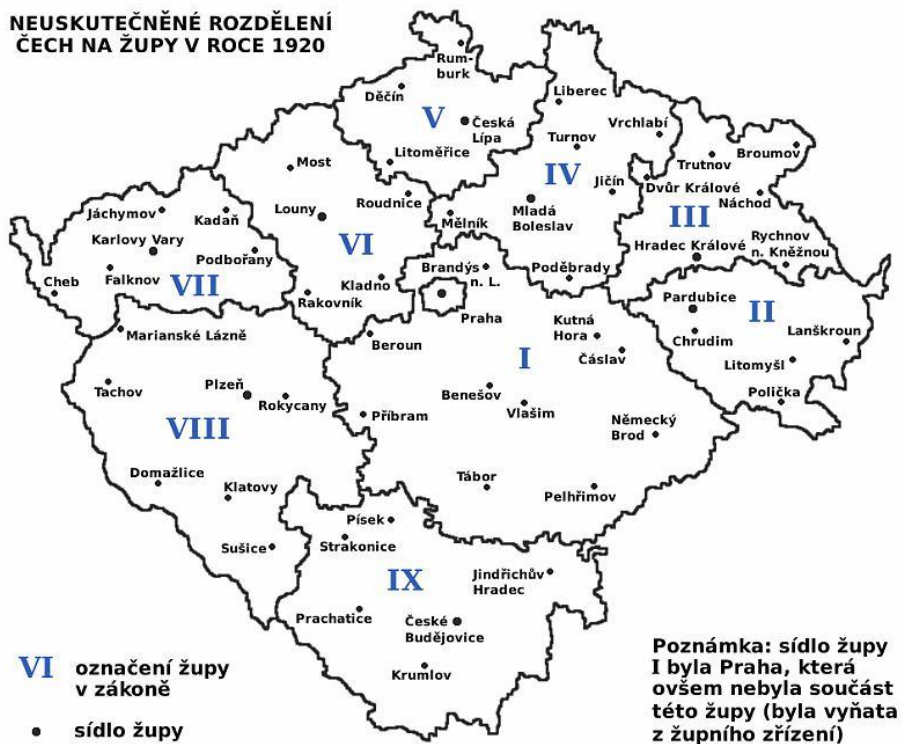
Zdroj: Politické a správní uspořádání Čech, Moravy a Slezska

Obrázek 5 Krajské rozdělení Čech 1855-1862

Zdroj: Politické a správní uspořádání Čech, Moravy a Slezska

Obrázek 6 Neuskutečněné rozdělení Čech na župy v roce 1920

Zdroj: Politické a správní uspořádání Čech, Moravy a Slezska

Obrázek 7 Krajské rozdělení Čech 1949-1960

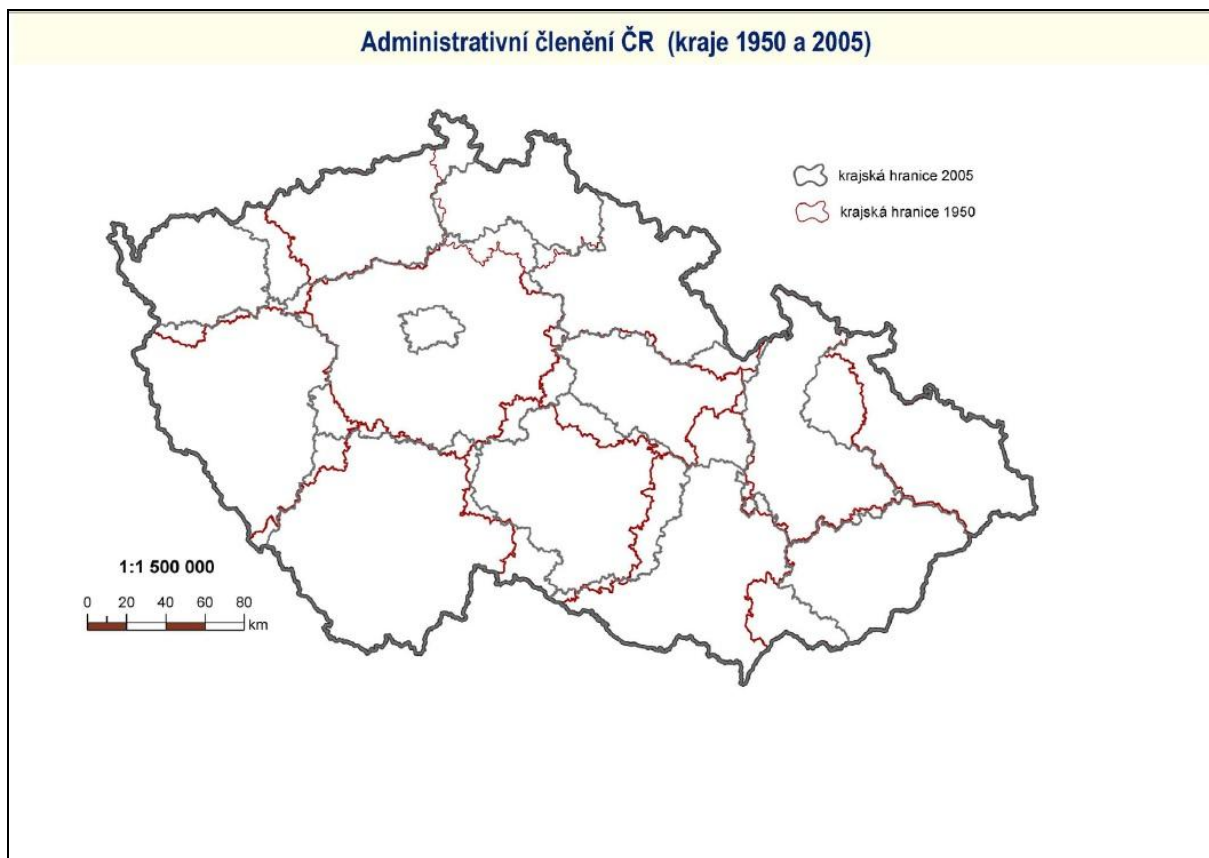
Zdroj: Politické a správní uspořádání Čech, Moravy a Slezska

Obrázek 8 Krajské rozdělení Čech 1960-1990

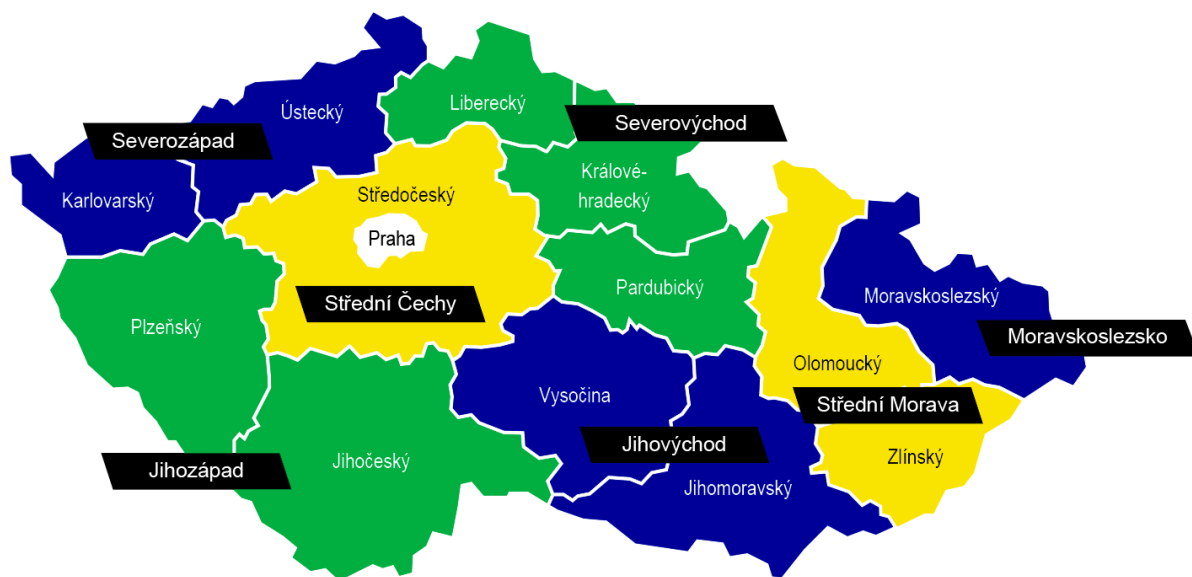
Zdroj: Politické a správní uspořádání Čech, Moravy a Slezska

Obrázek 9 Porovnání krajského rozdělení Čech v roce 1950 a v roce 2005

Zdroj: Burda, 2010, s. 777

Obrázek 10 Regiony soudržnosti ČR

Zdroj: Evropské strukturální a investiční fondy

Obrázek 11 Administrativní členění Karlovarského kraje

Zdroj: Karlovarský kraj: Investiční příležitosti v Karlovarském kraji

Tabulka 1 Největší sídla Karlovarského kraje

Město	Počet obyvatel k 31.12.2014
Karlovy Vary	49 781
Cheb	32 351
Sokolov	23 762
Ostrov	17 890
Chodov	13 940
Mariánské Lázně	13 283
Aš	13 204
Nejdek	8 079
Kraslice	6 920

Zdroj: Statistická ročenka Karlovarského kraje 2015, s. 148

Tabulka 2 Vývoj počtu obyvatel Karlovarského kraje v letech 2007-2014

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Obyvatel	307 449	308 403	307 636	307 444	303 165	301 726	300 309	299 293

Zdroj: Statistická ročenka Karlovarského kraje 2015, s. 162-163

Tabulka 3 Současné zastoupení ČR v Komoře regionů CLRAE

Řádný člen	Náhradník
Jiří Běhounek Hejtman Kraje Vysočina	Josef Novotný Člen zastupitelstva Karlovarského kraje
Aleksandra Udženija Členka zastupitelstva hl. m. Prahy	Martin Tesařík Člen zastupitelstva Olomouckého kraje
Jiří Zimola Hejtman Jihočeského kraje	neuveđen

Zdroj: *The Congress of the Council of Europe: National delegation and Congress activities: CZECH REPUBLIC*

Tabulka 4 Členové a náhradníci Delegace ČR ve Výboru regionů EU za AKČR pro období 2015 - 2020

Členové	Náhradníci
Roman Línek 1. náměstek hejtmana Pardubického kraje	Jiří Běhounek Hejtman kraje Vysočina
Stanislav Juránek Náměstek hejtmana Jihočeského kraje	Jan Birke Zastupitel Královehradeckého kraje
Josef Novotný Zastupitel Karlovarského kraje	Ivo Grüner Náměstek hejtmana Plzeňského kraje
Martin Půta Hejtman Libereckého kraje	Jiří Rozbořil Hejtman Olomouckého kraje
Jana Vaňhová Náměstkyně hejtmana Ústeckého kraje	Martin Netolický Hejtman Pardubického kraje
Jiří Zimola Hejtman Jihočeského kraje	Stanislav Mišák Hejtman Zlínského kraje

Zdroj: *Committee of the Regions: 24 českých místních vedoucích představitelů bylo jmenováno do Výboru regionů EU v Bruselu, 2015*

Tabulka 5 Partneři projektu CLARA II: Rozvoj společné partnerské spolupráce veřejné správy česko-bavorského regionu

Lead partner	Karlovarský kraj
Projektový partner č. 1	Regierung von Oberfranken
Projektový partner č. 2	Stadt Bayreuth
Projektový partner č. 3	Euregio Egrensis AG Sachsen
Projektový partner č. 4	Město Karlovy Vary

Zdroj: *Karlovarský kraj: Clara II*

Tabulka 6 Partneři projektu CLARA II: Rozvoj společné partnerské spolupráce veřejné správy v česko-saském regionu

Lead partner	Karlovarský kraj
Projektový partner č. 1	Vládní kraj Chemnitz
Projektový partner č. 2	Zemský okres Vogtland
Projektový partner č. 3	Infocentrum města Karlovy Vary
Projektový partner č. 4	Euregion Egrensis zastoupené Pracovním sdružením Sasko/Durynsko

Zdroj: *Karlovarský kraj: Clara II*